

АНВОРИ ДОНИШ

E-mail: anvor.donish@kgu.tj **Нашрияи Донишгоҳи давлатии Кӯлоб ба номи Абӯабдуллоҳи Рӯдакӣ***
www.kgu.tj **№3 (285) 19-уми феврали соли 2019, сешанбе (оғози нашр: соли 1994)**

ГУФТОР АЗ ПАЁМИ ПЕШВОИ МИЛЛАТ МУҲТАРАМ ЭМОМАЛӢ РАҲМОН

Таҳким баҳшидани иқтисори илмии кишвар, қорӣ кардани ихтироот дар истеҳсолот, устувор гардонидани пояҳои моддӣ ва техникаӣ муассисаҳои таълимӣ, баъанд бардоштани сифати таълим дар ҳамаи зинаҳои таҳсилот, ҷалби боз ҳам васеи истеҳсолоти ҷавон ба омӯзиши технологияҳои муосир ва корҳои эҷодӣ ва техникаӣ вазифаи муҳимтарини соҳаҳои илму маориф мебошад.

Аз ин рӯ, мо ба соҳаҳои илму маориф эътибори аввалиндараҷа дода, ислохотро дар ҳамаи зинаҳои таҳсилот бомаром идома медиҳем ва мушкилоти мавҷударо давра ба давра бартараф мекунем.

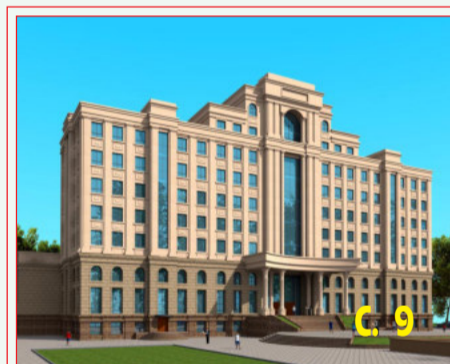
(Паёми Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон ба Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 26.12.2018)

ПАЁМИ ПЕШВОИ МИЛЛАТ ВА МАСЪАЛАҲОИ РУШДИ ДАВЛАТ

с. 4-5-6

ФАЪОЛИЯТИ ДОНИШГОҲ ДАР РАҚАМҶО

с. 9

ТЕРРОРИЗМ: САБАБҲОИ ПАЙДОИШ ВА РОҶҶОИ ПЕШИРИ

с. 11

МИНБАРИ ДОНИШЧӢ

с. 12-13

ЧАНД НАЗАР ДАР БОРАИ "КЕЛИНХУШКУНАҚО"

с. 12

50 САВОЛ: 100 СОМОНӢ МУКОФОТПУЛӢ

с. 13

БА ТАЪРИХ БО ЧАШМИ ХИРАД БИНАРЕМ

с. 2-3

- Ҳар саҳифаи таърихи халқ ба он баҳогузорӣ мешавад, ки он ба ояндаи халқ чӣ додааст? Чизҳои зебои зиёде метавонад бошад, ки натиҷаашон чандон зебо нест. Ва чизҳои зиёде дар зоҳир зиштӣ бад ҳам ҳастанд, ки дар асл зебо ва натиҷаашон ба манфиати халқ мебошад. Вақте ки мо ба таърихи солҳои 20-уми асри гузашта назар кардан мехоҳем, бояд ба ин масъалаҳо диққати ҷиддӣ бидиҳем.

Тарафи дигари масъала дар он аст, ки ҳамин воқеаи бамаломатад чизи тамоман аз ақл берун буд ва ё чизе шабеҳи воқеаҳои дигар. Дар таърихи башарӣ, натавонанд дар таърихи халқ тоҷик, ҳеҷ тағйироти сиёсӣ нест, ки бе хунрезӣ ба амал омада бошад. Ҳатто қорӣ шудани ислом дар Осиёи Миёна сари ҳазорон падарон ва бобоҳои моро хӯрдааст. Ҳеҷ кас ба шакли одӣ рафта "Раҳмат, ки ба мо ислом овард" нагуфтааст. Онро қабул кунанданд. Чунки ба ин шакл он дар оғоз барои мо чизи бегона буд. Вале мардуми тоҷик дар охири оқибати он розӣ ҳастанд, розӣ аз он, ки ин дину фарҳангро пазируфтаанд. Он, ки имрӯз исломро баъзеҳо ба манфиати худ истифода бурдан, худашонро соҳиби ислом эълон кардан, халқро аз ислом маҳруму худро қариб пайғамбар эълон намудан мехоҳанд, ин чизи дигар аст. Вақте ки дар бораи ҳаракати босмачигарӣ ва Ҳокимияти Шӯравӣ сухану андешаамонро баён мекунем, бояд ин меъёру натиҷагирӣ риоя бишавад. Ман мехоҳам шахсиятҳои ном бибарам, ки мероси онҳо барои мо бояд намуна бошанд. Мутаассифона, дар мо шумораи одамон, дақиқтараш ҷавононе зиёд шудаанд, ки онҳо ин шахсиятҳо, бузургони моро шинохтан ва доништану қабул кардан ҳам намеҳоянд. Гумон мекунанд, аз он чӣ, ки бузургони мо медонанд, дониши ин гурӯҳ бештар аст. Ба назари онҳо аз он чӣ, ки устод Садриддин Айни, Сайидризо Ализода дар бораи воқеаҳои солҳои 20-уми асри гузашта гуфтаанд, нодурусту номукаммаланд, чунки бо маълумоти дониши ин гурӯҳ мувофиқат намекунаду дар зинаҳои поёнтар гӯё қарор доранд. Намеандешанд, ки ин устодон фарзандони ҳамон замон буданд. Ҳақиқатро диданд, дарёфтанд ва бо гузаштаи худ муқоиса карданд тафовуташро шинохтанд. Қадамаш бехтар аст, ҳамонашро пазируфтанд. Чун ин ду шахсияти бузурги таърихи моро бурдам, мехоҳам ба як масъала равшанӣ андозам. Сайидризо Ализода шахсе буд, ки дар Туркистон, дар ҳукумати он шӯъбаи тоҷикиро ба вучуд овард. Дар ин ҳукумат миллатҳои асосӣ ин халқҳои туркии Осиёи Миёна ба ҳисоб мерафтанд: ўзбекҳо, туркманҳо, қирғизҳо, қазоқҳо. Афғонҳо, яҳудиҳо, ҳиндуҳо ва ба ин монанд халқҳои хурду майда ба ҳисоб мерафтанд. Аввал номи тоҷик на дар миллатҳои асосӣ ва на дар миллатҳои майда набуд. Ализода ба мақомоти болоӣ дархост карда, муваффақ шуд дар Ҳукумати Туркистон шӯъбаи тоҷикӣ ташкил карда шавад. Ин шахсият мудирӣ шӯъбаи тоҷикӣ шуд ва дар ин замина расо сад сол пеш, моҳи апрели соли 1919 рӯзномаи тоҷикии "Шӯълаи инқилоб"-ро таъсис дод. Бо наشري ин рӯзнома манфиатҳои халқӣ тоҷик ҳимоя ва соҳибӣ мешуданд.

Ба назари ӯ, ки яке аз бехтарин шахсиятҳои давр буд, ҳаракати босмачигарӣ ҳаракати зиддихалқӣ маҳсуб меёфт, зидди миллати мо, мардуми мо, манфиати оммаи мо буд. Дар ин рӯзнома ба баъдтар дар асарҳои устод Садриддин Айни дар муқобил, бар зидди ин ҳаракат сухан гуфтанд. Як силсила мақолаҳо таълиф карданд бо номи "Босмачиёни Фаргона кистанд?". Дар ин мақолаҳо хусусияту шахсияти ин босмачигаро муайян карданд: дузду горагари муайян. Онҳо ҳатто меншевик нестанд. Бо амалҳои зиштӣ ба гурӯҳи хурде барои манфиатҳои муайян таъя мекарданд. Ин ҳаракат охири соли 1919 на дар мо, яъне, дар Бухоро, балки дар Туркистон ба вучуд омад, шурӯъ шуд.

Айни омодагӣ ба ин мусоҳиба, маҷаллае дар дастам афтид, ки дар бораи саркардаи босмачигарии туркман Чунайдулло дар солҳои 20-уми асри XX, нақл мекунанд. Чунайдулло ҳини гуфтушунид ба намоёндагони ҳукума-

БА ТАЪРИХ БО ЧАШМИ ХИРАД БИНГАРЕМ

Ё ЧАРО ҲАРАКАТИ БОСМАЧИГАРӢ РАСОНАӢ ШУД?

Чанд соли охир расонаҳои иттилоотӣ, хосса расонаҳои хориҷиву шахсӣ, ба мавзӯи ҳаракати босмачигарӣ таваҷҷуҳи маҳсус зоҳир карда истодаанд.

Албатта, ба таърих ва ҳодисаҳои муайяни он бо гузашти солҳо барои ошкор намудани ҳақиқатҳои ниҳонаш зиёӣ, равшанфикрон борҳо назар мекунаду фарзияву хулосаҳои худро мебароранд. Аммо агар ин гуна нигоҳҳо бо чашми хирад набояд, таърих на танҳо ҷаҳолати назаркунандагониро ошкор месозад, балки бо таҳлилҳои андешаҳои нодурусташон мардумро ба гумроҳӣ ва кӯчаҳои сарбаста мебаранд.

Муроду ҳадаф аз рӯ овардан ба ин мавзӯ чист? Тарҳрезии ин гурӯҳи муаллифон кӣҳанд? То кучо метавонанд "муваффақ" бишаванд? Аз ин ҷама қиҳо "манфиат" мебардоранд? Бо ин амалҳои номатлуб манфиатҳои миллӣро ҳимоя мекунем ва ё онҳоро зерӣ по мениҳему баъдҳо аз даст медиҳем. Таърих, шахсиятҳои маъруфу ҳомиёни аслии миллат ва шохидони давр дар ин хусус чӣ андеша доштанду кадом мавқеъро барои худу миллат пазируфтанд? Ва ҳам саромадони асду бонанги миллати мо дар оғози асри гузашта мардум, миллатро чӣ гуна раҳнамунӣ карданд? Саркардагону бавучудоварандагони ҳаракати босмачигарӣ қиҳо ва аз кучову ба чӣ мақсад омада буданд? Оё онҳо, воқеан, манфиатҳои миллӣву динии моро ҳимоят кардан мехостанд? Пушти ин пардаҳо чӣ бозиҳои пинҳон сурат мегуянданд? Барои посух гирифтанд ба ин пурсишҳо хабарнигори рӯзнома Абдулқодир РАҲИМ бо доктори илмҳои таърих, профессор Иброҳим УСМОНОВ муроҷиат намуд.

ти вақт шарт мегузорад, ки ӯ аз муборизаи мусаллаҳона даст мекашад, агар дар қаламрави Туркистон, давлати мустақил таъсис дода нашавад. Тафаккури давлатдориро бинед. Тафовут аз замин то осмон. Босмачигарӣ наву кӯҳнаи мо бошад ҳамвора барои таърихи давлат бо хориҷиҳо ҳамкорӣ намуда ва инро "муборизаи озодихоӣ" вонамуд кардаанд.

Агар дар хусуси бар зидди босмачиён сухан гуфтани фарзандони бедори солҳои 20-ум ба миён бияяд ва ба муқобилини ҳаракат ном бурда шаванду андешаҳои онро ёдоварӣ бикунанд, тарафдорони ҳаракати босмачигарӣ изҳор мекунанд, ки амалҳои мавқеъгирӣ аз рӯи талаботи давр, ё худ ҷонибдорӣ сиёсати замон буд. Кӣ сиёсатро ифодаву ҷонибдорӣ намекунад? Қадоме аз ин шахсон, ки босмачигариро амали мусбат арзёбӣ мекунанду ба тарафдорашон сухан мегӯянд, сиёсатеро ҳимоя наменомаюнд? Не. Онҳо ҳам ҷонибдори сиёсатеанд ва ин сиёсат дар навбати худ ба нафӣ гуриҳест, ки онро роҳандозӣ мекунанд. Ман мефурӯдам, ки асоси назария дар он аст, ки мо бояд ба ҳисоб бигирем, ки ташкил шудани давлати Шӯравӣ, аз миён рафтани аморати Бухоро - ин ба манфиати халқ тоҷик буд ё ба зарари он? Мо аз бунёд шудани ин давлат бояд розӣ бошему шод ва ё афсӯс бихӯрем, ки аморати Бухоро барҳам хӯрд? Агар аз давлати Шӯравӣ розиву шод бошем, пас ҳаракати босмачигарӣ муқобилу зидди ин давлат буд ва ба яқин, бад аст. Вале, агар афсӯс бихӯрем, ки аморати Бухоро маҳв гардида, он бароямон бехтар буд, пас ин ҳаракат нек мебошад.

Шахсан ман чӣ андеша дорам дар ин хусус? Дар солҳои 80-уми асри гузашта дар Афғонистон ба сифати муаллим чор сол кор кардам. Чӣ гуна будани зиндагии мардуми он кишварро дар он солҳо ва дар кадом вазъият будани тоҷиконашонро дар он даврон ва имрӯзаҳо ҳам хуб медонам. Дар деҳоти Афғонистон, дар деҳоти Эрон низ бисёр будам. Эрон нисбат ба Тоҷикистон дар гузаштаи дур, яъне то асри XX давлати тараққикарда ба шумор мерафт. Вақте ки ба худамон онҳоро муқоиса мекунам, шод мешаваму розиву қаноатманд, ки давлати Шӯравӣ пирӯз шуд. Ин давлат ба мо имконияти обод кардани Ватанро дод. Устод Айни дар мақолаи "Ҳукумати Шӯравӣ ба мо чӣ дод?" менависад: "Ҳар чизе, ки барои зиндагии яки миллат лозим буд, давлати Шӯравӣ ба мо дод". Аз он мо чӣ гуна истифода бурда тавонистем - ин масъалаи дигар аст.

Ба гуфти устод Айни барои мо давлат, мактаб, беморхона, марказҳои тиббӣ зарур буд. Ҳукумати Шӯравӣ дод. Аз чӣ чизе додаш норизоиву ношукӯрӣ бикунем? Шахсиятҳои бедору огоҳӣ давр аз ин гуна имкониятҳо саривақт ва пурсамар истифода карданд, аз ҷумла устод Садриддин Айни. Масалан, ба дасти ӯ китобҳои "Таърихи адабиёти Эрон", "Таърихи адабиёти Озарбойҷон", "Таърихи адабиёти Туркия", "Таърихи адабиёти Тотористон" афтод. Ба ин хулоса омад, ки онҳо миллат шудаанду адабиёти миллаташонро ба вучуд оварданду муаррифӣ месозанд. Ба худ зарур шумурд, ки ин гуна як кори некро ба анҷом бира-

сонад, албатта, барои миллат, шинохти бештаре дурусти он. Ба ин хотир ба навиштани "Намунаи адабиёти тоҷик" шурӯъ намуд, то ба исбот расонад, ки халқӣ тоҷик худ соҳиби адабиёт буд. Дар ин асари мондагору намунаи эҷоди онҳоро ворид намуд, ки ба сифати тоҷик шинохта мешуданду аз онҳо ном мебарданд, дар Мовароуннаҳр зиндагӣ мекарданд, яъне дар Осиёи Миёна имрӯза ва қисман дар Афғонистон ва ҳам Хуросони Эрон. Калимаи машҳури зебои "тоҷик"-ро, ки дар миёни халқ буд, онро ба сифати миллату забон баровард ва ба ҳимояи он бархост.

Дар ҳаракати босмачигарӣ ҳама гуна қувваҳо буданд. Тамоми миллатҳои Осиёи Миёна - тоҷикҳо, қирғизҳо, ўзбекҳо, туркманҳо, қазоқҳо дар он иштирок карданд. Вале гоя чӣ буд? Ва ин иштирок чӣ гуна буд?

- Соли 1977 як намоишнома - пйесаи ман бо номи "Писари босмачӣ" чоп шуд. Гоя ва хулосаи ин буд, ки босмачигарӣ ҳаракати бад аст, вале на ҳар кӣ ба он ворид гардид, душмани халқ мебошад. Дар ин ҳаракат одамоне ҳам буданд, ки ё галат карданд, ё зерӣ фишор монданд, ё нафаҳмида шарикӣ босмачиҳо шуданд. Вақте ки мо ҳаракати маҳкумро маҳкум менамоем, ин гурӯҳро дар назар надорем. Сухан дар бораи саркардагон, идеологҳои он мебошад ва ҳам манфиатҳои он. Ин намоишнома дар хусуси падари писарбачаест, ки барои озод намудани пешгирии гораи деҳа дар ҳаракати босмачигарӣ иштирок кард. Албатта, ин кашфиёти ман нест. Нависандаи халқӣ Тоҷикистон Саттор Турсун ханӯз дар замони шӯравӣ дар романаи аз шахсоне сухан гуфт, ки галат карда, ба босмачиҳо ҳамроҳ гардиданд. Дар пйесаи "Хиёнат"-и Чалол Иқромӣ низ ин мавзӯву масъала баррасӣ мешавад. Дар ин намоишнома образи асосӣ, марказӣ Асадмаҳсум - яке аз саркардагони ҳаракат аст. Вай дарк мекунанд, ки шиори мо - миллати озоди Бухоро аслан барои мардуми Бухорову миллати тоҷик нест. Ин шиори коркардаву баровардаи бегонаҳо мебошад. Ҷ афсӯс мекӯрад, ки ба ин роҳ, роҳи галат рафт.

Идеологияи босмачигарӣ чӣ буд? Оё он мавриди қабул аст ё не? Барои рӯшан шудани дарёфти мақсад чанд нафарро ном мебарам: Анваршо, Иброҳимбек, Қароқизилпошо, Саломшо, Юсуф Зиб, Сураиёфандӣ. Инҳо турканд. Осиёимиёнагӣ нестанд. Аз Туркияи онрӯза омадаанд ва дар Бухоро ҳаракати босмачигариро ба вучуд оварданд. Тасавву бикунему бипурсем, ки онҳо ба мо чӣ ҷиртибот доранд. Баъзе бо даъво мегӯянд, ки Армияи Сурх ба мо бегона буд. Бигузор чунин бошад. Аммо ин туркони қиҳанд? Хешанд? Аз Туркия омада, ақидаву идеологияи туркиро дар Бухоро қорӣ кардан хостанд.

- Онҳо, ки ба таърихи халқӣ мо таваҷҷуҳ зоҳир мекунанд, бояд як чизро нағз дар хотир дошта бошанд, ки шурӯъ аз солҳои 10-уми асри гузашта туркҳо кӯшиш ба харҷ доданд, ки забони халқҳои осии Миёна - ўзбе-

кҳо, қирғизҳо, туркманҳо, қазоқҳо туркӣ бошанд. Забони худашонро қорӣ кардан мехостанд. Аммо ин халқҳо онро ба ҳеҷ сурат напазируфтанд. Ана ҳамон туркҳо моро ҳам турк кардан мехостанд.

Ҳадафи онҳо муттаҳид кардани мардуми туркзабон дар зери як парчам буд. Он вақт ҳамин гуна парчам амири Бухоро маҳсуб мешуд.

Акнун ба ин пурсиш бояд посух бигӯем, ки "Амири Бухоро кист?". Баъзеҳо аз он ифтихор мекунанд, ки дар замони ҳукмронии амирони Бухоро забони мо, яъне тоҷикӣ забони давлатӣ буд. Ва агар ин аморат боқӣ мемонд, забони мо чун забони давлатӣ баробари он пойбарҷо мемонд. Мутаассифона, ин гуна пиндор галат ва он ҳаёли хом мебошад. Як мисол меорам. Соли 1742 Афғонистони имрӯза аз Эрон ҷудо шуду худро давлати Хуросон эълон кард. Бунёдгзори давлат пашту буданд, забони давлатиашон аммо дарии форсӣ ба шумор мерафт. Соли 1801 ин давлатро Афғонистон номиданд. Оҳиста-оҳиста дар ин кишвар гуфтугӯи ғайридарӣ ҳам пайдо шуд. Соли 1936 забони пашту забони дуҷуми Афғонистон гардид. Баъди сӣ соли минбаъда, яъне солҳои 60-ум масъала гузошанд, ки пашту бояд забони якуми ин кишвар бошад. Мавқеи дарӣ танг шуд. Ҳатто дар даврони ҳукмронии Довудхон барои онҳо, ки бо забони пашту гап мезаданду фаъолият мебарданд, маоши иловагӣ ба андозаи афзудани 25 дарсад муқаррар карданд. Яъне, дар Бухоро низ ҳамин ҳолат ба вучуд меомад ва мавқеи забони тоҷикорро тангтар менамуданд.

Дуруст аст, ки дар аввали солҳои 20-уми асри гузашта забони Бухоро тоҷикӣ буд. Аммо набояд аз ёд бурд, ки бо таъсиси Ҷумҳурии Халқии Бухоро имкони фаъолияти забонро танг намуда буданд. Ин, албатта, пеш аз зухури ҳаракати босмачигарӣ татбиқ шуда буд. Аллома Аҳмади Дониш дар асарҳои Бухоро чун давлати манғития ном мебарад. Яъне, нагуфтааст, ки ҳукумати тоҷикии Бухоро. Агар чунин мебуд, Аҳмади Дониш онро бо ифтихор таъкид мекард.

Туркҳо, ки ба ин кишвар омада буданд, аз ҷиҳати миллат ба манғития наздик доштанд ва аз ҷиҳати сиёсӣ зидди давлати русӣ ин ҳаракатро созмон додаву пеш мебарданд. Ҳаракати босмачигарӣ ҳамчун ҳаракати мардуми ба ақидаи туркпарастӣ иттиҳод сабт шудааст. Туркпарастӣ на танҳо ба зарари мо - тоҷикон, балки ба зарари ўзбекҳо, қирғизҳо, қазоқҳо, туркманҳо ҳам буд. Дар дусад соли ҳукмронияш ин давлати манғития дар тамоми қаламрав, яъне дар Осиёи Миёна чизе насохт. Таърих бар ин гувоҳ мебошад, албатта, ба ҷуз бунёди чанд мадраса дар Бухоро. Ҳатто дар маҳалҳо мадрасаҳо пайдо нашуд, балки онҳоро бунёд насохтанд. Ва низ масҷидҳои калон, роҳ, пул, тавобатхона дар ин давр пайдо нашуданд. Ба ин тариқ, дар 200 сол давлати амири чизе насохт, ба пешрафту рушду тараққӣ рӯ наовард, вале дар давоми 50 сол аққалан роҳову пулҳои одии рафтуомадро сохтем-ку. Имрӯз, яъне дар замони истиқлол иншоотҳои бошукӯҳ бунёд намудем. Бояд эътироф бикунем, ки нахустин тарҳи онҳо он замон ба вучуд омаданд. Агар ҳаракати босмачигарӣ пирӯз мешуд, оё мо метавонистем, ки соҳиби давлат, мактаб, беморхонаҳо ва дигар иншооти муҳим бигардем? Аз соли 1920 то соли 1990 дар Осиёи Миёна он қадар иншооте бунёд ёфтанд, ки дар Афғонистон ба ин миқдор сохта нашуданд, дар Эрон низ. Яъне, ин дар натиҷаи шикаст додану шикаст хӯрдани босмачигарӣ буд. Агар онҳо пирӯз мегаштанд, мо соҳиби ин гуна дастоварде шуда наметавонистем. Ҳатто дар номаи амири Бухоро ба Лигаи миллатҳо, ки бисёр вақт тарафдорони ҳаракати босмачигарӣ аз он иқтибос менамоем, аз бунёди иншооте ба хотири обод кардани мамлакаташ ёдовар намешавад. Пештар саркардагони ин ҳаракатро, ки турк буданд, ном бурдам. Акнун қурбонҳои худамонро ном мебарам: Иброҳимбек, Авлиқулбек, Дониёри-моқ, Қарохонбӣ, Туғайсарӣ. Инҳо аз ҳамон қабилҳои онҳо ва ҳамон идеологияро ҷонибдорӣ ва ҳамон рӯҳро ифода мекарданд.

Аз он замон дур шудем. Мо насли навам. Аммо натиҷаҳои бади он замон ва тарафдорони ин ҳаракатро аз падарону бобоёнамону шунидем. Наход суҳанони кӯчагии ин одамоне, ки дар он даврон назистанд ва ҳақиқати ҳолро шохид набуданду Худо медонад чӣ хондаанду доништаанд, аз хулосаҳои дурусту

дақиқи онҳо муҳимтару баландтар бошанд? Дар ин замина ман ба ду чиз ишорат кардан мехоҳам. Се китоб аст. Дар бораи ҳамагон замон ва ҳодисоти руҳдода маълумот медиҳад. Яке аз аз онҳо "Таърихи нофеъӣ"-и Муҳаммадалӣ ибни Муҳаммадсаиди Балҷувонӣ аст. Ин муаллиф тарафдори давлати Шӯравӣ набуд, вале ҳамагон ҳақиқатро баён доштааст, ки мо тарафдори онем ва дар ин хусус сухан кардем. Ҷаъид ва шукр менамояд, ки ҳаракати босмачигарӣ ғалаба ба даст наовард, вагарна мулкоро хароб месохт.

Тарафдорони ин ҳаракат ба маълумоти китобҳои тоҷикӣ ба ин ҳамагон таълиф гардидаанд. Яке аз ин китобҳо "Таърихи Туркистон" мебошад. Маълум аст, ки китоб ба манфиати ин ҳаракат ва саркардагонашон навишта шудааст. Барои ин тарафдорон на навиштаҳои устод Айнӣ, Сайидризо Ализода ва дигарон қимат дорад, балки навиштаи туркҳои ба ин ҳамагон муҳимтару асоситару дурусттар мебошад. Аз китоби Тӯғон Валидов "Шӯриши босмачиён" ё аслан "Қиёми босмачиён" низ истифода мебаранд. Тӯғон Валидов кист? Собӣ котиби якуми Ҳизби коммунисти Бошқирдистон буд. Барои миллатчиғии зиддитоторӣ ӯро маҳкум карданд аз вазифа дур сохтанд. Валидов ба Осиеи Миёна омад ва ҳамфикронашро муттаҳид намуд, хост Ҳизби коммунистони мусулмон ва баъд давлати мусулмонӣ ташкил бикунанд. Чун муваффақ нагардид, ба ҳаракати босмачигарӣ дохил шуду ба як гурӯҳи он роҳбарӣ намуд. Ин ҳаракат вақте шикаст хӯрд, гурехта ба Туркия рафт. Дар университети ин кишвар муаллим шуд ва воқеаҳои ҳамагон солҳоро аз назару мавқеи худ ба қалам дод. Инчунин, иштироки туркҳо ва хонадонҳои онҳоро дар Бухоро ва ин ҳаракатро тасвир намуд. Пулу силоҳро барои онҳо ба хотири ҷангу пирӯзӣ ва ташвику тарғибашон аз ҳориҷи кишвар: Туркия ва Англия мефиристонданд. Ҷаъид аз он мехӯрад, ки аз ҳама имконоти фароҳамоварда истифода карда натавонистанд ва дар натиҷа шикаст хӯрданд. Ба ин тарик, инро тарафдорони ҳаракати босмачигарӣ ҳаракати озодихоҳӣ менамояд баҳо медиҳанд ва ворид шудани Ҳукумати Шӯравиро зулму истиқомат. Ин гуна нест.

Ҷар сол бо амри золимонӣ азҳои девони кушбегӣ, масъулони андозҷамъкунӣ ба минтақаи кӯҳистони Бухорои Шарқӣ сарозер мешуданду мисли мӯро малаҳ ҳамагон меруфтанд. На мушти ғалла мемуонд на як сар гову гӯсфанд. Низоми андозбандиро устоди зиндаёд Айнӣ дар романи "Дохунда" бо як вазоҳати нағз тасвир кардааст. Барои бардасозии инсонҳо аз нақшаҳои шайтони чорҷакориву қарзадеҳӣ сӯистиқомат мекарданд. Дар қатори молу чорво, ин гурӯҳҳои ҳаросафкан, ки ҳеҷ фарқе аз роҳзанҳо надоштанд, хилофи каромати инсонӣ, ба одамрабӣ низ машғул мешуданд.

Осиеи Миёна ба сабаби ихтилофҳои зиёде, ки дошт, дар нимаи асри XIX ба ду қисмат ҷаъид давлат ҷудо шуда буд: Яке бо номи давлати Туркистон ба ҳайати Россияи подшоҳӣ даромад. Ба ин давлат водии Фарғона, Самарқанд, Тошқанд, тамоми Туркистон, Қарақалпоқистон, Қирғизистон, Қазоқистон дохил мешуд. Қаламрави Бухоро давлати алоҳида маҳсуб мегардид. 48 дарсади тоҷикон дар Туркистон буданд. Бештари тоҷикон дар қаламрави Бухоро сукунат доштанд. Дар Туркистон тоҷикон ҳеҷ гуна қудрат надоштанд. Онҳоро ҳамчун миллат эътироф низ намекарданд. Баъдтар ба туфайли як гурӯҳи олимони варзидаи рус, ба монанди Хаников, Бартолд, Шишов, Павлов тоҷикон эътироф шуданд. Дар Бухоро забон тоҷикӣ буд, аммо дар Туркистон забон туркӣ.

Ба андешаи ман, ки дар ин маврид яку бетағйир аст: он бародарон ин гуна китобҳои ба тарғибу ташвиқи ҳаракати босмачигарӣ таълифкунанд. Бе ин ҳамагон чун дар хусуси ҳаракати мазкур нахонда сухан мекунанд. Натиҷаашро бинанд. Чӣ натиҷа дод шикасти ин ҳаракат? Ва ҳатто ба Афғонистони ҳозира ҳам пешрафти моро муқосса бикунанд. Агар ҳаракати босмачигарӣ пирӯз мешуд, чӣ натиҷа ба бор меовард? Дар Афғонистони имрӯза лозим шуда истодааст, ки халқи тоҷик соҳибамлакат будани худро ба ҷангу ҷидол ба исбот бирасонад. Ҷол он ки бо таъсиси давлати Хуросон, тавре пештар изҳор доштам, тоҷик буданаш аён буд. Вале дар Бухоро тоҷику паштуро тоҷику пашту намегуфтанд. Ҷамаи халқҳои дигарро ҳам ба номи турк ёдоварӣ мекарданду ба забон меоварданд.

Забони давлатиро махсус, қасдан форсӣ мегуфтанд, то ки бегона будани ин забонро барои Осиеи Миёна таъкид бинамоянд, на барои он ки форсӣ машҳур аст. Дар Бухорову Самарқанд маҳаллаҳои алоҳидаи форсӣ буд, ки онҳоро порсӣиен мегуфтанд. Ҷамаин тавр, бо ном бурдани забони форсӣ забони ин мардумро дар назар доштанд. Ин ҳамагон

шикаста, аспро бар ҷойи худ монда, мардуми тоҷик, ўзбек, қазоқ, қирғиз, туркман, бигзор бо ёрии аскарӣ сурх ҳам бошад, системае ба вучуд оварданд, ки дар он манфиатҳои миллатиашон ифода мешуданд, мепиндорам, ки чизи хуб аст. Президенти кишвар муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон барҳақ ба таъкид иброз доштанд, ки Инқилоби октябр ба ташкилшавии давлати Шӯравӣ заминаи аввали истиқлолиятро гузошт, ки соли 1991 соҳиб шудем ва

ҷамаи имконоти пешрафти мо ба ҳамагон давлати пешин вобастагӣ дорад.

Оё Тоҷикистон агар дар ҳамагон даврон дар системаи советӣ яққола намебуд, имкони истиқлолият ба вучуд меомад? Албатта, не! Мо, ки қисми таркибии давлати Шӯравӣ будем, бо барҳам хӯрдани ин давлат имкони истиқлолиятро ба даст овардем ба ин натиҷаи неку назаррас расидем. Давлати Шӯравӣ як қадами мусбат барои расидан ба истиқлолияти имрӯзаи мо буд. Ин ба он сабаб пойдор монд, ки ҳаракати босмачигарӣ шикаст хӯрд. Ва мардум дарк кард, ки босмачиҳо на дӯст, балки душманони халқи мо ҳастанд, барои на танҳо тоҷикон, балки барои ҷамаи халқҳои меҳнаткаши Осиеи Миёна.

Аксар вақт дар бораи чӣ нағзу чӣ бад зиёӣ сухан мегӯяд. Дуруст аст, ки зиёӣ ақли халқ, миллат аст. Аммо зиёӣҳои мо бояд барои худ дарк бикунанд, ки солҳои 1991 - 1993 дар муқобили зуҳуроти номаълуми давр, қуваҳои иртиҷоӣ овоз баланд карда тавонистанд? Имрӯз чӣ даъво мекунанд?

Асосгузори сулҳ ва ваҳдати миллӣ, Пешвои миллат, Президенти ҶТ муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон хатареро, ки аз ҳаёҳои ба сулҳи тоҷикон меравад возеҳ дар Паёми ислолаш ба Парлумон ироа кард, ки: "Мо даҳшати ҷанги шаҳравандии солҳои 90-уми асри гузаштаро, ки душманони миллати тоҷик ба сари мо таҳмил карда буданд, ҳаргиз фаромӯш намекунем ва ба итминон изҳор медорем, ки мардуми мо дигар ба доми душманону бадхоҳони миллат, ки то ҳанӯз аз ҳадафҳои ғаразнокӣ худ даст накашидаанд, гирифторм намешаванд.

Муҳтарам Э. Раҳмон хатареро таъкид кард, ки: "Дар шароити ҷаҳони пураҷаҳонӣ муосир бисёр муҳим аст, ки ҷавонони мо мисли солҳои 90-уми асри гузашта, фирефтаи таблиғоти нерӯҳои ифротгароии динӣ ва бадхоҳони миллати тоҷик нагарданд. Ҷамаи зираку хушёр ва барои ҳимояи манфиатҳои халқи тоҷик ва давлати тоҷикон омода бошанд".

Ин таъкиди Президенти кишвар ба он вобаста аст, ки дар замони ҳозира "хатари терроризм ва экстремизм дар ҷаҳон афзоиш ёфтааст".

Ташвише, ки Пешвои миллат аз вазъияти ҷаҳони муосир, аз ҷумла: "Кӯшишҳои аз нав тақсимкунии ҷаҳон, мусаллаҳшавии бошито, қудратталабӣ... ҷаҳонро ба марҳалаи нави ҷанги сард кашониданианд" дорад ва муносибати дурбинонаи ӯ нисбати ин воқеаҳои ҷаҳон ақидаашро пеш меорад, ки: "Диққати асосӣ бояд ба пешгирии намулдани терроризму экстремизм, шомилшавии шаҳравандони мамлакат ба созишҳои ҳаракатҳои террористиву экстремистӣ ва ба Ватан баргардонидани шахсонӣ гумроҳшуда равона карда шавад".

Ман душманони ҳамагон ин давлат ва ҳамагон давлатро аз наздик дидам, бо онҳо суҳбат низ доштам ва онҳоро бисёр хуб мешиносам. Як қиссае навишта будам қаҳрамонаш аз мӯйсафедҳои ҳамагон ба ҳисоб мекард. Ҷаъид намеҳастааст, ки аъзои колхоз бишавад. Муллоҳо онҳоро чунин фатво мекунанд, ки аъзо нашаванд, агар ҳамагон дасту

пояшонро бибуранд. Дар сурати буридани ҳамагон дасту по чун аъзогиро бипазиранд, гунаҳгору кофир намешаванд.

Бо шикасти ҳаракати босмачигарӣ даштҳои бекорхобида азхуд шуда, онҳоро шодоб сохтанду мавриди истифода қарор доданд. Аз як деҳа ба деҳаи дигар сохтани роҳ оғоз шуд. Мактабҳо бунёд ёфтанд. Марказҳои тиббӣ таъсис ёфтанд. Ҷамаин тавр, натиҷа мусбат буд. Ман гумон мекунам, онҳоро, ки ин ҳама ҷанго-

маву ҳаёҳои дар атрофи ҳаракати босмачигарӣ ба вучуд оварданд, дар суроғу талаби манфиатҳои худ ҳастанд.

Албатта, ман ҳам мехоҳам, ки ҳақиқати таърихи ошкор ва бойгонӣ, архивҳо кушода шаванд. Кушодани дастрас гардидани архивҳо дар ҳеҷ сурат ба манфиати онҳо нахоҳад буд, балки даҳшату ваҳшат ва куштори бераҳмонаву гораду дуздиву фаҳши босмачиҳоро ошкор месозанд. Архивҳо дар Тоҷикистон нестанд, дар Маскаву Санкт - Петербурганд. Аз ин рӯ, мо бояд аз он шукр кунем, ки саҳифаи миллати тоҷик дар Осиеи Миёна эътироф шуд. Бисёр халқҳои ҳастанд, ки аз мо ба шумора зиёдтаранд, аммо дар солҳои 20 - ум, ки дар замони тақсимои дунёи пуштибон надоштанд, миллати шуда натавонистанд. Масалан, қурдҳо. Онҳо қариб 50 миллион нафаранд, лекин миллати қурд, давлати қурд нест. Мо ба туфайли воқеаҳои солҳои 20 - уми асри гузашта соҳиби забонув давлат гардидем. Аз ин зиёд боз чӣ мехоҳем? Бахти баланд моро ёр гардид. Барои ҳамагон вазифаи насли имрӯзаи мо, зиёиёни мо иборат аз он аст, ки ба таърих, ба гузашта ва ҳодисоти он бо чашми хирад бингаранд. Агар ба чашми хирад, ба чашми адолат нигоҳ бикунанду ҳақиқатро дуруст дарёбанд, ҳаргиз дар хусуси он бадгӯӣ намекунад.

Босмачиҳо силоҳе буданд, ки барои аз ҳаракат боздоштани ҷаҳони таърихи истифода мешуданд. Яъне мехостанд Аморати Бухороро пойдор нигоҳ доранд. Аморат ки монд, халқи қашшоқ боқӣ мемонд. Миллатҳо мустақил намешуданд, "миллати ягонаи ислом" барояшон кифоя мешуд. Ин "миллати ягона" чӣ қадар миллату халқиятҳоро аз байн бурд, таърихи фаромӯшӣ накардааст. Вай ба мавҷудияти тоҷикон ҳам таҳдид мекард, мехост номи тоҷик аз рӯи замин руфта шавад. Сарзамини ин халқ ҷамаиша ба номи миллат як ҷузви кучаки давлати бегонагон бошад.

Босмачиён фиреб додан мехостанд, ки халқи меҳнаткаш дӯстро аз душман фарқ накунад. Бо корбурди истилоҳи "ислом" ва ба он муқобил гузоштани вожаи нописанди "кофир" мехостанд мардумро гумроҳ кунанд ва аз он ҳукумати наво, ки бунёд мешуд дур созанд, зеро дар таблиғашон амир мусулмон буду душманони амир кофир.

Дар назари босмачипарастон мардуми озодихоҳи Бухорову Туркистони аввали асри XX, онҳоро, ки баъди ҳазор сол аз нав давлатдор шуда, халқашонро - тоҷикро номдор, давлатдор ва забондор қардан мехостанд, гӯё бегонапраст буданду бо пулу ёрии русҳо ба мақсади худ расидаанд, аммо босмачиҳо "мусичаи бегуноҳи худӣ" будаанду ёрии молӣ, пулӣ, силоҳ аз хориҷиҳо - англисҳо, туркҳо, белогвардетҳои рус гирифтаи онҳоро касе намедонанд, гӯё ба камонғулак ҷанг карда бошанд. Наход каси соддае бошад, ки бовар кунад, ки босмачиҳои идеологияи гайритоҷикӣ ва гайримиллидошта қотил не, навозишгару парастори халқу миллати мо бошад.

ВАО-и Британияи Кабир дар он замон Иброҳимбекро шоҳзода (Prince Ibrahim-Bek) номида, бо ҳамагон таърифи мекард. Таърихшиносон низ иштироки ҷосусони британиёиро дар ҳамагон бо ҳаракати босмачиён рад намекунанд. Айни замон хотираҳои қарандони разведкаи ҳарбии Британия, ки ҳамагон вақт фаёлият менамуданд, ифшо гардидааст.

Бо истинод ба ин иттилоъ, кӯмаки босмачиҳо бо сиёсати умумии зиддишӯравӣ, ки аз ҷониби Форин Оффис (Вазорати қорҳои хориҷӣ) ва қаророти разведкавӣ амалӣ мешуд, вобастагӣ дошт. Ба нишондоди онҳо, ҳаракати гвардиячиёни сафед дастаи босмачиҳоро бештар дастгирӣ мекардааст. Бар замми ин, ҳаракати болшевикҳо бозҳои хатарнокӣ дуҷонибаро дар ин қазия пеш мебард ва ғайримустақим ба афроди алоқаманди Иброҳимбек, ки нақшаҳои зиддишӯравӣ дошт, хабар медоданд, то саривақт аксуламал нишон диҳад.

Ба ақидаи олимони тоҷик Иркаев М. роҳбарият ва ҳайати қатори босмачиҳо, аз ҷумла, аъзои гурӯҳи Иброҳимбек аз ҷониби низомии англис ва афсарони ҳадамоти разведкавӣ, ки барои идоракунии банақшагири, масъалаи молиявӣ масъул буданд, ҳамагон қарда мешуд. Аз ҷониби дастурдиҳандаҳои британиягӣ тарзи фаёлияти ҳоси таҳриборӣ (Do it myself - ҳамчун ман бошӣ), омӯзонида мешуд. Босмачиҳо бо милтиқ, пулемёт ва дигар аслиҳа аз анборҳои ҳарбии Британия таъмин мегардиданд. Ба фикри Иркаев бинабар бесаводии мултҳои Иброҳимбек, ӯ иқтидори ташкили тамиринҳо ва истифодаи имкониятҳои ҳарбиро надошт.

Ҷамаи иштибоҳи тақрироеро ба ёд меорад, ки Ҳизби мамнӯи террористии наҳзат дар шароити кунунӣ ба абзори дастӣ ҳадамоти махсуси кишвари хориҷӣ табдил ёфтааст.

Таърихи ҳақиқатро мепарастад. Бузургии ин илм дар он аст, ки вақте гузаштаро меомӯзем, имрӯз дақиқ ва оянда муайян мешавад. Тавре маълум шуд, босмачигарии ҳаракати зиддимиллӣ, зиддитоҷикӣ буд. Таваққути пул, мол ва пуштибонии маънавии бегонагон - душманони миллати тоҷик ташкил шуда буд. Ҷол ҳам айнан ҳамин тавр аст. Дар ин ҳамагон сирри дигаре нест. Ва буда ҳам наметавонад. Оне, ки наҳзатиҳо босмачигариро тарғиб мекунанд, барои мардум айни муддаост. Хуб аст. Зеро акун худӣ онҳо бо забони хеш ниҳод, ҷаҳонбинӣ, маънавиёти худро фош мекунанд. Он қоре, ки дар солҳои ҷанги шаҳравандӣ қарданд, айнан як намуди ҳаракати босмачигарӣ дар шароити нав буд. Ҷамаон қатл, горад, одамрабӣ ва ғайра. Маҳз барои ҳамагон мардум, махсусан ҷавонон бояд хушёр бошанд. Касе ҷонибдори босмачигарӣ аст - ҷонибдори ҳаракати "Давлати исломӣ" аст, ки намунаашро мо дар Ироқу Сурия мебинем. Дигарбора набояд мардум гумроҳ шаванд.

Дар китоби рӯйишӯри ҳамагон тоҷики оқил "Масъалаи маънавий" омадааст: "Зӯи бародар, барои он ки худро бишносӣ, ки аз кадом ҷинсӣ, хуб ҳастӣ ё бад, нигоҳ кун, ки ҷазби чӣ чиз мешавӣ ва ба сӯйи кӣ меравӣ ва аз суҳбати чӣ касе масрур мегардӣ ва хулоса бингар, ки бо кадом гурӯҳӣ". Ё ба иборати дигар:

Гар ба Ҷамаон молӣ ҳомонӣ, Гар ба Мӯсо молӣ субҳонӣ. Оне, ки босмачипарастӣ мекунанд, мардуми соддаеро, ки аз ҳақиқат камтар хабар доранд ба фиреби ҳимояи ислом ҳамчун "муҷоҳид" ба сари халқҳои мусулмони Ироқ, Ливия, Сурия, ҳатто қисматеро ба Афғонистон равона карданд ва ин мулкҳои оромро ба қурхонаи оташи ҷанг гирифторм карданд ва боз чӣ мехоста бошанд?

Ҷофизоне, ки имрӯз боз бо ин оҳанг суруд мекунанд, гумон мекунанд, ки халқи имрӯзаи тоҷик, мардуми Тоҷикистони соҳибистиқлол дар фаҳмиши сиёсат ҳамагон кӯдаки садсол пеш аст, ки ба торҳои имрӯз танидашон гирифторм мекунанд. Хестед, ки хобетон.

Ман суханеро, ки дар аввалҳои наздик омадани сулҳ дар Тоҷикистон Раиси КОМ Сайид Абдуллоҳи Нурӣ гуфта буд, ёд меорам: "Бале, хеле қуштем, қароб кардем, акун бояд саъй кард, то эҳёи ҳамагон, обод кунем." (Муҷаҳиди аср, саҳ. 31). Чунин эътироф барои тамоми наҳзатиҳо, аъмоли онҳо дарс ва барои мардуми тоҷик хушдор бошад, ки дигарбора дӯстро аз душман фарқ кунем. Давлате созем, ки дар он маънавиёти миллати тоҷик, ҷаҳонбинии миллии мо арзишманд бошад, на қаҳолат ва бозгашт ба зулмати асримиёнагӣ, ки наҳзатиҳо бо дастгирии аҷабиён дунболи он мегарданд.

Бознашр аз рӯномаи "Ҷумҳурият", 31 январӣ соли 2018, №24

Сайтмушин ЯТИМОВ, доктори илмҳои сиёсӣ, узви вобастаи Академияи илмҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон

Давлат падидаи ҷамъиятӣ аст. Он дар натиҷаи инкишофи муносибатҳои гурӯҳҳои иҷтимоӣ дар давраи муайяни таърихӣ арзи ҳастӣ кардааст. Аз нигоҳи онтологӣ, давлат дар марҳилаҳои пайдоиш ва ташаккули хеш зинаҳои ниҳоят мушкул ва пуртазоди таърихиро аз саргузаридааст.

Муҳимтарин вазифаҳои давлат, дар ҳама шаклҳои он, таъмини истиқлолият, тамомияти арзӣ, ҳимояи ҳуқуқ ва озодиҳои шахрвандон маҳсуб мегардад.

Мустақилияти давлат дар нигоҳ доштани ягонагӣ ва волюи таърихи давлатӣ дар қаламрави мамлакат ва соҳибхитиёри дар муносибат бо субъектҳои сиёсӣ байналмилалӣ ифода меёбад.

Миллат бе доштани сарчашмаи асосии ҳуқуқӣ-ҳокимияти давлатӣ ҳамчун зуҳуроти ҷамъиятӣ-сиёсӣ наметавонад аз нигоҳи иқтисодӣ, иҷтимоӣ, ҳамчунон фарҳанг, забонӣ, анъана ва урфу одат, ки аз нишонаҳои муҳими миллат маҳсуб мегардад, инкишоф ёбад, тараққӣ кунад, ормонҳои худро амалӣ созад.

Халқ ҳамчун сарчашмаи ҳокимияти сиёсӣ эътироф мегардад, агар соҳибдавлат бошад. "Дар ҷаҳонҷӯбаи давлат рӯи халқ-маънавият, қонунҳо-ҳукмфармоанд. Дар ин муҳит инсонро ҳамчун таҷассумгари ақлу хирад эътироф менамоянд. Ба ӯ ҳамчун мавҷудии озод ва шахсият муносибат мекунанд. Ҳамзамон, ҳар шахс дар алоҳидагӣ аз ҷониби худ мекӯшад, ки ба чунин ифтихор сазовор бошад" (Г.В.Ф. Гегель. Энциклопедия философских наук. Т.3. -М.: Мысль, 1977. -С. 243).

Кушиши сафед кардани ҷаҳонбинӣ ва идеологияи бедавлатӣ, ки баъзе гурӯҳҳо аз дурӯҳ тарғиб кардани мешаванд, ғайри мафкураи ғуломӣ ва рӯи бандгӣ чизи дигаре нест.

Маълум аст, баъди шикасти давлати мутамаркази Сомониён (819-999), сарфи назар аз он, ки тоҷикон дар қаламрави муайян зиндагии дастаҷамъӣ мебуданд, аз ҳокимияти сиёсӣ маҳрум буданд. Истиқлолият надоштанд. Тоҷикон аз "муайян кардани муҳтарам, мақсад, маром ва самтҳои фаъолияти давлатдорӣ" (таърифи мухтасари мафҳуми сиёсат) дар қанор нигоҳ дошта мешуданд. Чунин ҳолат-надоштани давлат, адами имкони тасмири ғуломӣ ва вобастагии сиёсӣ ба ҳислат, характер, ғурур, ҳештаншиносӣ, худшиносии миллӣ наметавонист бетаъсир монад. Ҳатмист, ки ин нуктаро мо донем. Эътироф кунем. Ба хотири дарки ҳақиқати таърих-сарчашмаи хатоҳо, бохтҳо, омилҳои аслии фоҷиаҳои ҳазорсола.

Инҷониб муътақид аст, қонунмандиро, ки дар табиат, ҷамъият ва тафаккур ҳамчун моҳияти инкишофи равандҳо дар назар дошта мешаванд ва илм онҳоро мавриди таҳқиқ қарор медиҳад, бештар ҳоси табиат мебошад. Қонун ва қонунмандиро дар дараҷаи ҷамъиятӣ, муносибати ҷамъиятӣ ва тафаккур устувор, поянда ва аксаран пешгӯишаванда нестанд. Хосияти пайдарҳамӣ надоранд.

Эҳтимоли қавӣ он аст, ки шикасти давлати Сомониён, умуман таназули ҳама гуна шакли давлатдорӣ, сабабҳои субъективӣ, муносибати дорад. Мансуб ба сифати шахс, ҳислат, дараҷаи дониш, маърифат, самтгирии ҷаҳонбинӣ ва фарҳанги сиёсӣ одамон-соҳибватон аст. Таҳқиқи паҳлӯҳои аслии ин фоҷиаи сулолаи Сомониён, ба хотири омӯхтани таҷриба ва тақрор накардани он хатоҳо, аз вазифаҳои илм маҳсуб мегардад. Ба назар мерасад, методи муқоисавӣ-таърихӣ таҳқиқ дар ин маврид, ҳақиқати воқеиро дар тазод, дигаргунӣ, пешравӣ ва ё баръакс, возеҳтар тафсир карда метавонад.

Муҳимтар аз ҳама, таҳқиқи ҳар рӯз ва ҳар саҳифаи наздик ба се даҳсолаи таърихи давлатдорӣ мост. Тибқи таъкиди яқе аз асосгузори материализми нимаи дууми асри XIX: "Ҷамъи далелҳо наметавонанд илмо ташкил кунанд". Илм ниёз ба таҳлил, таҷзия, муқоиса ба воқеияти таърихи муосир ва хулосаҳои дар таҷриба санҷидашударо дорад.

Давлат наметавонад бе назария-шакли дар

ПАЁМИ ПЕШВОИ МИЛЛАТ ВА

тафаккури инсонӣ ҷамъбастшудаи воқеияти зиндагӣ зуҳур ёбад, рушд кунад. Ҷаҳонбинии давлатсозӣ ва таъмини рушди бемайлони он маҷмуи дониш ва тасаввуротро тақозо мекунад, ки дар натиҷаи таҳлил ва хулосабарории дуруст, мантиқӣ рӯи қор омадааст.

Соҳтани давлати миллии тоҷикон дар шароити навин аз рӯи ақл, хирад, дониш, тасаввурот ва таҳлили таҷрибаи амиқи таърихӣ, дидгоҳ ва арзёбии дурусти воқеияти зиндагии рӯзмарра, бо назардошти равандҳои геополитикии минтақа ва ҷаҳон аз ҷониби Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ, Пешвои муаззами миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон ба вуқӯъ пайваст, зина ба зина амалӣ гашт.

Мо, бо амри тақдир, аз ҳамасронии ин Бузургмарди таърихи миллати тоҷик буда, аз аввалин лаҳзаҳои рӯи саҳнаи сиёсӣ омадан, аз нахустин суҳанронӣ, иқдоми ҷавонмардонаи ӯ мушоҳида мекардем, ки ниҳоди ин Шахсияти беназир аз нақшаҳои идеалӣ, афкори созанда, ки воқеан ба бунёдгузори давлати миллии тоҷикон нигаронида шудаанд, саршор аст. Хиради азали, сифатҳои волюи инсонӣ, адолатпарварӣ, рӯи қавӣ, маданият ва маънавияти олии ӯ ба ин мақсадҳои эълонгаштаи бахтовар тавъам ва созгор ҳастанд.

Имрӯз мо бо гузашти солҳо воқеияти реалиро дар Ҷумҳурии Тоҷикистон-Ватани азиятзамон мебинем. Мунсифона ба хулосаи меомем: дар натиҷаи захмати ҷонқоҳонаи Раҳбари давлат кишвари мо ба он натиҷаҳои ноил гашт, ки сараввал ҳамчун маром, ният ва ормонҳои миллӣ аз ҷониби ин шахсияти таърихӣ эълонгашта буданд. Бори дигар он нукта собит гардид, ки мақсади асли, агар бо ҷавҳари бузурги шахсият ба ҳам оянд, манзалати қонунмандиро ба худ мегаранд. Натиҷаи амал барои таъмини манфиатҳои миллӣ-беҳтарин далели сифати шахсият аст.

Дастовардҳои давлати тоҷикон дар даври истиқлолият ҷанбаҳои бузурги илмӣ-назариявӣ доранд. Онҳо дар асарҳои илмӣ-таърихӣ, суҳанронӣ, ки дар асоси таҳлили амиқи паҳлӯҳои гуногуни ҳаёти сиёсӣ, иҷтимоӣ, иқтисодии мамлакат аз ҷониби Пешвои миллат сурат гирифтааст, баръало намоёнанд.

Яке аз муҳимтарин хуҷҷатҳои барномавие, ки дар мӯддати бист соли охир ба тарзи муъҷаз дастовардҳои миллӣро дар иқтисодиёт, иҷтимоӣ, сиёсат, илм, фарҳанг, маориф ва таъмини амнияти кишвар таҳлил, баррасӣ ва арзёбӣ мекунанд, нақшаҳои наздиктаринро коркард ва дар асоси онҳо дурномаи рушди давлатдорӣ муайян мегардад, Паёмҳои Сарвари давлат ба Парлумони кишвар мебошанд.

Паёми навбатӣ муҳимтарин ҷанбаҳои ҳаёти давлати тоҷиконро дар соли 2018, ҳамчун натиҷаҳои, ки наздик ба ду даҳсолаи ахир ба он замина гузошта шуда буд, баррасӣ кард. Мароми созандагии давлати тоҷиконро то соли 2030 тарҳрезӣ намуд.

Дар Паём ҳамчун дастоварди муҳим-нишонгари обрӯ, эътибор ва эътирофи Ҷумҳурии Тоҷикистон, бо манзалати кишвари "ташаббурсор ва пешсаф дар арсаи ҷаҳонӣ" аз ҷониби Маҷмаи умумии Созмони Миллали Муттаҳид дастгирӣ ёфтани пешниҳоди Роҳбари давлат, Ҷаноби Олӣ муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон барномаи "Об барои рушди устувор, солҳои 2018-2028", ёдрас гардид.

Ин ташаббуси чоруми Ҷумҳурии Тоҷикистон дар масъалаи ҳифз ва самаранок истифода кардани захираи ҳаётбахши табиӣ-об дар миқёси олам мебошад.

Маълум аст, ки таъмини оби ошомидани барои аҳолии кураи замин аз муҳимтарин масъалаҳои мавҷудияти инсон ва шартӣ муваффақона зиндагӣ кардани ӯст. Аз қулли зуҳуроти моддӣ, ки дар феҳристи арзишмандҳои дунё мадди назаранд, қиматтарини он об ба ҳисоб меравад. Он ягона сарвати дунёест, ки аз ҷиҳати таркиби химиявӣ эквиваленти баробарвазн надорад. Ивашаванда нест. Ғайри шароити мувофиқи табиӣ-релеф, мавқеи ҷойгиршавии сарзамин, "истеҳсол"-и оби ошомидани ғайриимкон аст. Маҳз ба ҳамин хотир, таъмини об барои мардумони сайёра мушкили аввалиндараҷа маҳсуб мегардад. Мутаассифона, афзоиши аҳолӣ дар дунё бо захираҳои оби олам дар таносуби мусбат қарор надоранд.

Ибораи "Об барои ҳаёт" ифодакунандаи маҷмуи мафҳумҳост. Он таъмини зиндагии шоиста, ҳифзи саломатии инсон, рушди иқтисодии тамоми соҳаҳои ҳаёт, аз ҷумла sanoat,

кишоварзӣ, ободонӣ, дар ҳамин асос таъмини амнияти давлат, минтақа ва умуман ҷаҳонро дар назар дорад. Аз ҷониби Созмони Миллали Муттаҳид дастрасии сокинони сайёра бо оби тоза аз масъалаҳои рушди устувор ва амнияти дастаҷамъӣ арзёбӣ мегардад.

Сарфи назар аз кӯшиши созмонҳои байналмилалӣ минтақавӣ ва универсалӣ, таъмини саросари инсоният бо оби тоза аз мушкилоти сатҳи глобалӣ боқӣ мемонад: "дар дунё зиёда аз 80 миллион нафар ба оби нӯшокии бехатар ва зиёда аз ду миллиард ба хизматрасонии одитарини соҳаи беҳдошт (санитария) дастрасӣ надоранд. Ҳар сол то сесад ҳазор нафар кӯдаки то сини панҷсола ба иллати набудани дастрасӣ ба оби нӯшокии бехатар ва беҳдошт ба ҳалокат мерасад" (аз суҳанронии Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ, Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, Ҷаноби Олӣ муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон дар маросими ифтитоҳи Конфронси байналмилалӣ сатҳи баланд оид ба Даҳсолаи байналмилалӣ амалиёт "Об барои рушди устувор, солҳои 2018-2028". Шаҳри Душанбе, 20.06.2018).

Тоҷикистон, ки дар қаламрави он зиёда аз 60% захираҳои оби Сиёи Марказӣ тавлид мегардад, на танҳо ҳамчун сарчашмаи асосӣ ба маводи ҳаётан муҳим таъминкунандаи яке аз минтақаҳои сернуфуси олам, балки ташаббускори истифодаи сарфакоронаи ин неъматӣ бебаҳо ба мақсади тараққӣ ва пешрафти мардумони сайёра мебошад.

Наваду се фоизи сарзамини моро кӯҳҳои осмонбӯс ташкил мекунанд. Бо қулли шаҳомат ва бузургии онҳо шабонарӯзӣ ба азхуд намудан, захира кардан ва "истеҳсол"-и ин моеи ҳаётбахш "машгуланд".

Ташаббусҳои Пешвои миллати тоҷик дар самти истифодаи оқилонаи захираҳои оби дастгирии ҷаҳаҷонибаи онҳо аз тарафи ҷомеаи ҷаҳонӣ ҳамчун рамзи эътирофи сиёсати хирадмандонаи Сарвари давлат ва эътибори давлатдорӣ тоҷикон, боиси ифтихор, сарафрозӣ, ҳештаншиносӣ ва худшиносии миллӣ мост.

Дар Паёми навбатӣ ба қор андохтани агрегати якуми неругоҳи барқи оби "Роғун" ҳамчун "иншооти тақдирсози аср ва ояндаи дурахшон Тоҷикистон", "ибтидои гардиш ва як қадами устувору бузурги кишвари мо дар самти расидан ба ҳадафи якуми стратегияи миллӣ-истиқлолияти энергетикӣ" номбар карда шуд.

Ба назар мерасад, ки баҳои ҳақиқӣ оғози қорӣ неругоҳи барқи оби "Роғун" мансуб ба наслҳои ояндаи сипосгузори миллати бонангу номус ва ҳақбин тоҷик аст. Ҳамасрон, ки шохиди ин воқеият ҳастанд, бояд бо ҳақнигорӣ ва ростӣ қазоват кунанд: ин ормони чандинсолаи мардуми Тоҷикистон бо чӣ гуна қаҳрамонӣ, ҷавонмардӣ, сарсупурдагӣ дар роҳи таъмини ҳадафҳои рушди миллӣ аз ҷониби Сарвари давлат ба даст омад. "Роғун" барои миллати тоҷик бузургтарин имтиҳон баъд аз истиқлолияти давлатӣ ва сулҳфаринӣ дар сарзамини аҷдодии мо аст. Ин падида дар арзёбии давлатдорӣ таъйиди пайки тавонмандии сиёсӣ, иқтисодӣ, иҷтимоӣ, маънавий, зеҳнӣ, фарҳангӣ, ҳештаншиносӣ ва худшиносии миллӣ мебошад. "Роғун" аз бузургтарин далели воқеияти давлатдорӣ тоҷикон, нишонгари самаранокӣ сиёсати дохилӣ, хоричӣ, обрӯ, эътибор ва манзалати мардуми сарбаландӣ мо дар арсаи ҷаҳон аст. Дар баробари аҳамияти бебаҳои иқтисодӣ, раҳушои мушкилоти иҷтимоӣ давлатдорӣ навин, ҳамчун бурҳони маънавияти олии таърихан шаклгирфтаи миллати тоҷик аст. "Роғун" ҳамоса ва тантанавӣ ақлу хиради миллӣ аст. "Роғун" хувияти миллӣ мост. Он асрҳои аср, чун бурҳони қотеи қорномаи нотақори Қаҳрамони миллӣ тоҷикон, мисли офтоби дурахшон осмони бекарони саодати миллӣ моро нурафшон хоҳад кард.

Борҳо дар сатҳи олии эълон гашт ва таъйид гардид, ки НБО "Роғун" ҳамзамон ифодакунандаи манфиатҳои ҳаётан муҳими кишварҳои минтақа мебошад.

Агар пояи аслии шаклгирӣ ва муттаҳидшавии ҷаҳонбинӣ ҳастии ҷамъиятӣ эътироф гардида бошад, "Роғун" беҳтарин намуна барои яқмаромӣ ва ваҳдати миллӣ хизмат менамояд. Уғуноғии структуравӣ ва функционали дидгоҳи мардуми солилфикр дар мисоли "Роғун" сифати ягонагӣ ва арзишмандии умумимиллӣро касб мекунанд. Маҳз барои ҳамин "Роғун"-ро хоричиён ҳамчун идеяи мил-

лии тоҷикон эътироф кардаанд. Ҳарки ёди Тоҷикистон кунанд, месазад сараввал Роғунро бо тамоми маънӣ ва муҳтавои бунёдӣ, ҳамчун муҷассама ва ғавҳари воқеияти нагуну номуси миллӣ пеши рӯ биёрад.

Ҳаллу фасли мушкилоти муносибот бо Ҷумҳурии Ўзбекистон, эълони амалкарди алоқаҳои бародарӣ, комёбӣ ба шарикӣ стратегӣ бо ин кишвари дӯст дар Паём аз сеюмин дастоварди бузурги сол эътироф гардид.

Дар Паёми Сардори давлат дар қанори ҳам омадани ду ҳамсоякишвар ҳамчун "рӯйдоди таърихӣ" номбар шудааст. Чунин сатҳи арзёбӣ аз анъанаҳои асрҳои аср шаклгирфтаи муносиботи ду миллат сарчашма мегардад. Дар системаи равобати минтақавӣ он хусусиятҳои хоси худро дорад. Ду миллат, воқеан арзишҳои бузурги умумияти ҷаҳонбинӣ, анъанаҳо ва урфу одатҳои ба ҳам наздик доранд. Барқарорӣ робитаҳои нек, ки дар изҳороти сиёсӣ, меъёрҳои ҳуқуқӣ ва сиёсати амалӣ ифода ёфт, баёнгари манфиатҳои миллӣ ду ҷониб маҳсуб мегардад. Эҳтимоли муносибати минтақавиро қувват мебахшанд. Барои рушди соҳаҳои иқтисодӣ, иҷтимоӣ ва фарҳангии миллатҳои мо ва минтақа созгор мебошанд. Чунин иртибототи бародарона, бешубҳа, ба ду кишвари дӯст имконоти самаранокӣ истодагарӣ ва муборизаи муштарак бурданро бо таҳдидҳои рӯзафзуни террористивӣ экстремистӣ фароҳам месозанд.

Дар ин ҳуҷҷати барҷастаи таърихӣ истифодаи истилоҳоти ифодакунандаи марҳала, ҳаллу фасли масоили "сиёсату иқтисодӣ ва тиҷоратӣ", "ҳаёти иҷтимоиву иқтисодӣ ва маънавий мардум" дар дараҷаи баланди масъулияти эҳсосӣ бародарӣ ва қаноатмандӣ тавзеҳ гаштаанд. Эҳтимоли қавӣ аст, ки чунин шакли ифода дар ҳуҷҷати барномавӣ барои наслҳои ояндаи Тоҷикистону Ўзбекистон дорони аҳамият ва мантиқи бузурги пайравӣ ва боз ҳам тақвият бахшидани ҳамкориҳои ду миллати бародар мебошад.

Муносиботи кишварҳои мутамаддин ва тараққикардаи дунё бар бунёди гаштугузори озоди одамон, молиёт, мавод ва ҳадамот (free movement of people, money, goods, and services) асос ёфтааст. Ин қонунмандӣ, мантиқи илман ва амалан тасдиқгаштаи алоқамандии халқу миллатҳо, ки омили муҳими рушд ва таъмини амнияти минтақавӣ мебошад, дар муносибат бо кишвари ба мо дӯсти Ўзбекистон возеҳ тафсир гаштааст: "дар натиҷаи рафтуомади озодонаи мардум таъмин гардида, дар зарфи нӯҳ моҳ беш аз дуоим миллион нафар шахрвандони ду кишвар ба дидори ҳешу табори худ муяссар шуданд ва ҳамкориҳои иқтисодиву тиҷоратӣ ва гуманитарӣ ба маротиба тақвим ёфтанд" (Паёми Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, "Дар бораи самтҳои сиёсати дохилӣ ва хоричӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон": -Д.: 2018. -Саҳ. 4).

Дар Паём ба система, структура, функция, хосиятҳои сифатӣ ва имконоти қувваҳои истеҳсолкунандаи ҷомеа аҳамияти аввалиндараҷа дода шудааст. Ин мафҳумҳо дар вобастагии кулл ба дараҷаи рушди тараққиёти sanoat ва хоҷагии қишлоқ мавриди баррасӣ қарор гирифта, ба инкишофи минбаъдаи онон таваҷҷуҳи маҳз зоҳир гардидааст. "Ноил шудан ба ҳадафҳои дар Стратегияи миллӣ рушд пешбинигардида... баланд бардоштани сатҳи сифати зиндагии мардум" ҳамчун мақсади аслии Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон эълон шудааст.

Боиси қаноатмандист, ки Паём роҳҳои таъмини рушди устувори иқтисодии мамлакатро аз ҷиҳати назариявӣ асоснок намуда, воқеияти амалӣ кардани онро аз лиҳози мантиқӣ бо роҳ, усул ва натиҷаҳои таҷрибаи пешрафти иқтисодиёти ҷаҳонӣ, бо назардошти хусусиятҳои сифатӣ ва миқдорӣ макро-иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон, баррасӣ кардааст. Дар ин самт, шаш усули таъмини рушди иқтисодиёти давлат таъкид гардидааст: "Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон фаъолияти худро ба самти ҳалли масъалаҳои пешрафти устувори иқтисодӣ, тақвияти неруи инсонӣ, тақмили низоми идораи давлатӣ, тавсеаи имкониятҳои содироти мамлакат, беҳтар кардани фазои сармоягузорӣ, инкишофи бахши хусусӣ ва беҳбудӣ вазъи бозори меҳнат ҳадафи олии худ эълон намуда-

МАСЪАЛАҶОИ РУШДИ ДАВЛАТ

аст" (Саҳ. 4).

Хотирнишон бояд сохт, ки роҳ ва воситаҳои таъмини тараққиёти бемайлони мамлакат дар марҳалаи истиқлолияти давлатӣ аз ҷиҳати назариявӣ маҳсули андешаи хирадмандонаи Пешвои муаззами миллат мебошад.

Гуруснагӣ, нодорӣ, қашшоқӣ, касоди иқтисодӣ, вазъи фоҷиабори дар маҷмӯъ умумиллии камбизоатӣ, ки бо ҷанги хонумонсӯз тавъам афтода буд, аксарияти аҳолиро ба эҳтимолияти ислоҳоти вазъ ва ояндаи нек навамед мегардонд. Акнун равшан аст, ки маҳз тавасути давра ба давра амалӣ кардани ислоҳоти иқтисодӣ мардумро аз он вартаи ҳалокатбор берун овард.

Дар шароити навини рушди устувори иқтисодиёти миллӣ, тамоюлҳои мусбат дар муносиботи Тоҷикистон бо кишварҳои минтақа ва ҷаҳон, тақдир ба самтҳои махсусан аҳамиятнокӣ ҳаёти мамлакат вазифаҳои асосии ҳукумат доништа мешаванд.

Нуктаи муҳими эътиборбахш дар Паём асоснок кардани нақшаҳои афзалиятнокӣ иқтисодӣ мебошад. Хотирнишон гардид, ки дар натиҷаи амалӣ кардани вазифаҳои дар ҳуҷҷатҳои стратегияи мамлакат, аз ҷумла Паёми соли 2017 пешбинишуда, "рушди маҷмӯи маҳсулоти дохилӣ дар сатҳи 7,3 фоиз ҷамъбаст гардида, таваррум дар сатҳи 5,4 фоиз нигоҳ дошта шуд" (Саҳ. 4).

Аз рӯзҳои аввали ба уда гирифтани зимомии давлатдорӣ, Пешвои муаззами миллат ду вазифаи асосии умумимиллиро эълон доштанд: таъмини сулҳу субот ва амнияти кишвар тавассути ислоҳоти иқтисодӣ-гузаштан ба механизми нави хоҷагидорӣ, давра ба давра беҳбуд бахшидани аҳолии иҷтимоии мардум. Дар Паём хотирнишон гардид, ки "зиёда аз 150 ҳазор ҷойҳои кори нав таъсис дода шуданд". Аз ҳамин ҳисоб, шумораи нафароне, ки "ба муҳоҷирати меҳнатӣ мераванд, 25 фоиз кам гардид".

Иммануил Кант (1724-1804) аз донишмандони машҳури олмонӣ таъкид кардааст: "дар ҳар илми табиатшиносӣ он қадар ҳақиқат ҳаст, ки дар он ҳамон қадар математика вуҷуд дорад". Дарвоқеъ, нишондодҳои рақамии Паём ҳар шахси ҳақиқатбинро водор ба андеша мекунад.

Тибқи меъёрҳои байналмилалӣ, мамлақати мо аз лиҳози релеф, мавқеи географӣ, нисбат ба дигар кишварҳои Осиёи Марказӣ дар шароити табиӣ душвор қарор дорад. Оид ба дарёфти захираҳои табиӣ, маҳсусан маводи сӯхт, бо мушкилот рӯ ба рӯ аст. Аз лиҳози геополитикӣ дар қисмати "gold triangle" (се-кунҷаи тиллоӣ) ҷойгир мебошад, ки таваҷҷуҳи маҳсули субъектҳои муассисӣ байналхалқиро ба худ ҷалб мекунад. Тоҷикистон дар тӯли наздик ба яку ҳазор километр бо Афғонистон ҳаммарз аст. Нисбат ба кишварҳои Осиёи Марказӣ ва Аврупо мамлақати буферӣ (пеш-ҳимояткунанда) маҳсуб мегардад. Яъне, бо саъю кӯшиши том, гоҳо ба қимати ҷони фарзандони сарсупурдаи худ, ҳароҷоти молӣ ва моддии зиёд, сарҳади давлатии кишварҳои муштаракулманофеъро дар қаламрави худ аз гурӯҳҳои террористӣ, қочоқи силоҳ, муҳимот, маводи муҳаддир, муҳоҷирати ғайриқонунӣ ҳимоят мекунад.

Бояд ба инбат гирифт, ки дар ҳамин шароит таъмини рушди устувори иқтисодии мамлакат аз мушкилтарин масъалаҳо маҳсуб мегардад.

Мавриди омӯзиш ва андеша қарор додани суръати афзоиши аҳолии кишвар, таъмини ниёзҳои мардум, дар баробари ин баланд бардоштани дараҷаи некуаҳволӣ ва рушди таъмини иҷтимоии мамлакат аз мавзӯҳои рӯзмарраи фаъолияти Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон мебошад.

Дар Паём қайд гардидааст, ки соли ҷорӣ дар тамоми соҳаҳои хоҷагии халқӣ кишвар пешрави муайян дар назар дошта шудааст. "Тибқи нақшаҳои тасдиқшуда, дар соли 2019 афзоиши қисми даромади бучети давлатӣ нисбат ба соли 2018 13 фоиз, суръати рушди маҷмӯи маҳсулоти дохилӣ беш аз 7 фоиз ва таваррум дар сатҳи на зиёда аз 7 фоиз таъмин гардида, даромади пулии аҳоли на кам аз 10 фоиз афзоиш меёбад" (Саҳ. 6).

Паём аз нигоҳи илмӣ ҳуҷҷати ба пуррагӣ коркардшуда мебошад. Он на танҳо воқеияти имрӯз, балки эҳтимолияти равандро пуртазоди геополитикӣ, ки асоси онҳоро зиддияти манфиатҳо дар самти иқтисодиёт ташкил мекунад, ба инбат гирифтааст. Дар он фар-

зияҳои гуногуни ғайриҷашмдошт дар раванди табодул ва гардиши вазъияти пулӣ ва молии дунё таъкид гардидаанд. Оид ба ин масъала, таҷрибаи таърихӣ, зарурати экстрополитсияи мантиқии воқеият дар соҳаи иқтисодиёт, дар шароити оянда тасаввур кардани вазъи имрӯза хотиррасон шудааст: "Барои босифат иҷро шудани ин вазифаҳо, Ҳукумати мамлакатро зарур аст, ки пайомадҳои иқтисодиву иҷтимоии раванди тағйир ёфтани муносибати иқтисодии байналмилалӣ, вазъи бозорҳои молиявӣ, низоъҳои тиҷоратӣ ва таҳримҳоро мунтазам таҳлил карда, ҷиҳати пешгирӣ кардани таъсири манфии чунин омилҳо ба иқтисоди миллии мо тадбирҳои заруриро амалӣ гардонад" (Саҳ. 6-7).

Чунин тарзи масъалагузорӣ, имконоти бештарро оид ба эмин нигоҳ доштани манфиатҳои иқтисодии мамлакат ҳам дар дохил ва ҳам дар муносибат бо субъектҳои иқтисодии хориҷӣ фароҳам месозад. Масъулияти субъектҳои хоҷагидориро вобаста ба истифодаи захираҳои моддӣ ва маънавий дар шароити таъғйирёбандаи ҷаҳони имрӯза бештар мегардонад.

Дар Паём се самти ҳаётан муҳими тараққиёти иқтисодии мамлакат (таъмини истиқлолияти энергетикӣ, баромадан аз бунбасти коммуникатсионӣ, ҳифзи амнияти озуқаворӣ), ки бо ташаббус ва роҳбарии бевоситаи Пешвои муаззами миллат коркард ва амалӣ шуда истодаанд, номбар гардидаанд.

Ба воқеият табдил ёфтани ин нақшаҳои бузург сатҳ ва сифати зиндагии мардуми Тоҷикистонро ба кулӣ тағйир дод. Ваҳдати миллиро тақвият бахшид. Амнияти давлати тоҷиконро асос гузошт. Обрӯи давлати моро дар минтақа ва ҷаҳон баланд бардошт. Заъфи маънавиёти миллӣ, як навъ хиҷолати саросари мардумро, ки дар натиҷаи ҷанги бародарӣ аз ҷониби хоинони миллат зӯҳр карда, манзалаат ва рӯҳи тоҷиконро дар ҷаҳон ҳазон карда буд, бартараф сохт. Эътиқоди миллати кӯҳанбунёд, соҳибтамаддун будани тоҷикро барқарор кард, қудрати давлатсозӣ ва муҳимтар аз ҳама тавони давлатдорӣ доштаниро тасдиқ намуд. Душмани бафаҳмо ба андеша водор ва забонкӯтоҳ сохт.

Дар марҳалаи нав эълон шуд, ки мо "нақшаи гузарии иқтисодиёти кишварро аз шакли аграрӣ-индустриалӣ ба индустриалӣ-аграрӣ амалӣ гардонда истодаем". Дар се соли охир, расидани ҳиссаи саноат аз 15,2 то 17,3 фоиз дар маҷмӯи маҳсулоти дохилии мамлакат, далали собиткунандаи ҳамин гуна пешравиҳо мебошад.

Мантиқи бузурги Паём, ки дар асл ба кишварҳои гуногуни аҳоли равона карда шудааст, дастрас ва оммафаҳм баён гаштааст. Масъалаҳои мураккаби иқтисодӣ бо забони сода ва баёни озода тафсир ёфтаанд. Мақсадҳои олии Пешвои муаззами миллат бо далелҳои муътамад, бо лафзи кушодани "гиреҳ аз кори ҷаҳон" ифода шудаанд.

Тавре хотирнишон гардид, зина ба зина амалӣ гаштани се ҳадафи иқтисодӣ ба марҳалаи ниҳоят душвори вазъи давлатдорӣ мо рост омад ва кишварро аз вартаи нобудӣ раҳо дод. Ҳамакнун, Сарвари давлат эътиқодмандона ва боварибахш иброд доштанд: "Дар робита ба ин ва бо дарназардошти аҳамияти соҳаи саноат дар ҳалли масъалаҳои иқтисо-

диву иҷтимоӣ ва таъсиси ҷойҳои кори пешниҳод менамоем, ки саноатикунони босуръати кишвар ҳадафи чоруми миллӣ эълон карда шаванд" (Саҳ. 8-9).

Вобаста ба ин, Сарвари давлат зарурияти то соли 2030 дар маҷмӯи маҳсулоти дохилӣ ба 22 фоиз расонидани ҳиссаи саноатро амри зарурӣ донистанд.

Аз Паём бармеояд, ки барои Ҳукумати Тоҷикистон роҳ ва усулҳои саноатикунонӣ возеҳ ва равшан аст. Асоси он-таҳти назорати қатъӣ гирифтани барномаҳои соҳавӣ қабулгардида, назорати таҳассусмандона аз болои роҳандозии лоиҳаҳои сармоюгузорӣ, таъмини самаранокӣ ва сифати натиҷаи ин корҳо номбар шудааст. Ҳамчунон, дар назди мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ дар сатҳи роҳбарони вилоятҳо, шаҳру ноҳияҳо ба тарзи мушаххас вазифаҳои муҳими ҷалби сармоия мустақими хориҷӣ, бунёди корхонаҳои нави истеҳсолӣ, ба кор андохтани корхонаҳои аз фаъолият бозмонда, ташкили ҷойҳои нави кори гузошта шуд. Барои назорати қатъӣ, эҳсоси ҷавобгарӣ ва масъулият дар иҷрои самаранокӣ самти фаъолият, ба роҳбарони аввали мақомоти номбарда муҳлати аниқ ҷиҳати пешниҳод кардани ҳисобот муайян гардид.

Яке аз масъалаҳои муҳим-давра ба давра таъмин кардани ниёзҳои мардум, талаботи соҳаҳои саноат, хоҷагии қишлоқ ба молу маводи ватанӣ, ҳамчунон кам кардани ҳаҷми воридот маҳсуб мегардад.

Дар Паём таъкид карда шудааст, ки яке аз масъалаҳои калидии рушди иқтисоди миллӣ-ҳавасмандгардонӣ ба хотири истеҳсолоти ивазкунандаи воридот мебошад. Маҳз дар натиҷаи амалӣ кардани чорабиниҳои мушаххас аз ҷониби Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, муяссар гардид, ки "аҳоли аз ҳисоби истеҳсолоти ватанӣ бо молҳои асосии соҳаҳои саноат, асбобҳои рӯзгор ва масолеҳи сохтмон таъмин гардида, ҳаҷми воридоти маводи ғизоӣ аз хориҷи кишвар дар давоми се соли охир қариб се миллиард сомонӣ ё 31 фоиз коҳиш дода шаванд" (Саҳ. 9-10).

Дар натиҷаи кӯшиш ва заҳматҳои шабонарӯзии Пешвои муаззами миллат, амалӣ кардани роҳ, усул ва методҳои асили дипломатияи сатҳи олий, омода кардани фазои эътибор дар дохили кишвар, институтҳои молиявӣ минтақавӣ ва ҷаҳон "дар 10 соли охир иқтисодиёти Тоҷикистон дар ҳаҷми зиёда аз 33 миллиард сомонӣ сармоия мустақими хориҷӣ ворид гардидааст" (Саҳ. 11). Вобаста ба муҳимият, системафаринӣ ва пешбаранда будан "қисми зиёди он ба рушди соҳаҳои энергетика, алоқа, сохтмон, истихроҷу коркарди канданиҳои фонданок ва бунёди инфраструктура равона шудааст" (Саҳ. 11).

Моратория ба даҳлат дар фаъолияти субъектҳои соҳибкорӣ дар соҳаҳои истеҳсолӣ барои солҳои 2019-2020 ва эълони "300 рӯзи ислоҳот оид ба дастгирии соҳибкорӣ ва беҳтар намудани фазои сармоюгузорӣ" аз иқдомуҳои авлабиятдоштаи Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон баҳри рушди соҳаҳои гуногуни иқтисодиёти ватанӣ маҳсуб мегардад. Чунин тарзи ҳалли масъала аз шаклҳои самарабахши омода кардани шароит барои рушди соҳаҳои гуногуни хоҷагидорӣ буда, ҷиҳати рӯҳбаланд сохтани соҳибкории ватанӣ, ҳимояи мавқеъ

ва манзалаати истеҳсолотӣ, тавлиди ҷойҳои нави кори мусоидат мекунад.

Чун ҳамеша, меҳвари асосии Паёми имсола-давра ба давра боло бурдани сатҳи некуаҳволии мардум эълон гардидааст. Мояи ифтихор аст, ки ин мақсад, ҳамакнун тавасути индустрикунонии мамлакат барнома-резӣ мегардад. Ва ҳамзамон барқикунонӣ, ки ҷавҳари саноатро ташкил медиҳад, ҳамчун самти асосии кори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон шинохта шудааст. Аз ҳамин лиҳоз, боиси қаноатмандӣ аст, ки дар "дах соли охир иқтисоди истеҳсолии низомии энергетикӣ кишвар дар ҳаҷми 1520 мегаватт зиёд карда шуд ва беш аз 1300 километр хатҳои интиқоли барқӣ баландшиддат сохта, ба истифода дода шуданд" (Саҳ. 13). Чунин дастовард, пеш аз ҳама, манфиати одамони одиро, ки беш аз 70 фоизи онон дар деҳот зиндагӣ мекунад, ҳимоя менамояд.

Дар Паём маҳз хотирнишон карда мешавад, ки "Моҳи сентябри соли 2018 мо дар ноҳияи баландкӯҳи Мурғоб неругоҳи барқӣ обии "Тоҷикистон"-ро бо иқтисоди 1500 киловатт, ба маблағи 80 миллион сомонӣ, ба истифода супоридем, ки ба шарофати он талабот ба неруи барқ дар Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадахшон пурра таъмин карда шуд" (Саҳ. 14). Ҳамчунин, дар ин минтақа асоснокунии техникӣ ду неругоҳи барқӣ обӣ - "Санобод" ва "Себзор", бо иқтисоди умумии 211 мегаватт, омода гардида истодааст.

Таъмини рушди устувори иқтисодӣ, аз ҷумла сохтани корхонаҳои саноатӣ, истихроҷ ва коркарди маъданҳои кӯҳӣ, бунёди шароити беҳтари инфрасохторӣ дар соҳаҳои энергетика, роҳ, коммуникатсия, тандурустӣ, маориф, рушди варзиш, сайёҳӣ, боло бурдани сатҳи хизматрасонӣ ба аҳоли дар Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадахшон аз самтҳои афзалиятнокӣ фаъолияти Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон доништа шуда, маҳз бо ташаббус ва пуштибонии Пешвои муаззами миллат амалӣ мегардад.

Зиёд кардани истеҳсоли неруи барқ дар миқёси мамлакат дар баробари имконоти экстенсивӣ бо роҳҳои интензивӣ (таъмир ва азнавсозии НБО-ҳои мавриди истифода) низ, ба назар гирифта шудааст. Маблағгузори он аз сарҳади гуногун-бучаи давлат ва ҳиссаи сармоюгузорӣ таъмин карда мешавад.

Паём саршор аз маълумотест, ки барои ҳештаншиносӣ ва худшиносӣ миллӣ аҳамияти хос дорад. Ҳар он касе, ки худро мансуб ба ин сарзамини муқаддас бо номи Тоҷикистон медонад, бояд дар Паём дарёбад ва мояи ифтихор аст, ки "ҳоло Тоҷикистон, тибқи арзёбии созмонҳои байналмилалӣ доир ба истеҳсоли неруи барқӣ аз лиҳози экологӣ тоза дар ҷаҳон ҷойи шашумро ишғол мекунад" (Саҳ. 16).

Таърих ва маҳсусан замони истиқлолият, Ватани азими мо-Тоҷикистон бори дигар муҳим будани нақши инсонро дар ҳаёти ҷомеа исбот кард: "вақте ки дар бораи омилҳои моддӣ, суҳан мегуем ва омилҳои инсониро дар ҷаҳорҷӯи ҷузъиёти тавонии миллӣ мавриди баррасӣ қарор медиҳем, мо бояд дар хусуси тафовут байни мантиқи шумораи миллат аз сифати миллат муҳокимаронӣ кунем. Сифати миллат гуфта, хислату характери миллӣ, ахлоқ ва маънавиёти миллӣ... мадди назар дошта мешавад" (Н.Ҷ. Morghentay. Politics Among Nations. The struggle for Power and Peace. New York, 1964.-P. 121).

Маҳз тавассути заҳматҳои ҷонфидоёнаи Қаҳрамони миллии мо, ҳамакнун таҳавулли бузурги иқтисодӣ ва иҷтимоӣ дар сарзамини тоҷикон ба вуҷӯ пайваस्ताст, ки мо натавонем ба гузашта, бо таърихи чандҳазорсола, балки бо дастовардҳои замони Истиқлолият ифтихор дорем ва бояд наврасон ва ҷавонро дар ҳамин рӯҳия тарбия намоем. Барои мисол, дар Паём омадааст: "Кишвари мо имконият дорад, ки баъди ба кор андохтани иқтисодҳои нав, азҷумла неругоҳи барқӣ обии "Роғун" аз лиҳози фоизи истеҳсоли неруи барқ аз манбаҳои таҷдидшаванда дар ҷаҳон ба ҷойи дуюм ё сеюм барояд" (Саҳ. 16).

Яке аз нуктаҳои асосие, ки дар Паём дарҷ гардидааст ва он барои ҳар хонадон муҳим мебошад, дар шароити ниҳоят камзамини Тоҷикистон ба мардум додани қитъаи барои бунёди манзили истиқоматӣ аст: "Дар 27 соли соҳибистиқлолӣ 190 ҳазор гектар заминҳои қорам аз гардиши кишоварзӣ бароварда шуда, майдони заминҳои наздиҳавлигӣ дар кишвар 135 ҳазор гектар, азҷумла аз ҳисоби заминҳои обӣ 52 ҳазор гектар зиёд шудааст" (Саҳ. 20).

ПАЁМИ ПЕШВОИ МИЛЛАТ ВА МАСЪАЛАҲОИ РУШДИ ДАВЛАТ

Маҳз тавассути методҳои муқоисавӣ-таърихӣ умумият ва фарқиятҳо, азҷумла дар сиеҷат, иқтисодӣ, муносиботи ҷамъиятӣ, ҳатто рӯзгори шахсии ҳар фард баръало намудор мешавад. Тасаввур кардан мумкин нест, ки мо сатҳ ва воқеияти зиндагиро бидуни мувоҷиат ба ин методи маъмули шинохти ҳақиқат арзёбӣ карда тавонем.

Ҳамин тариқ, дар Паём хотирнишон карда мешавад, ки дар натиҷаи тақсими замин як миллиону чорсад ҳазор оила барои бунёди манзилҳои истиқоматӣ имконият пайдо намуданд ва "ба ҳисоби миёна беш аз 7 миллион нафар сокинони кишвар шароити манзилашонро беҳтар кардаанд". Барои муқоиса ва хулосабарорӣ зарур аст, хотирнишон кард, ки "Бо ин мақсад, дар 70 соли то замони истиқлолият, ҳамагӣ 77 ҳазор гектар замин тақсим карда шуда буд" (Саҳ. 20).

Чунин иқдом намунаи сазовори дарки воқеияти зиндагии мардуми одӣ, ҳисси балеанди масъулияти давлатдорӣ, олиҳимматӣ, ғамхорӣ ва дастгирии оммаи мардум мебошад.

Дар Паём ба рушди илм, маориф ва фарҳанг таваҷҷуҳи хоса зоҳир карда шудааст. Таъкид карда мешавад, ки "Танҳо соли 2018 дар кишвар аз ҳисоби ҳамаи сарчашмаҳо 151 муассисаи таҳсилоти умумӣ бо зиёда аз 73 000 ҷойи нишаст сохта, ба истифода дода шуд ва ин раванд дар оянда низ идома хоҳад ёфт" (Саҳ. 26).

Ҳамзамон, ду масъалаи умда дар соҳаи маориф хотирнишон гардид: "Якум, норасоии кадрҳои соҳибкасби омӯзгорӣ ва дуҷум, балеанд бардоштани сатҳу сифати таълим дар тамоми муассисаҳои таҳсилоти кишвар" (Саҳ. 26).

Бузургон муносибати сабабии "шавад тира аз беҳирад рӯзгорро" дар шартӣ "агар дар ҷаҳон набвад омӯзгор" дидаанд.

Айнан ҳамин нукта аз лиҳози мантиқӣ дар Паём таъкид шудааст. Дар ифодаи "кадрҳои соҳибкасби омӯзгорӣ", албатта, дараҷаи балеанди дониш, таҳассусмандӣ, маданияти воло, тавони маърифатнок кардан ва санъати ниҳоят мушкул ва пурмасъулияти аз одам "инсон-шахсиятсозӣ" аст. Маҳсули кори мактаб он аст, ки парвардаи ӯ омода бошад манфиати рушд ва амнияти Ватанро дар қавлу амал ҳимоят кунад.

Тибқи ақидаи олимони Ғарб, таҳкурсии маънавии шахсият (скелет, "устухонбандӣ"-и маънавий) дар синни 16-солагӣ шакл мегирад. Маҳз барои ҳамин "A man in sixteen, is a man in sixty" ("Мард дар шастсолагӣ, ҳамоно нест, ки дар шонздаҳсолагӣ буд") мегӯянд. Ислоҳи фарзанд (талаба) баъд аз хатми мактаби миёна кори ниҳоят мушкул, амалан номумкин аст. Таҳлили ҳодисаҳои солҳои 90-уми асри гузаштаи Тоҷикистон, структураи хислат, характер, дониш, ҷаҳонбинии дастандаркорон ва нафароне, ки зерӣ таъсири онҳо монда ҷумҳуриро ба хоку хун кашиданд ва албатта, ҳодисаҳои имрӯза ба ифротгарӣ ва терроризм майл пайдо кардани иддае аз ҷавонон тасдиқи ин гуфтаҳо мебошад.

Пешвои муаззами миллат борҳо таъкид кардаанд, ки ҷомеае, мутахассис, донишманд обод мекунад. Дар ин маврид донише дар назар дошта мешавад, ки қонуниятҳои рушди табиат ва ҷамъиятро аз нигоҳи илмӣ тафсир намояд, дар таҷрибаи чандинсолаи ҳаёти инсонӣ тасдиқ гардида бошад.

Кишварро аз нигоҳи иқтисодӣ қудратманд созад. Вобаста ба талаботи системавии рӯзмарра ва ояндабинии рушди тараққиёти иқтисодӣ-иҷтимоии мамлакат имкони омода кардани маҷмӯи номгӯи (реестри) мутахассисонро кафолат диҳад. Дар натиҷаи амалӣ кардани он, ниёз ба даъвати мутахассисони хориҷӣ намонад. Ҳамин тариқ, дар самти таҳассусмандии инфрасохтори гуногунсоҳа ҳам, кишвар истиқлолият пайдо кунад.

Идома додани ислоҳоти низоми ҳамаи зинаҳои таҳсил, ҷорӣ кардани усулҳои фаъоли таълим ва додани эътибори аввалиндараҷа ба сатҳу сифати он, ки дар Паём таъкид шудааст, аз мақсадҳои амалии Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон эълон гаштаанд.

Дар ин ҳуҷҷати барномавӣ ба нақши ҷавонони кишвар дар ҳаёти созанда ва таъмини амнияти мамлакат баҳои балеанд дода шудааст. Аз ҷумла, таъкид карда мешавад, ки "ҳисси балеанди миллӣ, худшиносӣ, худогоҳӣ, ватандӯстӣ, ватанпарастӣ ва садоқати ҷавонони мо ба Ватан, миллат ва обу хоки сарзамини аҷодӣ гавари амнияту осоиши ҷомеа, пешрафти давлат ва ободии имрӯзу фардои Тоҷикистони соҳибистиқлол мебошад" (Саҳ. 34).

Ҳамзамон, дар Паёми Пешвои муаззами миллат бо назардошти таърихи пурфӯҷаи давлатдорӣ навини мо, сабаб ва оқибатҳои, ки ба бадбахтии умумимиллӣ оварда расониданд, хотирнишон гардид, таъкид карда мешавад: "Дар шароити ҷаҳони пурҳаводисӣ муосир бисёр муҳим аст, ки ҷавонони мо мисли солҳои 90-уми асри гузашта фирефтаи таблиғоти нерӯҳои ифротгарӣ динӣ ва бадхоҳони миллати тоҷик нагарданд, ҳамеша зираку хушёр ва барои ҳимояи манфиатҳои халқӣ тоҷик ва давлати тоҷикон омода бошанд" (Саҳ. 34).

Тавре мушоҳида мекунем, дар ин маврид омилҳои, ки ҷавонро раҳум ва бар зидди манфиатҳои миллӣ раҳнамун месозанд, возеҳ номбар карда шудаанд. Донистан, фаҳмидан, фаҳмонидан, ҳама вақт дар хотир доштан ва таъкид кардани онҳо барои ҳар шаҳрванд, сокини кишвар, махсусан ҷавонон, насли наврас ҳаётан муҳим аст, зеро "бесаводӣ шахсро сода, зудбояр ва сабуқфикр мекунад" (Сенека).

Дар Паём ишора ба вазъи геополитикии ҷаҳон меравад. Тибқи он, давлатҳои муайян барои манфиатҳои сиёсӣ, иқтисодӣ, фарҳангӣ, идеологии худ, ба ҳар роҳу восита, ширӯ ваъдаҳои дурӯғ мепоҳанд ба мардуми кишварҳои дигар сарзамин, эътиқодоти онон тасаллут пайдо кунанд. Ҳукумат намоянд. Чунин амалро ин давлатҳо ошкоро, бе ниқоб, бе баҳона, бе восита наметавонанд амалӣ созанд. Зеро содатарин шахс ҳам дар чунин ҳолат ба суҳанони таблиғгарон бояр нахоҳад кард.

Дар шароити Тоҷикистон душманони давлатдорӣ миллӣ ва сулҳу суботи мардуми он, зерӣ ниқоби дини ислом, ки аз эътиқодоти пок ва муқаддаси инсонхост, амал кардани мешаванд. "Гурӯҳи дар либоси меш" пеш меоянд. Аммо ҷои таъҷуб нест. Суиистифода аз дину мазаҳ ба зарди манфиатҳои мардуми одӣ, зуҳуроти тирхист.

Қувваҳои бадхоҳ дар ҳама давру замон то тавонистанд, махсусан ба хотири ҳукумат кардан бар ақли инсонҳо, аз тамоми роҳу восита истифода намуданд. Дин дар ин маврид ҳамчун усул ва воситаи бозӣ кардан бо ҳиссиёт ва эътиқодоти мардумӣ ва ғайриҷӯӣ аст. Гузаштаи инсоният ҳазорҳо мисол дорад. Мувоҷиат карда шавад ба осори Рӯдакӣ, Фирдавӣ, Абӯали Сино, Носири Хусрав, Абдураҳмони Ҷомӣ, Бадриддин Ҳилолӣ, Саъдии Шерозӣ, Ҳофизи Шерозӣ, Абдулқодир Бедил, Сайиди Насафӣ, Аҳмади Дониш, Садриддин Айни ва садҳо бузургони миллат, ки аллоҳи ҳақиқатро ба шоҳиди ҳаводисӣ даврони худ буданд. Ишора ба Фирдавсии бузург, ки бо сухани ӯ Аҷам абадият пайдо кардааст, шояд басанда бошад: "Зиёни қасон аз пайи суди хеш, Бичӯянд дин андар оранд пеш". Дар замони муосир ҳам, ки баъд аз Фирдавсӣ бо гузашти ҳазор сол илми инсонӣ дунёро куллан тасхир кардааст, аз ин дар маънӣ бештар, дар содагӣ хубтар ва дар фарсат мувофиқтар далаел овардан мумкин нест. Афғонистон, Сурия, Ироқ, Тунис, Яман ва Тоҷикистони солҳои навадум фақат исботи гуфтаҳои Фирдавсии Тӯсӣ аст.

Сарчашмаи бузурги мантиқии Паём, мақсаднок ва нишонрас будани маъниҳои ифодагардидаи он-таъсири ҳақиқати дар таҷриба тасдиқгардида мебошад. Ибораҳои пайдарҳами "фирефтаи таблиғоти нерӯҳои ифротгарӣ динӣ ва бадхоҳони миллати тоҷик" нагардидан, "зираку хушёр" ва барои "ҳимояи манфиатҳои халқӣ тоҷик ва давлати тоҷикон омода будан" барои кулли мардуми Тоҷикистон - аз хурд то бузург даъвати ватанхоҳона ва саривақтӣ мебошад.

Муқоиса кардани ҷавонони имрӯза бо ҳамсолони онҳо дар давраи ҷанги шаҳрвандӣ, ки зерӣ таъсири гурӯҳҳои ноислом қарор гирифта, ватани хешро дар вартаи ҳалокат гузаштанд, аз нуктаҳои асосии Паём мебошад. Дарк ва андешаи саргузашти миллат-муҳимтарин масъалаи рӯз аст. Бе он таъмини субот ва пешрави ҷомеа имкон надорад, зеро "таърихро надонистан, якум тифл мондан аст" (Цицерон).

Дар гаравидани ҷавонон ба ташкилотҳои

террористӣ-ифротӣ, то дараҷаи муайян гуноҳи падару модар, хешу табор, авлод, мактабу маориф, васоити ахбори умум, адабиёт, фарҳанг, мақомоти марбута, муассисаҳои эътиқодӣ, умуман ҷомеа кам нест.

Яке аз олимони маъруфи нимаи дуҷуми асри XIX ва аввали асри XX фармудааст: "Ҷомеа мебояд аҳволи рӯҳии ҳар як аъзои худро донанд ва сари вақт ба он таъсир расонида тавонад". Дар ин маврид, Аристотел масъаларо мушаххастар иброз доштааст ва шартӣ чунин "донистанҳо"-ро хубтар фаҳмонидаст: "Давлат мансуб ба касест, ки воқеан вучуд дорад. ... инсон табиатан падидаи сиёсӣ аст, маҳз бо ҳамин сабаб, ҳатто одамоне, ки на он қадар ба кӯмаки ҳамдигарӣ ниёз доранд, беҳотир кӯшиши зиндагии дастаҷамъӣ (дар ҷамъият-С.Я.) зоҳир менамоянд" (Аристотел. Политика. - М.: 2000. -С.183). Маҳз барои ҳамин тамоми даъвоҳои, ки ташаккули ҳолати рӯҳӣ, маънавии инсон бояд берун аз салохият ва таваҷҷуҳи давлатдорӣ монад, навъи ибрази ҷонибдорӣ идеяҳои бедавлатӣ, бе-масъулиятӣ, бесарусомонӣ дар ҷомеа мебошанд. Воқеан, чунин давлат вучуд надорад. Ва ин кӯшишҳо ҳам ҳаргиз амали бешууроно нестанд. Мақсаднок, супоришианд, ба хотири шикасти давлати миллӣ, ба фоҷиа рӯ ба рӯ кардани ҷомеа. Маълум аст, ки "аҳди ин тоифа бо музд баста шудааст" (Ҳофиз). Аммо фаромӯш мекунад: "як гул бидиҳанд, сад баҳорат бибаранд" (Лоик). Ва ин ҳам як амали маъмулист, ба хотири бори дигар одамро гӯл задан, ақлҳоро дуздидан, аз болои бадбахтиҳои саросари мардум гузашта ҳамон кӯшиши ҳокимият кардан. Хушбахтона (ё бештар бадбахтона), ононе, ки худро дар муқобили Ватан, манфиатҳои миллӣ мегуздоранд, ниёз на ба мазаммат, балки ба таассуф доранд. Мардумони бихрад дар замони мо воқеан "аз қаъри гили сиёҳ то авҷи Зухал расиданд". Маҳвораҳояшон дар он тарафи Моҳ маскан гирифт. Ин ҳамаватанони раҳуми бечораи "мо ҳанӯз дар ҳамғаҳи як кӯчаанд": "сала", "риш", "ҳиҷоб", "босмаҷи". Аз доираи тафаккур, андеша ва ҳимояи "арзишҳои" маънавии сулолаи манғитиён натавонистаанд сари мӯйе берун оянд. Интизорӣ мекашанд, ки дар ватанашон барги дарахте бар замин афтад, то онро ҷашн бигиранд, хурсандӣ кунанд. Ин аст дараҷаи фаҳм ва барномаи иҷтимоии ашхосе, ки "манзил наин", "силсила дар пай, бори гарон дар пой" (Саъдӣ) даъвои ҳукумат, сарвари мардум мекунад.

Бозгашт ба мавзӯи асл, бояд қотеона таъкид кард, давлат мафҳуми сирф ҳуқуқӣ аст. Масъулияти бузурги таъмини низоми дорад. Ба манфиати рушди иқтисодӣ ва таъмини амнияти ҷомеа-аъзоёни он, мардум. Ин аст фарқияти муассисаи аслии ҷамъият зерини "давлат" дар рӯ ба рӯ, дар муқобили ононе, ки акси чунин ҳолатро тарғиб кардани мешаванд ва аз мафҳуми Ватан, роғунсозиҳо, дастовардҳо, ободиву осудативу рушду рифоҳи он, чуноне, ки "хафшош (кӯршабпарак-С.Я.) аз офтоб" ва "дев аз Куръон мегузурзад" (Ҳофиз), дар ҳаросанд.

Дар Паём самти "хушёрӣ ва зиракии сиёсӣ" махсус таъкид гардидааст. Он ба ҳимояи муқаддасоти бузург "манфиатҳои халқӣ тоҷик ва давлати тоҷикон" нигаронида шудааст.

Паёми Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ, Пешвои муаззами миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон ҳуҷҷати барномавиест, ки дар маҷмӯъ, таҷрибаи давлатдорӣ, соҳаҳои ҳаётан муҳими фаъолияти Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистонро дар солҳои истиқлолият ва махсусан дар се соли охир таҳлил, баррасӣ ва арзёбӣ намудааст.

Муҳтавои ин санади ояндасозро, тавре таъкид гардид, таъмини неқӯаҳволӣ, қонеъ гардонидани талаботи рӯзаҷузони мардуми Тоҷикистон дар тамоми соҳаҳои ҳаёти мамлакат-иҷтимоӣ, иқтисодӣ, тандурустӣ, маориф, фарҳанг, ҳимояи амнияти шахс, ҷомеа ва давлат ташкил мекунад.

Нуктаи ниҳоят муҳими Паём эълони огози марҳалаи санаотикунонии мамлакат аст. Бидуни шак, агар ташаббуси мазкур ҷудоғона ҳам эълон мешуд, мардум эътимоди пурра

доштанд, ки ин иқдоми навбатии Пешвои муаззами миллат ҳатман ҷомаи амал хоҳад пӯшид. Чунки дар замони истиқлолият, Қаҳрамони миллии мо лоиҳаҳоеро шахсан коркард, ба мардуми тоҷик эълон ва ҷасурона амалӣ сохтанд, ки дар он шароит эҳтимолияти рӯи кор овардани чунин мақсадҳо, бо сабаби ниҳоят мураккаб будани вазъи иқтисодӣ, сиёсӣ, геополитикӣ, дар бисёр ҳолат мавҷуд будани хатари ҷонӣ, ҳатто ба фаҳми одамони соҳибтаҷриба мувофиқ намеомад. Аз ин дастовардҳо имрӯз мардуми миннатпазир ва шукргузори Тоҷикистон бо қаноатмандӣ истифода мебаранд.

Аммо ба ин нигоҳи накарда, дар Паём масъалаи санаотикунонии мамлакат бо далаелҳои муътамад асоснок карда шудааст. Факту рақамҳои дар ҳуҷҷат номбаршуда-дар мамлакат сохта шудани корхонаҳои хурду бузурги санаотӣ-замини асосӣ барои рушди минбаъдаи ин самт, дарёфт ва оғози коркарди манбаъҳои эътимодбахши ашёи хом, роҳҳо, нақбҳо, ки ҷавобгӯи ниёзҳои истеҳсолот мебошанд, омода кардани кадрҳои балеандихтисос дар дохил ва хориҷи кишвар, сохтани даҳҳо неругоҳҳои барқӣ, оғози муваффақонаи кори агрегати аввали НБО "Роғун" асоси моддӣ ва маънавии санаотикунонии мамлакат мебошад.

Боиси қаноатмандист, ки бо эълон кардани санаотикунонӣ ҳамчун сиёсати давлатӣ, муҳимтарин давраи ҳаёти ҷомеа оғоз шуд. Он зина ба зина афзалият пайдо кардани истеҳсолоти санаотӣ дар иқтисодиёти кишвар дар назар дорад.

Дар ҷараёни ин иқдоми муҳим, зарурати ворид кардани технологияи нав ва минбаъд дар асоси талаботи иқтисодиёти бозаргонӣ дар сатҳи минтақа ва ҷаҳон қадам ниҳодани соҳаи мазкур ба воқеияти маъмулӣ муваффақона мегардад. Хатар ва эҳтимолияти ба қаламрави кишвар ворид кардани таҷриботи "дасти дурум", ки мамлакатҳои пешрафтаи кишварҳои ҷаҳони сеюмро ба партовгоҳи гаронбаҳои он муваффақ кардани мешаванд, аз байн меравад. Маҳз ба ҳамин хотир, насли нави шавқманди ба шароити бозаргонӣ мувофиқ тарбия меёбад. Он ба илм, маърифат, технологияи инноватсионӣ таваҷҷуҳи маҳз зоҳир мекунад. Дар балеанд бардоштани сатҳи таҳассусмандӣ манфиати худро мебинад. Кӯшиши худкифӣ менамояд.

Муҳимтар аз ҳама индустрикунонӣ ба рушди иқтисодиёт тақони ҷиддӣ мебахшад, даромаднокии аҳоли ва бучаи давлатиро боло мебардорад. Сатҳи зиндагии мардумро беҳтар мекунад. Ҷаҳонбинии ӯро тағйир медиҳад.

Паёми Пешвои муаззами миллат барномаи ҳаётан муҳими рушди давлатдорӣ замони мо буда, дар он вазифаҳои наздиктарини иқтисодӣ, иҷтимоии мамлакат ба тарзи дақиқ муайян гардиданд. Роҳ, восита ва усули амалӣ кардани ин вазифаҳо возеҳу равшан нишон дода шудаанд. Ҳамзамон, дар ин санади ҳидояткунанда самтҳои асосии сиёсати давлатдорӣ миллӣ дар соҳаи илм, маориф, фарҳанг, таъмини амнияти зеҳнӣ, ҳимояи манфиатҳои миллӣ мавриди арзёбӣ ва раҳнамоӣ қарор гирифта, сатҳи балеанди риояи қонун ва маърифати ҳуқуқии шаҳрвандон таъкид гардидааст.

Месазад, ин ҳуҷҷати баёнгарӣ манфиатҳои миллиро, ки мақсад аз он мукамал гардонидан, боз ҳам қувват бахшидани асосҳои давлати соҳибистиқлол, ҳуқуқбунёд, иҷтимоӣ ва дунявӣ мо мебошад, гаштаву баргашта омӯзем. Аз ҳама муҳим дар амалӣ кардани он, бо кулли имконот, дар пайравии Пешвои муаззами миллат қонфидоёна амал кунем. Зеро таҷрибаи таърихи Қаҳрамони миллии мо дар замони истиқлолият нишонгари он аст, ки миллат хушбахтии худашро бо дасти худаш бунёд мекунад. Ва ӯ моро омӯзонд-боярӣ кӯхро аз ҷояш мечубонад.

Хаирullo АМОНУЛЛО, узви Кумитаи иҷроияи ҲХДТ дар вилояти Хатлон, Раиси шаҳри Кӯлоб

ПАЁМ - РОҶНАМО БАРОИ ОЯНДАИ НЕКИ КИШВАР

Мавриди зикр аст, ки дар самти татбиқи амалии Паёми Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ, Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, Раиси муаззими ҲХДТ муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон, яъне аз Паём то Паём корҳои муайянеро ба инҷом расонида, дар аксари маҳаллаю деҳаҳои худуди шаҳри Кӯлоб бо ҷалби сокинон ва соҳибкоруни шахсонӣ саховатпеша иншоотҳои гунони иҷтимоию маишӣ сохта ба истифода дода шуд, ки барои таъсиси ҷойҳои нави корӣ ва ободу зебо шудани Кӯлобшаҳри бостонӣ нақши созгор гузошт.

Паёми Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, Пешвои миллат муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон, ки санаи 26.12.2018 ироа гардид, тамоми мавзӯҳои муҳими ҳаёти сиёсӣ ва ҷамъиятии мардуми кишварро дар бар гирифта, таҳлил ва дастури супоришҳои дар он зикргардида роҳи ҷомеаро барои расидан ба ҳадафҳои минбаъдаи ватансозӣ равшан сохт, ки аз ҷониби аҳли ҷомеа ҳамчун барномаи муқамалӣ бунёдӣ ва роҳнамо барои ояндаи неки кишвар ниҳоят самимӣ пазируфта шуд.

Муҳтавои Паём хеле васеъ мебошад ва таваҷҷуҳи ҷомеа воёбаста ба мавзӯҳои дар он баррасигардида зиёд аст. Вазифаи мо фаъолон ва ҳизбиён аз он иборат аст, ки шарҳу тавзеҳи онро дар миёни аҳоли ба таври фарогир ба роҳ монда, халқро ҳамчун нерӯи бузурги пешбарандаву ободкор барои анҷоми вазифаҳои муайяншуда сафарбар намоем. Паёми навбатӣ аз дастовардҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон дар роҳи расидан ба ҳадафҳои миллӣ башорат дода, дар ин росто таъкидҳои судманд баён карда шуд. Сарвари давлат саноатикунони босуръати кишварро ҳадафи чоруми миллӣ эълон карда, таъкид намуданд, ки то соли 2030 ҳиссаи соҳаи саноат дар маҷмуи маҳсулоти дохилӣ бояд ба 22% расонида шавад. Дар ин муддат амалишавии нақшаи гузариши кишвар аз шакли аграрӣ ба индустриалӣ-аграрӣ пешбинӣ гардидааст. Ин омил барои Кӯлоби бостонӣ низ ниҳоят муҳим буда, маҳз бо ин роҳ метавонем мардумро ба ҷои кори доимӣ ва маоши муносиб таъмин намоем. Ҷамъаном, бо дастури Пешвои миллат ҷиҳати дастгирии минбаъдаи соҳибкдорон дар кишварамон "300 рӯзи ислоҳот оид ба дастгирии соҳибкорӣ ва бехтар намудани фазои сармоягузорӣ" амалӣ карда мешавад. Ин тадбирҳо боиси рушди иқтисоди миллӣ гардида, Тоҷикистонро аз кишвари рӯ ба рушд ба марҳилаи нави тараққиёт ворид месозад.

Муҳим будани дигар масъалае, ки дар Паём зикраш рафт, ин расман оғоз гардидани татбиқи ташаббуси чоруми ҷаҳонӣ Тоҷикистон дар Рӯзи байналмилалӣ захираҳои дар соҳаи об - "Даҳсолаи байналмилалӣ амал: Об барои рушди устувор, солҳои 2018-2028" бо иштироки Роҳбари давлат дар Маҷмаи умумии Созмони Миллали Муттаҳид ба шумор меравад, ки ҷунин ташаббусҳои созандаи сатҳи ҷаҳонӣ обрӯ ва нуфузи Ҷумҳурии Тоҷикистонро дар арсаи байналмилалӣ боз ҳам баландтар менамояд.

Пешвои муаззими миллатамон дар ҳалли яке аз масъалаҳои глобалии ҷаҳон, яъне масъалаи истифодаи самаранокӣ об дар сатҳи ҷаҳонӣ пешсафу ташаббускор мебошанд, ки ин боиси ифтихори мост.

Дар ин замина дастур доданд, ки "...татбиқи нақшаи корҳои созандагиву ободонӣ ба муносибати 30-солагии Истиқлолияти давлатӣ дар баробари сохтмон ва таъмири тармими иншооти таъиноти иҷтимоӣ, инчунин, мушкilotи таъминоти аҳоли бо оби босифати ошомидани дар маҳалҳои аҳолинишин, махсусан, деҳот бояд ҳал карда шаванд". Албатта, бо иҷрои дастури супоришҳои Президентии Ҷумҳурии Тоҷикистон аҳолии бархе аз деҳаю маҳаллаҳои шаҳри Кӯлоб низ бо оби тозаи нӯшокӣ таъмин гардида истодаанд. Имсол ва минбаъд низ ҷиҳати таъминоти аҳоли бо оби босифати ошомидани дар маркази шаҳр ва деҳаҳои шаҳри Кӯлоб корҳо идома меёбанд.

Зимни ироаи Паём Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, Пеш-

вои миллат муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон бо қаноатмандӣ дар мувоҷиҳат ба халқи шарафманди Тоҷикистон мужда доданд, ки "Бо арзи эҳтирому самимият ва миннатдорӣ ба мардуми шарифи Тоҷикистон, аз ҷумла соҳибкоруни тоҷирон ва дигар шахсонӣ хайрхоҳу ҷимматбаланд барои ташаббусҳои созанда меҳодам як нуктаро таъкид намоям: ба раванди созандагии Ватан ҳар як шаҳрванди бонангу номус бояд саҳмгузор бошад ва ҳар фарди ҷомеа бояд касбу хунаре дошта бошад, ки бо истифода аз он зиндагии худро пеш барад.

Мо барои ҳар шахсе, ки меҳодам касбу хунар, нияту нақша ва қобилияту истеъдоди худро амалӣ гардонад, яъне ҷиҳати худтатбиқуни шаҳрвандон шароити мусоид фароҳам меорем. Мо ҳар амали некеро, ки ба шукронаи истиқлолияти озодӣ ва соҳибватаниву соҳибдавлатӣ анҷом медиҳем, барои ҳудамон, фарзандонамон, наслҳои ояндамон, Ватани азизу маҳбубамон - Тоҷикистон мекунем, зеро ин Ватан ва ин давлат аз худӣ мост ва онро ба ҷойи мову шумо каси дигар обод намекунад".

Аз суҳанони пурмуҳтавои Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ - Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, Раиси муаззими ҲХДТ муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон бар меояд, ки бо сиёсати дурандешона ва башардӯстонаи худ чун ҳамешагӣ барои мардуми кишвар ғамхорӣ менамоянд ва тамоми нерӯи бузурги хешро барои давлатсозӣу бехтарнамоии сатҳу сифати зиндагии ҳар як сокини мамлакат равона намудаанд.

Мавриди зикр аст, ки дар самти татбиқи амалии Паёми Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ, Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, Раиси муаззими ҲХДТ муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон, яъне аз Паём то Паём корҳои муайянеро ба инҷом расонида, дар аксари маҳаллаю деҳаҳои худуди шаҳри Кӯлоб бо ҷалби сокинон ва соҳибкоруни шахсонӣ саховатпеша иншоотҳои гунони иҷтимоию маишӣ сохта ба истифода дода шуд, ки барои таъсиси ҷойҳои нави корӣ ва ободу зебо шудани Кӯлобшаҳри бостонӣ нақши созгор гузошт.

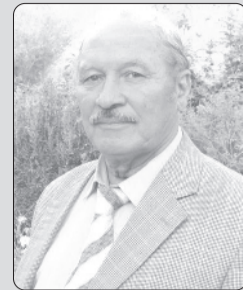
Бо итминон метавон гуфт, ки Паём барнома ва дастурамали корбарӣ буда, масъулияти ҳар яки моро барои хизмати софдилона дар назди халқу Ватан баланд менамояд.

Минбаъд низ мо то соли 2021 барои истиқболи шоистаи ин ҷашни муқаддасу мубораки миллӣ, яъне 30-солагии Истиқлолияти давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар асоси дастури супоришҳои Пешвои муаззими миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон корҳои зиёди ободониву созандагиро дар шаҳри Кӯлоб ба нақша гирифтаем, ки онҳоро бо азму ирода ва нангу номуси ватандорӣ марҳила ба марҳила амалӣ хоҳем кард.

Минбаъд низ мо то соли 2021 барои истиқболи шоистаи ин ҷашни муқаддасу мубораки миллӣ, яъне 30-солагии Истиқлолияти давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар асоси дастури супоришҳои Пешвои муаззими миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон корҳои зиёди ободониву созандагиро дар шаҳри Кӯлоб ба нақша гирифтаем, ки онҳоро бо азму ирода ва нангу номуси ватандорӣ марҳила ба марҳила амалӣ хоҳем кард.

• Шеъри рӯз

Ҳакназар ҶОИБ

ТО БА КАЙ?

Мо Каёнему киёнем, дилам медонад,
Аз кучо, аз чи маконем, дилам медонад.
Номаи аҳди Каюмарс маро мерос аст,
Чӣ аз ин нома бихонем? Дилам медонад.
Бӯи Сӯҳроб кунад хуни танам, маълум аст,
Баъд аз ин боз чи донем? Дилам медонад.
Варақи хуни дилам сабз ба "Шаҳнома"-и мост,
Вориси тоҷи Каёнем... Дилам медонад.
Аз Варорӯд чи мондаст ба мо? Дайн кунед!
Ганҷи дар кӯҳ ниҳонем, дилам медонад.
Жандаи таърихам аз нахи худкуштани қавм,
Ба Худо, арши ғиғонем... Дилам медонад.

СЕ ҶИКМАТ

ҶИРС

Марде меши нари шоҳдори худро ба таноб баста буд ва ба дунболи худ мекашид. Дузд танобро бурд. Соҳиб меш аз воқеа огоҳ шуд ва ба ҷустуҷӯи дузд даромад. Саранҷом дузд дар сари ҷоҳе ёфт. Дузд, ки донист соҳиб меш уро ёфта, найранге зад, то аз дастӣ ӯ бигрезад. Фарёд баровард, ки:

- Эй вой бар ман! Бечора шумам.

Соҳиб меш наздик омаду пурсид:

- Чӣ шуд?

Дузд гуфт:

- Ҳамени тиллоям, ки сад динор дар он аст, дар чоҳ афтод ва наметавонам онро берун оварам. Агар онро бароям биёварӣ, даҳ динори онро ба ту медиҳам.

Соҳиб меш бо худ гуфт:

- Меш ман беш аз як динор намеарзад, агар ҳамени ӯро биёварам ё соҳиб даҳ меш мешавам.

У аз андешаи меш фориг шуд ва ба дунболи ҳамени тилло рафт. Либосҳояшро кашид ва вориди чоҳ шуд. Дузд ҳам бедиринг либосҳои ӯро бардошту гурехт ва соҳиб меш илова бар меш либосҳояшро низ аз даст дод.

ҶИНАТ

Духтари ҷавоне аз Мексико барои як сафари хизматӣ ба Оржонтин рафт. Пас аз ду моҳ аз номзоди мексиконӣ худ номае бо ҷунин мазмун дарёфт кард:

- Лораи азиз, мутаассифона дигар наметавонам ба робитаамон аз ин роҳи дур идома бидиҳам ва бояд бигӯям, ки дар ин муддат даҳ бор ба ту хиёнат кардам. Маро бубахш ва аксери, ки ба ту дода будам, бароям пас равон кун.

Духтари ҷавон аз ин рафтори номзадаш саҳт ранҷид. Аз ҳамаи дӯстон ва ҳамкоронаш хост, ки аксе аз худ, дӯстон, писари амак ва писари тағоҳояшонро барои чанд рӯз ба ӯ бидиҳанд. Лора ҳамаи он аксҳоро якҷо бо акси номзоди бевафояш дар як мактуб гузошта ва ҳамроҳ бо як хатчае бо ҷунин мазмун ба номзадаш фиристод:

- Роберти азиз, маро бубахш. Ҷарчи, ки фикр кардам, аммо қиёфаатро ба хотир оварда натавонистам. Лутфан акси худатро аз миёни ин аксҳо ҷудо кун ва бақияро ба ман бифирист.

ТАПАБИ ҶАҚИҚАТ

Пиразани аз як деҳаи дур назди Султон Маҳмуд омад ва шикоят арз кард:

- Султонам, ҳокиме, ки ту ба деҳаи мо таъйин кардаӣ, молу мулки моро ба ғорат бурд. Ман як пиразани бекасам. Ҳатто ба ман ҳам раҳм накард. Адолат меҳодам.

Султон ҳамон лаҳза ба номи ҳокими деҳа нома навишт, талаб кард, ки молу мулки пиразанро баргардонад.

Пиразан аз шодӣ гӯе парубол

бароварду ба деҳа омад ва ғолибона номаро ба ҳоким дод. Аммо ҳоким бепарвоёна номаро ба як сӯ партофт ва мушт бар сари зан кашиду гуфт:

- Эй пиразани аблаҳ! Ту бо ман бозӣ макун.

Пиразан малол шуду гирифт ва додхоҳона бори дигар ба ҳузури Султон Маҳмуд омад. Султон ба ӯ теги нигоҳ кашид:

- Эй аҷуза, боз омадӣ?

Кампир нолон гуфт:

- Номаатро бурдам, аммо ҳоким қабул накард.

Султон бо қаҳр гуфт:

- Агар ҳоким қабул накард, пас, хок бар сар кун.

Пиразан ба шӯр омад:

- Ту хок бар сар кун, эй Султон, ки амратро дар қаламрават иҷро намекунанд.

Аз ин сухани хашми кампир Султони мағрур ба худ омад ва ба лашкариёнаш амр кард:

- Ҳамроҳи ин деҳа равед ва фалон ҳокими гарданшахро дар сари роҳ ба дор кашед, то ҳама бидонанд, ки саркашӣ аз амри Султон чӣ оқибате дорад!

Лашкариёнаш пеш-пеш ва кампир аз дунболи онҳо ба деҳа расиданд ва амри Султонро ба ҷо оварданд.

Кампир, ки адолатро боз ёфта буд, хушнудона мегуфт:

- Ҳақ ҳамеша ба ҳақдор мерасад.

(Аз ҳикояҳои таърихӣ)

Таҳияи

Ҷаҳонгир РУСТАМ

ТАЪСИСИ КЛУБИ "ЧАКАНДҶҶҶ" ДАР ХОБГОҶ

Имрӯз давлату ҳукумат нисбат ба занону бонувон ва ба шуғл фаро гирифтани онҳо таваҷҷуҳи хосса дорад. Аз ин рӯ, рӯзи 11-уми феввали соли ҷорӣ дар хобгоҳи донишҷӯдӯхтарони Донишгоҳи давлатии Қӯлоб ба номи Абӯабдуллоҳи Рӯдакӣ ҷиҳати омӯзонидани ҳунарҳои қадимаи дастии мардуми тоҷик барои донишҷӯдӯхтарони хобгоҳи клуби "Чакандӯзӣ" таъсис дода шуд.

Бояд зикр намуд, ки донишҷӯёни хобгоҳи минбаъд дар вақтҳои холигиашон метавонанд дар ин клуб ба омӯзиши ҳунарҳои мардумӣ таъриқи роӣгон машғул шаванд.

БАРГУЗОРИИ ҶАМЪИЯТИ ИЛМИИ ДОНИШҶҶҶ

Таърихи 13-уми феввали соли ҷорӣ дар толори фарҳангии донишгоҳ конференсияи илмӣ-амалии Ҷамъияти илмии донишҷӯён бо роҳбарии мушовири ректор оид ба иртибот бо ҷомеа Зафар Мирзоён баргузор гардид. Нахуст дар мавзӯи "Ореҳои кистанд?" донишҷӯи соли 2-юми факултаи филологияи тоҷик ва журналистика Барфакзода Фазилатмо, "Ореҳои қавмҳои нексиришт ва зиндагисозии ҷаҳон" унвонҷӯ Умедҷони Иззат ва "Саргузашти Ореҳои: оё имрӯз арзишҳои ориёӣ вуҷуд доранд ё аз байн рафтаанд?" донишҷӯи соли 4-уми факултаи омӯзгорӣ Муҳаммадраҳими Хуросонӣ баромад намуданд.

Сипас, бо дастгирии ректори дониш-

гоҳ доктори илмҳои физика ва математика, профессор, узви вобастаи АИ ҶТ Абдулло Ҳабибулло барои аъзоёни фаъоли ҶИД нишонҳои сарисинағӣ таҳия гардида, ба онҳо супорида шуд.

МТИК НАЗДИ ДОНИШГОҶ ДАР НОҶИЯИ МУЪМИНОБОД

сол; ҳисобдор (бо донишҷӯи компютер), баъди хатми синфи 9, муҳлати таҳсил 2 сол; Монтери барқӣ оид ба таъмир ва хизматрасонии таҷҳизоти барқӣ, баъди хатми синфи 9, муҳлати таҳсил 2 сол; либосдӯз (либосҳои миллӣ), баъди хатми синфи 9, муҳлати таҳсил 2 сол; занбӯриасалпарвар, баъди хатми МТМУ, муҳлати таҳсил 1 сол; дӯзанда (духти либосҳои миллӣ), баъди хатми МТМУ муҳлати таҳсил 1 сол; кафшергари газӣ барқӣ, баъди хатми синфи 9, муҳлати таҳсил 2 сол; бойторӣ, баъди хатми синфи 9, муҳлати таҳсил 2 сол амал мекунанд.

Маркази таълимии ибтидоии касбии назди Донишгоҳи давлатии Қӯлоб ба номи Абӯабдуллоҳи Рӯдакӣ дар ноҳияи Муъминобод тибқи фармоиши Вазири маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 3.05.2018, таҳти №1652 таъсис ёфтааст.

Марказ дорои Низомнома ва иҷозатномаи фаъолияти таълим, нақша ва барномаҳои таълимӣ мебошад. Марказ аз бинои таълимӣ ва биноҳои ёрирасон иборат буда, дорои 10 синфхона мебошад: синфхонаҳои дӯзандагӣ, бофандагӣ, (адресбофӣ, қолинбофӣ), синфхонаи таълими компютерӣ, заргарӣ, ошхонаи таълимӣ, монтери барқӣ ва кафшергари барқӣю газӣ. Дар маҷмуъ 250 ҷойи нишаст барои шунавандагон муҳайё мебошад. Соли 2018 аз рӯи 8 касб курсҳои 1 ва 2-сола ташкил карда шуданд.

Дар Марказ касбҳои: системаи компютерӣ ва интернет, технология, баъди хатми синфи 9, муҳлати таҳсил 2

Ҷамзамон, ташкил намудани курсҳои кӯтоҳмуддати касбомӯзӣ аз рӯи касбҳои зерин: системаи компютерӣ ва интернет-технология, ҳисобдор (бо донишҷӯи компютер), монтери барқӣ оид ба таъмир ва хизматрасонии таҷҳизоти барқӣ, либосдӯз (либосҳои миллӣ), ошпаз, занбӯриасалпарвар, кафшергари газӣю барқӣ, заргарӣ, фурушанда-ташкilotчӣ, оришгари рӯй ва нохун, қаннод, бофанда (адресбофӣ, қолинбофӣ), курсҳои тайёрии дохилшавандагони мактабҳои олии касбӣ мунтазам ба роҳ монда шудааст.

Айни замон дар Маркази таълимии ибтидоии касбии назди Донишгоҳи давлатии Қӯлоб ба номи Абӯабдуллоҳи Рӯдакӣ дар ноҳияи Муъминобод 47 нафар касбомӯз ба курсҳои 1 ва 2 сола ба таҳсил фаро гирифта шудаанд. Аз ин шумора 11 нафарашон писарони то 25 сола, 21 нафарашон духтарон, 15 нафарашонро занҳои хонанишин ташкил медиҳанд.

ОЗМУНИ ЭҶОДИИ "ҶЕҶ КАС ВА ҶЕҶ ЧИЗ ФАРОМУШ НАМЕШАВАД"

Рӯзи 8-уми феввали соли ҷорӣ дар толори фарҳангии донишгоҳ бахшида ба хотираи шаҳидони ҶБВ ва ҷанговарони башардӯсти ҷанги Афғонистон озмуни эҷодии "Ҷеҷ кас ва ҷеҷ чиз фаромӯш намешавад", ки аз ҷониби фармондеҳи дивизияи 201 Федератсияи Россия дар ҶТ эълон гардида буд, ҷамъбаст гардид. Иштирокчиёни озмун - дастаҳои Донишгоҳи давлатии Қӯлоб ба номи Абӯабдуллоҳи Рӯдакӣ ва Донишқадаи технология ва менеҷменти инноватсионии шаҳри Қӯлоб аз рӯи номинатсияҳои навиштани мақола, мусоҳиба бо шӯҳидони воқеоти ҷангӣ дар мавзӯи "Рафъи блокадаи Ленинград", бахшида ба 75-солагии блока-

даи Ленинград (1941-1944) байни ҳам рақобат намуданд. Дар ҳамин зимн аз ҷониби иштирокчиёни озмун мақолаҳо, мусоҳиба, қироати порчаҳои шеърӣ, саҳнаҳои давраи ҷанг, суруду таронаҳои ҳарбӣ пешниҳод гардиданд, ки хеле ҷолиб буд. Дар ин ҳамоиш ба ҷанговарони башардӯсти ҷанги Афғонистон роҳбарони донишгоҳҳо ва иштирокчиёни фаъоли озмун медалҳои ҷашнии 20-солагии "Боевое братство", 30-солагии баровардани қушунҳои Шуравӣ аз хоки Афғонистон ва ифтихонамаҳо тақдим карда шуд.

СЕМИНАР: ПЕШГИРИИ ШОМИЛШАВИИ ҶАВОНОН БА ГУРҶҶҶҶ ИФРОТӢ

Рӯзи 9-уми феввали соли ҷорӣ дар ошонаи дуҷоми бинои маъмурии донишгоҳ семинар-машварат бо дастгирии маркази америкоии "American space Kulob" дар мавзӯи "Пешгирии шомилшавии ҷавонон

ба гурӯҳҳои ифротӣ" бо иштироки Директори марказ Шарипов Абдулҳамид ва намоёндаи ташкилоти маҳаллии ҷамъиятии "Заршедабону" Ноҳира Ҳақназарова миёни донишҷӯёни фаъоли донишгоҳ гузаронида шуд. Мақсади асосии омӯзиш баланд бардоштани савияи дониши ҷавонон оид ба мавзӯҳои радикализм, экстремизм ва терроризм буд. Дар ин семинар донишҷӯёне, ки фаъолияти хуб нишон доданд, бо тӯҳфаҳои хотиравии маркази номбурда қадрдонӣ гардиданд.

КУРСҶҶҶ ОМУЪЗИШ ДАР МРКИ

Курс ва клубҳои омӯзишӣ, ки дар Маркази рушди касбият ва инноватсияи донишгоҳ таъсис дода шуда, мунтазам фаъолият мекунанд, инҳоянд: курси "компютерӣ", клубҳои "Иқтисод", "Волонтерон", "Мақтаби Лидерӣ", "Сарпарастони обҳои пок", "Пешсаф", "Барномасозӣ", "Кинотеатри хурд", "Мақтаби бонкдорӣ", "Лоиханависон", "Мақоланависон" ва "Иқтисоди ҷаҳон". Марҳамат ба ин курсҳо ва клубҳо аъзо шавед!

ҶАЛАСАИ ПАДАРУ МОДАРОН

Санаи 9-уми феввали соли ҷорӣ дар толори фарҳангии донишгоҳ ҷаласаи васеи раёсати донишгоҳ бо волидайнӣ донишҷӯдӯхтароне, ки дар хобгоҳи назди донишгоҳ истиқомат мекунанд, баргузор карда шуд. Ҷаласаро ноиб ректор оид ба тарбия Назаров Ҷотам ифтитоҳ бахшида, сипас намоёндагони шӯъбаву раёсатҳои донишгоҳ дар доираи кирдору рафтори фарзандонашон бо навбат баромад карданд ва муҳтавои Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи масъулияти падару модар дар таълиму тарбияи фарзанд"-ро ба волидон хотиррасон намуданд. Дар қисмати охири ҷаласа чанд нафар аз волидайнӣ донишҷӯён суҳан ронда, фикру андешаҳои хешро ҷиҳати ҳарчи хубтару

беҳтар намудани ҳамкориҳо миёни волидонӣ донишҷӯён ва омӯзгорони донишгоҳ пешкаши ҳозирин гардониданд.

КОРҶҶҶ ОБОДОНӢ АЗ ТАРАФИ ОМУЪЗГОРОН

Боғи 15-солагии Истиклолияти шаҳри Қӯлоб ба тавозуни Донишгоҳи давлатии Қӯлоб ба номи Абӯабдуллоҳи Рӯдакӣ гузошта шудааст ва мақсад аст, ки то ҷашни 30-солагии Истиклолияти Ҷумҳурии Тоҷикистон таъмиру тармим ва ба истифода дода шавад.

Аз ин рӯ, рӯзҳои истироҳатӣ ҳайати кормандон ва омӯзгорони донишгоҳ барои тозаву озода гардонидани боғи мазкур корҳои ободонӣ гузаронида истодаанд.

ЭЪТИБОР НАДОРАД

Дафтарчаи имтиҳонӣ, ки Донишгоҳи давлатии Қӯлоб ба номи Абӯабдуллоҳи Рӯдакӣ соли 2017 ба донишҷӯи соли 2-юми факултаи молиявӣ иқтисодӣ (шӯъбаи рӯзона) Гафурова Соҳибҷамол Давроновна додааст, бинобар сабаби гум шуданаш аз эътибор соқит доништа шавад.

Дафтарчаи имтиҳонӣ, ки Донишгоҳи давлатии Қӯлоб ба номи Абӯабдуллоҳи Рӯдакӣ соли 2015 ба донишҷӯи соли 4-уми факултаи молиявӣ иқтисодӣ (шӯъбаи ғоибона) Шарипова Гулноз Нусратуллоевна додааст, бинобар сабаби гум шуданаш аз эътибор соқит доништа шавад.

Дафтарчаи имтиҳонӣ, ки Донишгоҳи давлатии Қӯлоб ба номи Абӯабдуллоҳи Рӯдакӣ соли 2016 ба донишҷӯи соли 3-юми факултаи молиявӣ иқтисодӣ (шӯъбаи рӯзона) Шамсуллои Нурулло додааст, бинобар сабаби гум шуданаш аз эътибор соқит доништа шавад.

Бахшида ба 110-солагии аллома Бобоҷон ҒАҒУРОВ

БОБОҶОН ҒАҒУРОВ-ТАДҚИҚОТЧИИ АСОСИИ ТАЪРИХИ МИЛЛАТИ ТОҶИК

Маҳмуд АБДУЛЛОЕВ, доктори илмҳои таърих,
профессори кафедраи таърих ва ҳуқуқ

Фарзанди барӯманди миллат, олими шинохта, донишмади бузург устод Бобоҷон Ғафуров ходими намоёни партиявӣ ва ҷамъиятӣ, муаррих-шаҳқиноси советӣ, академики АФ РСФСР Тоҷикистон (1951), академики АФ СССР (1968), узви вобаста (1958), Ходими хизматнишондодаи илми РСФСР Тоҷикистон (1967) мебошад. Солҳои 1928-1930 шунавандаи курсҳои олии ҳуқуқшиносии шаҳри Самарқанд буда, солҳои 1930-1931 дар Комиссариати халқии адлияи Ҷумҳурии Тоҷикистон кор кардааст. Ӯ соли 1935 Институти умумиттағоли коммунистии журналистикаро хатм кард. Солҳои 1935-1938 ҷонишини муҳаррири, муҳаррири рӯномаи "Қизиқи Тоҷикистон", инструктор, мудири шӯъбаи нашриёт ва матбуот, ҷонишини мудири шӯъбаи пропаганда ва агитатсияи сектори КМ ПК (б) Тоҷикистон, солҳои 1938-1941 аспиранти Институти таърихи академияи фанҳои СССР, солҳои 1941-1944 котиби КМ ПК (б) Тоҷикистон оид ба пропаганда ва агитатсия, солҳои 1944-1946 котиби дууми КМ ПК (б) Тоҷикистон солҳои 1946-1956 котиби якуми КМ ПК Тоҷикистон, буд.

Ҳанӯз дар солҳои 30-юми асри XX, ӯ бо омӯхтани таърихи халқи тоҷик шуруъ намуда, соли 1941 дар мавзӯи "Таърихи тариқати исмоилия аз ибтидои асри XIX то замони ҷанги якуми ҷаҳон" рисолаи номзадӣ дар соли 1941 ва 25-уми феврари соли 1952 рисолаи докториро дар мавзӯи "Таърихи халқи тоҷик" аз Муассисаи таърихи фарҳангистони улуми Иттиҳоди Шӯравӣ (АИ Иттиҳоди Шӯравӣ, Москва) ба даст овард.

Бояд қайд кард, ки то ҳол бисёр навиштаҳои устод Бобоҷон Ғафуров мунташир нагардидаанд ва кам нафароне вофиқ аз онанд, ки чӣ гуна ӯ ҳаққу ҳуқуқи халқи тоҷикро ҳамчун котиби якуми комитети марказии партияи Коммунистии Тоҷикистон ҷимоя мекард. Ва сӯҳбати ӯ бо Сталин далели равшани ин даъво аст. Нашри матни сӯҳбати Бобоҷон Ғафуров бо Сталин имкон медиҳад, ки дар он айёми сангин чиҳо андешидани ӯро амиқтар фаҳмему донем. Сӯҳбат 23-юми январӣ соли 1948 сурат гирифта, беш аз 50 дақиқа идома ёфтааст. Дар ин сӯҳбат Жданов А.А., Сталин И.В., Ғафуров Б., Расулов Ҷ.Р. иштирок доштанд. Жданов А.А. ба Сталин нигариста, мегӯяд:

- Рафиқ Ғафуров таърихшинос аст, перомуни таърихи халқи тоҷик тадқиқот мебарад ва ба Ғафуров нигариста, мегӯяд:

- Шумо ба гумонам ин корро тамом кардед? Бобоҷон Ғафуров мегӯяд:

- Бале, Андрей Александрович чилди якумро ба анҷом расонидам, аммо Иосиф Виссарионович аз ин бобат дар миён ихтилофи назар аст.

Сталин:

- Чи хел ихтилоф?

Ғафуров:

- Дар илми таърихшиносӣ ду нуқтаи назар роиҷ аст, яке таърихи туркии Осиёи Миёнаро аз ҳад зиёд нишон медиҳанд, дигаре тасдиқ мекунад, ки халқро, ки дар гузашта дар Осиёи Миёна сукунат доштанд, эронинаҷод буданд. Мо маҳз ҳамин нуқтаи назари дуумро тарафдорӣ мекунем ва барои ҳамин моро ба сифати таҳвилгарони наҷодпараст гунаҳкор меҳисобанд.

Сталин:

- Агар аз дидгоҳи илмӣ дуруст бошад, агар вақеан чунин бошад, чи бадӣ дорад? Нуқтаи назари худро исбот кунед.

Ғафуров:

- Бале, рафиқ Сталин ин ҳама дуруст аст. Бо вучуди ин иддае маро танқид мекунанд. Чунин касон ҳатто дар садорати тарғибот ҳам пайдо шуданд.

Расулов:

- Дар ин мавзӯ махсусан бо ўзбекон ихтилофи назари бузург ҷой дорад.

Сталин:

- Бале, дар онҳо ҳамин гуна майли ҳама аз худ кардан вучуд дорад.

Ғафуров:

- Иосиф Виссарионович! Халқи тоҷик медонад, ки таъсири ҷумҳурии мо ба ту-файли исроури пофизоирии Шумо, бо фармони КМ ХКУ (б) сурат гирифт. Он вақт ҳатто дар миёни худӣ тоҷикон ҳам касоне буданд, ки дар Осиёи Миёна тоҷикон вучуд надоранд мегуфтанд ва дар ин хусус ба Шумо телеграммаҳо ҳам фиристоданд.

Сталин:

- Бале, дар ин қабил Раҳимбоев гуфтани касе буд, ки исбот мекард, ки дар Осиёи Миёна тоҷикон вучуд надоранд, аммо чунон ки мебинед, на танҳо вучуд доранд, балки афзоиш меёбанд ва ин халқ халқи махсусест, ки аз ўзбекҳо, қазоқҳо, қирғизҳо, туркманҳо фарқи калон дорад. Туркҳо дар Осиёи Миёна дар қарнҳои XI-XII ҳазорсолаи мо пайдо шуданд, аммо эроннаҷодон дар он ҷо аз асри пачуми то ҳазорсолаи мо сукунат доранд.

Ғафуров:

- Ҳатто аз қарни шашум, рафиқ Сталин. Ман мехостам аз Шумо бипурсам, ки оё мумкин аст дараҷаи ҳудодоҳии миллии халқро баланд бардорем?

Сталин:

- Мумкин ва ҳатмист, аммо ба фавқуллодагии миллии роҳ додан лозим нест.

Ғафуров:

- Дар машварати КМ ХКУ (б) бо оҳангсозон Андрей Александрович гуфтанд, ки бояд ҳама чизро дӯшт ва ҳама чизро хуберо, ки дигар халқро доранд, набояд фаромӯш кард. Мо инро дар ёд дорем.

Сталин:

- Дуруст аст.

Ғафуров:

- Зимнан тамаддуни эронӣ на дар ҳудуди Эрони ҳозира, балки дар қаламрави Осиёи Миёна ба вучуд омадааст. Фирдавсро мо ҳамчун бародари ҳамзабони худ мефаҳмем, лекин эронӣ ба луғат мехонанд.

Устод Бобоҷон Ғафуров кори партиявиро ҳамеша бо тадқиқоти илмӣ мепайваст. Соли 1947 "Таърихи муҳтасари халқи тоҷик"-ро таълиф кард, ки он аввалин асари пурарзиши мукаммалтаре ба ҳисоб мерафт, ки ба таърихи тоҷикон бахшида шудааст. Он ба забони русӣ тарҷума ва дар Москва се бор нашр гардид (1949, 1952, 1955). Дертар "Таърихи халқи тоҷик" дар се ҷилди панҷ китоб (солҳои 1963-1965) аз ҷоп баромад, ки Ғафуров Б. яке аз муҳаррирони масъули он буд.

Дар он солҳо бо ташаббуси устод Бобоҷон Ғафуров "Шашмақом" ба нота гирифта шуда нашр гардид. Дар ҳамин давра Ғафуров Б.Ф. ба тарҷума ва таҳрири асарҳои классикони марксизм-ленинизм, аз ҷумла аввалин мунтахаби дучилдаи В.И. Ленин ба забони тоҷикӣ шахсан иштирок дошт. Аз соли 1956 то охири умраш Ғафуров Б.Ф. директори Институти шарқшиносии академияи фанҳои СССР буд. Тадқиқоти олим асосан дар се самт: омӯзиши таърих ва вазъияти ҳаракати милли-озодихоҳии халқҳои Шарқ, таърихи халқҳои Шарқ ва пеш аз ҳама даврҳои қадим ва асримиёнагии он қараён ёфтааст. Ӯ дар ин солҳо чандин мақола, маҷмӯаҳо, ҳуҷҷату дастурҳои интишор намуд, ки ба масъалаҳои инқирози системаи мустамликадорӣ империализм ва ташаккули давлатҳои ҷавони мустақили Осиё ва Африқо бахшида шудаанд. Ғафуров Б.Ф. бо иштироки фаъолаш дар Конгресси 25-уми байналхалқии шарқшиносон (1960, Москва) ва бисёр дигар форумҳои байналхалқии шарқшиносон ҳамчун раиси Комитети советии оид ба лоихаи ЮНЕСКО - "Шарқ-Ғарб" дар вусъат ёфтани раёбитаи байналхалқии шарқшиносии советӣ ҳиссаи калон гузошт.

Ғафуров Б.Ф. аз соли 1967 барои амалӣ гардидани барномаи тадқиқоти ЮНЕСКО аз рӯи лоихаи Осиёи Марказӣ ҷиддан камар баст. Маҳз тадқиқи давраи Кӯшонӣ ба сифати муҳимтарин масъала дохил карда шуд ва дар асоси он Конференсияи байналхалқии ЮНЕСКО бахшида ба таърих ва маданияти Осиёи Марказӣ дар шаҳри Душанбе баргузор гардид (сентябри соли 1968). Вай раиси кон-

ференсия интиҳоб гардид ва дар мавзӯи "Давраи Кӯшонӣ ва тамаддуни ҷаҳон" маъруза кард. Ғафуров Б.Ф. дар кори Конгресси 13-уми байналхалқии илмҳои таърих (1970, Москва) низ ҳиссаи калон гузошт. Ӯ раиси Конференсияи 3-юми байналхалқӣ оид ба масъалаҳои таърихи нав ва наватин, таърихи инкишофи маданияи мамлакатҳои Осиёи Марказӣ дар асрҳои XIX-XX интиҳоб шуд (1972, Ашқобод) ва дар он оид ба мавзӯи "Давраҳои асосии тараққиёти таърихи маданияти халқҳои Осиёи Марказӣ" маъруза кард. Ғафуров Б. муаллифи бештар аз 300 асару мақолаҳои илмӣ ва илмию оммавист. Хизмати Ғафуров Б. дар соҳаи рӯзноманигорӣ низ калон аст. Ӯ 17 сол муҳаррири маҷаллаи илмӣ ва иҷтимоӣ сиёсии "Азия Африка сегодня" буд. Ғафуров Б. кори илмиро бо фаъолияти ҷамъиятӣ байналхалқӣ пайваст. Ӯ Президенти Ассоциатсияи байналхалқии омӯзиши маданияти Осиёи Марказӣ, раиси Комитети Шӯроӣ омӯзиши тамаддуни Осиёи

Марказӣ, ноиб президенти Иттифоқи байналхалқии тадқиқот оид ба Шарқ ва Осиё, раиси Комитети Шӯроӣ миллии Ассоциатсияи илмию Уқёнуси Ором, раиси Комитети яқояи оид ба мукофоти ба номи Фирдавӣ, раиси бунёди яқидили Осиё ва Африқо ва бисёр дигар ташкилотҳои ҷамъиятӣ буд. Ғафуров Б. аъзои фахрии ҷамъияти шарқшиносии Полша, доктори фахрии Университети Олиҳарди Мугулистон, аъзои хориҷии Академияи илмҳои ва санъати Босния ва Герцоговинаи Югославия, аъзои фахрии ҷамъияти Осиё дар Париж, аъзои Совети миллии Ҳиндустон оид ба алоқаҳои мадания интиҳоб шудааст. Ғафуров Б. вакили Совети Олии РСФСР Тоҷикистон (даъватҳои 1-3), депутати Совети Олии СССР (даъватҳои 2-7) буд. Дар анҷуманҳои 19-20-уми КПСС аъзои КМ КПСС интиҳоб шудааст. Ӯ бо шаш ордени Ленин, орденҳои Револютсияи Октябр, байрақи Сурхи меҳнати Мугулистон, Мукофоти байналхалқӣ ба номи Ҷавохирлол Нехрӯ ва соли 1997 дар қатори аввалинҳо бо ҳамроҳи сардафтери адабиёти тоҷик Садрриддин Айни бо унвони қаҳрамони Тоҷикистон сарфароз гардид.

Бо мақсади абадӣ гардонидани хотираи Ғафуров Б. бо қарори Президиуми Совети Олии РСФСР Тоҷикистон шаҳри Советободи вилояти Ленинбод шаҳри Ғафуров номида шуда, Ҳукумати РСФСР Тоҷикистон стипендия ба номи академик Ғафуровро таъсис карда буд. Бо қарори Президиуми Академияи фанҳои СССР дар бинои Институти шарқшиносии АФ СССР дар Москва ба хотираи Бобоҷон Ғафуров устои ёдгорӣ ташкил карда шудааст. Яке аз хиёбонҳои шаҳри Душанбе низ номи ӯро гирифтааст.

Дар солҳои 60-ум ба Бобоҷон Ғафуров имконият фароҳам омад, ки дар китобхона, осорхона ва бойгонҳои машҳури ҷаҳон ба монанди Дехлӣ, Тейхон, Рим, Париж, Алихадд, Қарочӣ ва дигар ҷойҳо кор карда, сарчашмаҳои нави хаттиро доир ба таърихи тоҷикон, алахусус қисмати маданияти он дастрас намуд. Дар ҳамин давра инчунин маъбаҳои дигар ба монанди археологӣ, санадҳои асримиёнагӣ, материалҳои оид ба сиккашиносӣ, палеоантропология, забоншиносӣ ва ғайра ба даст меомад. Паси ҳам доир ба саҳифаҳои мухталифи таърихи Тоҷикистон асарҳои монографияи олимони советӣ таълиф гардид, ки ҳамаи онҳо аз тарафи Бобоҷон Ғафуров баррасӣ шуданд. Маводи зиёди бадастомада олимро водор кард, ки тадқиқоти пешинаи худро нисбат ба таърихи халқи тоҷик пурра кунад ва дар шоҳасари "Тоҷикон" инъикос намояд.

Китоби маъмур дар ҳаёти илмию мамлақати мо дастоварди бузурге гардид ва дар саҳифаҳои рангини таърихшиносии советӣ сабт ёфтааст. Ин асари мукаммали оӣ натавонем аз тадқиқоти бехтарини илмӣ дар таърихи тоҷикон, балки инчунин ба омӯзиши таърихи халқҳои Осиёи Миёна, ба таърихи Шарқ ҳиссаи калон гузашт. Ба ин асар дар муддати кӯтоҳ оли-

мони намоёни мамлақат, ба монанди академикҳои Б.Б.Пиотровский, А.И.Окладников, А.Л.Нарочницкий, И.И.Минц, М.А.Коростовцев, М.П.Ким, Е.М.Жуков, академикҳои АИ РСФСР Тоҷикистон Б.Искандаров, С.А.Раҷабов, Акбар Турсунов ва дигарон тақриҳҳои навишта, баҳои баланд доданд. Аз ҷумла академики АИ СССР, Қаҳрамони меҳнати сотсиалистӣ, Лаурети мукофоти давлатии СССР П.Окладников яке аз аввалинҳо шуда, 22-юми феврари соли 1973 дар саҳифаи рӯномаи "Известия" чунин ибтироз намудааст, ки рисолаи фундаменталии Б. Ғафуров дониши моро доир ба омӯхтани таърих ва аънаҳои яке аз халқҳои қадимтарини мамлақати мо тоҷикон боз ҳам бою ганӣ гардонд ва ин ҳиссаи арзандаи олим дар омӯзиши таърихи Ватан аст.

Шоҳасари устод Бобоҷон Ғафуров "Тоҷикон" дар байни аҳли илму фарҳанги мамлақатҳои хориҷӣ низ мароқи калон зоҳир кард ва аз тарафи онҳо баҳои баланд гирифт. Чунончи, таърихшиносии америкоӣ Р.Фрай дар маҷаллаи "Америкоӣ Ҳисторикэл ревью" мақолаеро таҳти унвони "Академик Бобоҷон Ғафуров ва "Тоҷикон" навишта, ба китоб ва муаллифи он чунин баҳо додаст: "Асар ба назари академик Бобоҷон Ғафуров дар тадқиқи масъалаҳои илмию марбути ба Осиё на танҳо аз он аст, ки ӯ фарзанди миллати тоҷик аст, балки ӯ инчунин директори Институти шарқшиносии АИ СССР - бузургтарин маркази ховаршиносие низ мебошад, ки таҳти раёсати ӯ дар кӯтоҳтарин муддат ба муваффақиятҳои беназир ноил гашт. Агар зарурати тарҷумаи англисии ягон асари русӣ оид ба мавзӯи Осиёи Марказӣ пеш ояд, бешак он "Тоҷикон" аст."

Муҳаммадҷон Шакурӣ дар асараш "Равшангари бузург" оид ба лаҳзае аз ҳаёти академик Бобоҷон Ғафуров навиштааст: "Соли 1972 китоби академик Б.Ғафуров "Тоҷикон" аз ҷоп баромад ва зуд шуҳрат ёфт. Ҳар зиёи тоҷик мекӯшид, ки нусхае аз он ба даст биоварад ва ҳар кас, ки ба даст овард, ба як нишаст хонда мефурӯвард... Рӯзе дар хонаи нависанда Ҷалол Икромӣ нишаст ба ифтихори Бобоҷон Ғафуров барпо шуд. Иддае аз аҳли илму адаб гирд омаданд. Аз ҷумла Мирзо Турсунзода ва профессор Иосиф Самоилович Брагимский ҳозир шуданд. Яке аз аҳли нишаст Бобоҷон Ғафуровро шодбош гуфт ва таъкид кард, ки чун Ғафуров ба унвони сарвари Тоҷикистон (солҳои 1946-1956) ва донишманди забардасте барои миллат хидматҳои бузург кардааст, бахусус пас аз ҷоп шудани китоби "Тоҷикон" мезазад, ки ӯро падари миллат бигуем. Бобоҷон Ғафуров сухани ӯро бурида гуфт:

- Камини падари миллат нестам, фарзанди миллат ҳастам, ки мехоҳам хизмат кунам. Падари миллат устод Айни буд, ки барои умри дубора ёфтани тоҷикон бештар аз ҳар касе мубориза кардааст ва ба ғалаба расидааст.

Бобоҷон Ғафуров мехост, ки асараш "Тоҷикон", ки ба таърихи бои халқи худ бахшида буд, тезтар ба забони тоҷикӣ ҳам ҷоп шуда, дастраси хонандагони сершумори он гардад, вале ин кор ва махсусан тарҷумаи он аз забони русӣ захишти ниҳоят сермашақрати талаб мекард. Ин масъулияти мураккаб ва дар айни замон шарафмандро А. Маниёзов ва Н. Холмуҳаммадов ба ўҳда гирифтанд. Б. Ғафуров аз олимони тоҷик, узви вобастаи АИ РСФСР Тоҷикистон Аҳрор Мухторов, ки ба муаллиф ҳукми шогирдӣ дошт, хоҳиш карда буданд, ки муҳаррири қисми тоҷикии "Тоҷикон"-ро ба зимма гирад. Аз сабаби он ки наши русии китоб воқеаҳои таърихи то миёнаи асри XVIII дар бар мегирифт, Бобоҷон Ғафуров қисми хронологии онро аз нимаи дууми асри XVIII идома дода, то Ғалабаи Революцияи Кабири Сотсиалистии Октябр пурра намуд.

Алома Бобоҷон Ғафуров барои навиштани шоҳасари худ "Тоҷикон" миқдори зиёда аз 2000 сарчашмаҳои дохилӣ ва хориҷӣ, монография, брошюра ва мақолаҳои илмию самаранок истифода кардааст. Ин китоб дар баробари "Шоҳнома"-и Фирдавӣ, "Таърихи Бухоро"-и Абубакри Наршаҳӣ, "Сиёсатнома"-и Низомулмулк чун шиносномаи халқи тоҷик барои асрҳои оянда хизмат менамояд.

ТЕРРОРИЗМ: САБАБҲОИ ПАЙДОИШ ВА РОҶҲОИ ПЕШГИРӢ

Дар таърихи тамаддуни инсонӣ охири асри XX ва ибтидои асри XXI шояд даврати пурғамтарин аз нуқтаи назари қисмати одамон, халқҳо, миллатҳо, системаҳои иҷтимоӣ ва тамаддун бошад, чунки вазъи кунунии ҷаҳони муосир ва паҳншавии боусурати зухуротҳои басо мураккаб ва барои ҷомеаи башарӣ дахшатовари ифротгароии динию мазҳабӣ, экстремизм ва терроризм сиёсӣ миллатгароёна тамоми давлатҳои ҷомеаи ҷаҳониро ба таъши овардааст.

Экстремизм (ифротгароӣ) ва шакли ниҳони он - терроризм (даҳшатафканӣ) ҳам барои ҷомеаи ҷаҳонӣ ва ҳам барои ҷомеаи мо хатари қидди воқеӣ доранд. Имрӯз терроризм ва экстремизм ҳамчун вабои аср ба амнияти ҷаҳон ва ҳар сокини сайёра таҳдид карда, барои башариат хатари на камтар аз силоҳи ядроиро ба миён овардааст. Тули даҳсолаҳои охир ин зухурот торафт авҷ гирифта, ба муаммои муҳими на танҳо кишвари мо, балки ҷомеаи ҷаҳонӣ табдил ёфта истодааст. Қайд кардан зарур аст, ки терроризм ва экстремизм боиси ба миён омадани оқибатҳои нохуш - таҳдид ё истифодаи зӯрварӣ, расонидани зарари вазнин, бенизоми, тағйири сохти конститусионӣ дар мамлакат, ғасби ҳокимият ва аз он худ кардани ваколатҳои он, барангехтани низои миллӣ, иҷтимоӣ ва динӣ мебошад.

Пеш аз он, ки сабабҳои пайдоиши ин зухуротҳои номатлубро муайян намоем, сараввал мехостем оид ба моҳияти онҳо чанд сухан гӯем.

Экстремизм (аз забони лотинӣ (extremes) гирифта шуда, маънои охири, канораро дорад) - фаъолияти сиёсӣ, ки барои амалӣ гардидани мақсадҳои авантюристӣ, моҷароҷӯии худ, зуригарии ҷисмонӣ, услубҳои ҳарбӣ террор ва фитнаро истифода мебарад.

Терроризм аз забони лотинӣ (terror - даҳшат, ҳарос) гирифта шуда, ба маънои муосираш дар охири асри XVIII ҳангоми Инқилоби Бузурги Фаронса истифода шудааст. Терроризм як навъ сиёсат, идеология ё амали иборат аз таҳдид, фишорварӣ, зурӣ нисбати шахсон алоҳида, гурӯҳи одамон, ҷомеа, ҳокимият, институтҳои ҳокимиятӣ, давлат ва низои идоракунии он буда, баҳри расидан ба ҳадафҳои сиёсӣ, иқтисодӣ, идеологӣ, геополитикӣ ва имкониятҳои гуногуни таҳризишуда равона гардидааст.

Терроризм аз нуқтаи назари ҳуқуқӣ чунин аст: "Ин содир намудани амалҳои мебошанд, ки ба одамон хатари марг ба миён меоварад, истифодаи он мақсади ҷисмонӣ, бартараф кардани рақибони сиёсӣ, вайрон кардани бехатарии ҷамъиятӣ, тарсонидани аҳоли ё расонидани таъсир барои аз тарафи ҳокимият қабул кардани қарорҳои мебошад".

Тавре, ки Пешвои миллат дар Паёми навбатии худ қайд карданд "дар арсаи байналмилалӣ то ҳол таърифи ягонаи мафҳумҳои "терроризм" ва "террорист" вуҷуд надорад, ки ин ҳолат ба истифодаи меъёрҳои дугона ва духӯрагиву гуногунфаҳмиҳо мусоидат карда истодааст". Аз ҳама ташвишоваораи ин аст, ки барои ба ҳадафҳои сиёсӣ расидан ташкилотҳои террористӣ экстремистӣ аксаран зери ниқоби шиорҳо ва арзишҳои динӣ амал карда ба эътиқоди динии шахсон таъсир мерасонанд. Махсусан дар ин замина Пешвои миллат таъкид карданд, ки "Мо бояд ҳамеша дар назар дошта бошем, ки терроризм ва террористро ба худӣ ва бегона, ашаддӣ ва ислоҳгаро ё хубу бад ҷудо кардан мумкин нест. Баръакс, тавре ки ман борҳо таъкид намуда будам, террорист ватан, дин, мазҳаб ва миллат надорад".

Имрӯз тавре ки мубеини дар як қатор давлатҳо ҷангҳои харобиовар идома дошта, боиси афзоиши шумораи фирориёни иҷборӣ, бекорӣ, гуруснагӣ ва шиддат гирифтани мушкилҳои дигари иҷтимоӣ гардидаанд. Дар чунин шароит терроризм ба бизнеси бисёр сардаромади миқдоси глобалӣ, дорои "бозори кор" (зарҳаридон ва ғайра) ва сармоягузорӣ (таъмини яроқи аслиҳа, фуруши маводи муҳаддир) ва ғайра табдил ёфтааст.

Сабабҳои пайдоиши пайдоиши терроризму экстремизм мисли шаклҳои онҳо гуногунанд. Ин сабабҳо чунин метавон тавзеҳ кард:

- сатҳи пасти дониши динӣ ва дунявӣ;
- сатҳи пасти маърифати ҳуқуқӣ;
- моддӣ;
- идеологӣ;
- хоҳиши табaddулот ва норозигӣ аз вазъи воқеӣ;
- пайдо намудани шавқ ба фаъолияти

- нав;
- ҷой доштани камбудҳои дар тарбияи оилавӣ;
- коҳиш ёфтани сатҳи зиндагӣ;
- хусумати шахсии роҳбарони ҳизбҳои сиёсӣ, байни шахсиятҳои сиёсӣ;
- поймол намудани ҳуқуқҳои динӣ ва этникӣ;
- дар сатҳи паст қарор доштани фарҳанги иттилоотӣ;
- фаъолияти динии муболғигони

хориҷӣ ва ғайраҳо.

Таҳлили сарчашмаҳо нишон медиҳанд, ки бештар ҳадафи асосии гурӯҳҳои террористӣ экстремистӣ ҷавонон, ки яке аз қишрҳои осебпазири ҷомеа мебошанд, қарор мегиранд. Яке аз омилҳои асосии ҷалби ҷавонон ба гурӯҳҳои мазкур муҳожирати меҳнатӣ дар хориҷи кишвар ва наёфтани ҷои аниқӣ корӣ, сатҳи пасти маърифатнокӣ, носолимии муҳити оила, бепарвоӣ зоҳир кардани волидан ба тақдир фарзандон, истифодаи васеи сомонҳои интернетӣ ва ғайраҳо мебошанд.

Омилҳои муайянкардашуда дар самти шомилшавии ҷавонон ба гурӯҳҳои экстремистиву террористӣ нишон дод, ки ин, пеш аз ҳама, зиёдавраӣ, ҳисси бегонапарастии онҳо аст. Баъзе ҷавонон аз бетарафии ҷомеа истифода бурда, дар хориҷи кишвар таҳсил карда, узви ягон ҳизб ва ё ҷараёни салафия шуда баргашта, ба вайрон кардани мафкураи ҷавонон машғул мешаванд. Моро зарур аст, ки рафтори ҷавононро дар хориҷи кишвар низ зери назорат гирем.

Бо мақсади пешгирии намудани терроризму экстремизм, махсусан пешгирии шомилшавии ҷавонон ба гурӯҳҳои мақзур давлатро мебошад чораҳои зеринро дар ҷомеа фароҳам овард:

1. Баланс бардоштани сатҳи зиндагӣ, неқӯаҳволии халқ, дастгирии қишрҳои мухталиф ва таъмини имтиёзҳо ба ниёзмандон;
2. Ба низом даровардани муҳожирати меҳнатӣ, ба тадриҷ коҳиш додани сатҳи болоравии он ва дар дохили ҷумҳурӣ бо кор таъмин намудани шаҳрвандони кишвар;
3. Баланс бардоштани маърифат ва фарҳанги сиёсӣ вуҷуқи кишвар, бахусус, наврасону ҷавонон;
4. Ҳалли масъалаи муносибати дурусти давлат озодии виҷдон ва эҳтироми арзишҳои динӣ. Муқаррар намудани ҷойгоҳи дин дар ҷомеа, дур сохтани он аз масъалаҳои сиёсӣ, яъне дин бояд бовару эътиқоди шахсӣ арзёбӣ шуда, бештар фарогирандаи масъалаи ахлоқӣ баррасӣ карда шавад.

Инчунин ба андешаи мо, хуб мешавад, ки дар асоси барномаҳои махсус бо ҷавонон ва наврасон дар муассисаҳои таҳсилоти миёна ва олии, чорабиниҳо ва вохӯриҳо, маҳфилҳо, мизҳои муддавар бо иштироки намоёндогони мақомоти иҷроияи ҳокимияти давлатӣ, мақомоти ҳифзи ҳуқуқ ва кормандони ҷомеаи шаҳрвандӣ гузаронида шаванд.

Дар ин робита, мувофиқи мақсад шуморида мешавад, ки амалҳои оид ба паст намудани зухуроти экстремистӣ дар муҳити ҷавонон ба самтҳои зерин равона карда шаванд:

- ба муносибгардонӣ ва беҳтар намудани муҳити иҷтимоии ҷавонон, дар он ташкил намудани фазаи мусоид барои ҳамкориро созанда, тарғиби эҳсосоти мусбат аз иштирок дар амалишавии лоиҳаҳои иҷтимоӣ ва ҳавасманд гардо-

нидани ҷавонон аз натиҷаи ба даст овардаи он, инчунин аз таҷрибаи ҳалли масоили насли ҷавон;

- ташаккули механизмҳои таҳлили ифротгароии ҷавонон, коркард намудани усулҳои барои нест кардани он ва дар ҷои он ташкил намудани соҳаҳои иҷтимоии созанда;
- ба вуҷуд овардани механизмҳои пурмаҳсули таъсир ба раванди иҷтимоикунони ҷавонон ва ворид намудани онҳо ба фазаи иҷтимоӣ-фарҳангии ҷомеа;
- баланд бардоштани сифати таълиму тарбия дар оила, мактаб ва муассисаҳои олии;
- ба ҷои кор ва музди хуб таъмин кардани ҷавонон;
- баланд бардоштани ҳамкориҳои мақомоти давлатӣ бо ҷавонон;
- таъсис додани марказҳои ёрии равонӣ ба ҷавононе, ки бо мушкилот рӯ ба рӯ мешаванд;
- баланд бардоштани нақши ҷавонон дар ҷомеаи шаҳрвандӣ.

Самара ва натиҷаи ин кор бояд чунин бошад:

- ташаккули шахсияти таҳаммулпазир, пурмасъул, бомуваффақият, ки ба пос доштани арзишҳои миллӣ, шаҳрвандӣ ва ватандӯстӣ нигаронида шудааст;

- рушди корҳои равонӣ, ки барои пешгирии хушунат равона карда шудааст, ташаккули маҳорати ҳамгироии иҷтимоӣ, малакаи таҳаммулпазирӣ рафтор, баромадан аз пайравӣ ба динҳо ва созмонҳои харобиовар;
- баланд бардоштани таъсири шуури иҷтимоии зиёиёни пешқадам, боистеъдод, асарҳои бадеӣ ва мустанад, ки моҳияти одамбозии табиати экстремизм (ифротгароӣ)-ро ошкор сохта, барои ташаккули муносибатҳои дӯстона ба муҳити сермиллат таъсири мусбат мерасонанд;

- танзими сиёсӣ-ҳуқуқӣ ва татбиқи ҳамаҷонибаи чораҳои пешгирикунанда, бо усулҳои сиёсӣ, ҳуқуқӣ, идеологӣ, иҷтимоӣ-иқтисодӣ ва маъмури дар ҳамбастагии мураккаби онҳо;
- ошкор ва бартараф намудани сабабҳо ва шароитҳои пайдоиши терроризм, рушди сиёсати давлатии мубориза бо терроризм ҳамчун падидаи иҷтимоӣ сиёсӣ, ҳамоҳангсозии қувваҳои сохторҳои ҳифзи ҳуқуқ ва ҷомеаи шаҳрвандӣ, идоракунии марказонидашуда оид ба тамоми фаъолияти барои пешгирии ва мубориза бар зидди терроризм, инчунин дастгирии ҳамаҷонибаи амалишавии чорабиниҳои ҳарбӣ, махсус ва идеологӣ.

Мо, аҳли ҷомеа набояд ба он роҳ диҳем, ки мафкураи кӯдакон бо иттилооти нолозим пур карда шавад, балки омӯзгорон, волидон, сохторҳои маориф, фарҳанг тадбирҳои мушаххас андешем, чорабиниҳои қолиб доир кунем, ки баҷагон ба он ҷалб гардида, дар майнашон ақидаву афкори солим ҷо гардад. Алалхусус, дар деҳоти дурдаст ба касбомузӣ, ба маҳфилҳои гуногун ҷалб намудани бачагон эътибори қиддӣ диҳем.

Вазъи имрӯзаи бамиёномада тақозо мекунад, ки ҳар яке мо зиракии сиёсиро аз даст надода, баҳри ҳифзи сулҳу суботи ҷомеа, оромиву осудагии кишвар корҳои мушаххасро ба амал барорем.

Имрӯз мо, аҳли ҷомеаро зарур аст, бори дигар ба кори таълиму тарбия, пурсамар гузаштани вақти бачагон, ҷалби онон ба маҳфилҳои ҳунаромӯзӣ қиддӣ назар кунем.

Дар чунин вазъият ҳар як фарди соҳибмаърифат ва хосатан падару модарро масъулияти азим мебошад, зеро аҳамияти қиддӣ зоҳир намудан дар тарбияи насли наврас ва ҷавонон яке аз омилҳои мубориза бар зидди падидаи нанговари ҷомеаи имрӯза - терроризм ва ифротгароӣ маҳсуб меёбад.

Ҳар кадоми мо бояд ба тақдир Ватанамон бепарво набошем, бояд Ватанамонро бо қалбамон дӯст дорем, бо ҳама мақомот, сохторҳо, аҳли ҷомеа якҷоя амал намоем.

Саёҳат ИБОДОВА,
ассистенти кафедраи
забонҳои хориҷӣ

Абдуллоҷони ҲАМРОҲОН,
асpirанти кафедраи педагогика

ДАСТОВАРДҲОИ ВАРЗИШ

Ба даст овардани истиқлолият ба Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соҳаи тарбияи ҷисмонӣ ва варзиш имкониятҳои тозаро муҳайё кард.

Таърих исбот намудааст, ки дар ҳама гуна сохти ҷамъиятиву давлатдорӣ ба тарбияи ҷисмонии насли наврасу ҷавонон диққати махсус медиҳанд, то ин ки ҷавонон бардаму солим ва боқувват ба воя расонанд. Мақсади асосии тарбияи ҷисмонӣ дар айни замон, тайёр кардани ҷавонон ба меҳнат ва мудофияи Ватан мебошад. Тарбияи ҷисмонӣ ба ҳамаи намӯҳҳои фанҳо алоқамандии зич дорад.

Аз ин рӯ, мақсад ва вазифаҳои тарбияи ҷисмонӣ на ба хоҳиши ягон кас ё синфи идоракунандаи давлатӣ, балки дар ҳар даври замон тибқи талаботи инкишофи қувваҳои истеҳсолӣ ва муносибатҳои истеҳсолӣ сар мезанад. Баробари тақомул ва табдили қувваҳои истеҳсолӣ муносибати тарбияи ҷисмонӣ ҳам, албатта тағйир меёбад.

Ҳамин тавр, байни мақсади тарбияи ҷисмонӣ ва мазмуни он ва методҳои ягонагии ногунастани мавҷуд аст. Ин ягонагӣ ҳамчун қонунияти педагогика сурат мегирад.

Мақсади тарбияи ҷисмонӣ умумӣ ва фардӣ мешавад. Мақсади умумӣ аз талаботи пешрафту инкишофи ҷомеа ба таври умум зоҳир мегардад ва мақсади фардӣ бошад, ба майлу қобилият ва истеъдоди ашхоси алоҳида вобаста аст.

Омилҳои асосии мустақилият дар соҳаи тарбияи ҷисмонӣ ва варзиш, иштироки мустақилонаи варзишгарони Тоҷикистон дар арсаи байналмилалӣ варзиши, бунёди Кумитаи миллии олимпӣ (КМО), таҳкими федератсияҳои миллии оид ба намӯҳҳои варзиш ва эътирофи онҳо аз тарафи федератсияҳои байналмилалӣ, афзудани сафи варзишгарон, ки дар мусобақаҳои байналмилалӣ ширкат меварзанд, мебошанд. Аввалин баромади мустақилонаи варзишгарони ҷумҳурии мо дар Бозиҳои олимпӣ бобарор буд. Варзишгари тоҷикистонӣ Андрей Абдувалиев соли 1992, дар шаҳри Барселона (Испания) қаҳрамони Бозиҳои олимпии XXV гардид.

Таҳлили сарчашмаҳои бойгонӣ нишон медиҳад, ки иштироки варзишгарони тоҷик дар риштаи варзиши сабук (гурзпартоӣ) дар 6 Бозиҳои олимпӣ, аз соли 1960 сар карда (Бозиҳои олимпӣ XVII дар Рим), то соли 1980 (Бозиҳои олимпии XX дар Москва) аз Тоҷикистон ҳамагӣ 8 нафар иштирок карданд, вале дар солҳои истиқлолияти Ҷумҳурии Тоҷикистон бошад, дар се олимпиадаи охири (1991-2000) дар шаҳрҳои Барселона - соли 1992, Атланта - соли 1996, ва Сидней - соли 2000 19 нафар варзишгар иштирок намудаанд.

Ғайр аз ин, варзишгарони Тоҷикистон аввалин маротиба дар Бозиҳои XIX олимпии зимистона дар шаҳри Солт Лейк Сити (ИМА) соли 2002 иштирок намуданд. Қабл аз Бозиҳои олимпӣ чандин мусобақаҳои оммавӣ, спартакиадаҳо, чемпионатҳо, мусобақа ва бозиҳои мухталиф гузаронида шуданд, ки дар рафти онҳо нишондиҳандаҳо ва қаҳрамонҳои нав тавлид меёфтанд. Дар охири соли 2003 теъдоди ҳаводорони варзиш дар Тоҷикистон ба 249490 нафар расид, ки ин нисбати ба соли 1991 100189 нафар зиёд аст.

Дар ин солҳо кадрҳои варзишӣ дар Донишқадаи тарбияи ҷисмонии Тоҷикистон, Коллеҷи тарбияи ҷисмонии Тоҷикистон, дар факултаҳои тарбияи ҷисмонии Донишгоҳи давлатии Хучанд ва Кургантеппа тайёр карда мешуд.

ЧАНД НАЗАР ДАР БОРАИ "КЕЛИНХУШКУНАҚҲО"

Зебо БАЛУЧЕВА,
донишҷӯи соли 2-уми факултаи
филологияи тоҷик ва журналистика

Чунон ки хонандаи закии рӯзно-ма дар нашри гузашта мақолаи донишҷӯ Эмомалӣ Саидзодро хонда буд, латназанӣ ба шаъну шарафи духтарон имрӯзҳо дар донишгоҳ аз тарафи "келинхушкунон" зиёд ба назар мерасад.

Ин амали нохуби "келинхушкунон" диққати маро кайҳо боз ба худашон ҷалб карда буданд. Ҳангоме, ки онҳо ба донишгоҳ ворид мешаванд, аллакай аз даромадгоҳ пичир-пичир кунон то ба ҳама факултаҳо духтаронро аз назар мегузаронанд, вале онҳо фикри онро намекунад, ки агар як духтарро муносиби писарашон дониста гиранд, ба шаъну шараф ва номуси садҳо духтарони дигар латма мезананд.

Аламовараш он аст, ки ҳангоми дидани духтарҳо тавачҷуашон бештар ба зоҳири онҳо "зебогии симо, сару либос, қаду қомат, сиёҳии сафедӣ, чикора будани падар" феълӣ рафтори духтарро надониста, ҳамин ки симои зебо дошта бошад, ба қавли онҳо "Ана духтари мехостагии дили бачам." Онҳо ҳадди ақал як маротиба фикр намекунад, ки оё писарашон, ё ин ки худи духтар маъқул мекарда бошад ё не?

Фикри онро намекунад, ки духтарон ҳам соҳибдоранд. Оё соҳибон ва худи духтар писарони онҳоро муносиб медониста бошанд? Ба монанде ки гӯё духтарҳо дар роҳ гузошта шудаанд ва ҳар касе ки маъқул донист, марҳамат аз шумо бошад. Аз таҷрибаи ҳаррӯза мо медонем, ки ҳар нафар донишҷӯи донишгоҳ нест, аз даромадгоҳ пеш карда мешавад, вале ҳангоми дарс мебинем, ки шахсони номаълуми "келинхушкунон" дар роҳрав ба мақсади зангирӣ ҳамчунон чарх мезананд, ки касе пайдо намешавад, ки онҳоро аз ин роҳ боз дорад.

Магар мо молҳои бозорем, ки ҳар он касе ки симои моро ба худашон муносиб донистаанд, бо ишораи онҳо моли худашон гардем?

Оилаи солим барпо кардан ба ҳар кас муяссар мегардад, гарчанде орзуи ҳаррӯзаи ҳар яке онҳоро мост. Ба андешаи ман духтар низ инсон асту орзуи хуш карданро дорад. Магар месазад, ки ҳар кас омада дар донишгоҳ духтар хуш кунад?

МОДАР-НЕЪМАТИ БЕ- БАҲОИ ИНСОН

Шарофати АМИРШО,
донишҷӯи соли 2-уми факултаи
омӯзгорӣ

Модар неъматӣ бебаҳоӣ инсоният ва боарзиштарин неъматӣ рӯи олам аст. Ҳар инсоне, ки ба қадри модари хеш бирасад, бо дуои ӯ хушбахту шухратманд мегардад.

Модар қиматтарин ганҷина, ҳидоятгари роҳи рост, рӯшноидиҳандаи қалби хонадон, орзукунандаи касбу маърифат ва калиди хушбахтии ҳар яке мост.

Бешубҳа, модар шахси пурнӯрест, ки дар ҳама ҳолат ба фарзанди хеш рӯшноӣ мебахшад. Маҳз модар ба меҳри беканораш фарзандро ба воя мерасонад, ба ӯ таскин мебахшад ва одамгариро ватандӯстиро меомӯзонад. Фарзанд дар қанори модар эҳё мегардад. Модар дарахти мевадиҳандаи зиндагист. Меваи модар фарзанд ва дарахти сояфкану хуршеди рӯшноидиҳандаи фарзанд модар аст. Дили модар ҳамеша поку мусаффо, пур аз меҳру муҳаббат забони ӯ ростқавлу росткирдор ва худи ӯ ҳимматландтарин шахси башариат аст. Шири сафедӣ ӯ лазизтарин таом, ширинтар аз ҳар шаҳду шакар, шифодиҳандаи ҳар дардаст.

ПОДОШИ АМАЛҲОИ НЕКУ БАД

Сӯҳроб ДАВЛАТОВ,
донишҷӯи соли 3-уми факултаи
тарбияи ҷисмонӣ ва ОДҲ

Мафҳуми амалу рафтори зишт, нохуб дар тамоми давраи замон ҳамчун амали ношоиста, носазо ва номатлуб миёни мардум дониста мешавад.

Бадӣ ҳамеша фасоду зиндорӣ ва танҳо зиштӣ нооромиро падида меорад, зеро ин амалҳо хоси ҳайвоноту дарахҳо ва ҳашароти зараррасонанд, ки онҳоро табиат чунин офаридааст. Инсоният чун банди дӯстдори офаридгор ва гузарон аз ин дунёст, бояд дорои хислатҳои ба худ хос, аз қабилӣ одаму одамгарӣ, некию накукорӣ ва саховатмандию хайрхоҳӣ бошад. Ҳамеша кӯшиш намояд, ки ба амалҳои хуби савоб, манфиатдор ва хайрхоҳона даст зананд. Яъне, инсоният агар хубӣ карда наматавонад, пас набояд дар ҳақиқат касе бадӣ кунад ва касеро бозон ва дигар воситаҳо ранҷонад. Инсон бояд кӯшиш намояд, ки ягон дастоварди хубе аз худ боқӣ гузорад, то зинданом бошад. Хиёнаткорон дар ягон давраи замон хушбахт намегарданд, зеро каси бадкор, мардумозор ва хиёнаткор ҳамеша ба ҷазои офаридгори бузург сазовор хоҳад буд. Хулоса, ҳеҷ як бадқарда бе ҷазо нахоҳад монд.

НАҚШИ ОИЛА ДАР ТАРБИЯИ МАЪНАВИИ ҶАВОНОН

Ҷумахон ҚУРБОНОВ, донишҷӯи соли
4-уми факултаи омӯзгорӣ

Тарбияи маънавии ҷавонон яке аз масъалаҳои муҳими қори мактабу маориф ба ҳисоб меравад. Зеро бе тарбияи маънавий-психологӣ пешрафти қори таълиму тарбия ва рушди ҷомеаро тасаввур кардан номумкин аст. Таълиму тарбия дар пайвастигии се ниҳоди иҷтимоӣ: оила, мактаб ва ҷомеа рӯху равони вақт пайдо мекунад. Зеро инкишофи тарбияи насли наврас ва ташаққулу тараққиёти ӯ аз оила маншаъ мегардад. Яке аз омилҳои муҳиме, ки дар ҷомеа нақши аввалиндараҷа мебозад, оила аст. Чи қадаре ки фаъолияти тарбияи маънавии оила хуб бошад, ҳамон қадар фаъолияти ҷавонон беҳтару хубтар мегардад. Аз ин рӯ, оилаи солиму ҷомеаи солим мегӯянд. Яке аз шартҳои муҳими муаффақияту самаранокии тарбияи оилавӣ аз тарафи падару модар аз овони хурдӣ хислатҳои хуби инсонӣ, аз ҷумла ватандӯстӣ, ватанпарастӣ, ҳудодоҳиву, худшиносии миллӣ, сифатҳои ахлоқӣ, порчаҳои шеърӣ, рӯбоёт, нақл кардани таърихи бойю гании миллати худ, ва дӯстӣ рафқат, ҳамкорӣ мардонагӣ далерӣ ва ғайра ба ҳисоб рафта, ба ташаққули сифатҳои маънавии ҷавонон ёри мерасонад.

Барои ба камол расонидани ҷавонон дар муассисаҳои тахсилоти томактабӣ, муассисаҳои тахсилоти умумӣ оила ба муаллимони зарур аст, ки тамоми илму донишу хунарашонро сарф намоянд, то ин ки ниҳолақони даврони истиқлолиятро ба самти ростӣ дӯстӣ, адлу инсоф, меҳру муҳаббат ва ба сӯи одаму одамгарӣ равона созанд.

Хулоса, дар тарбияи маънавии ҷавонон дар оила ва ҷомеа барои рушди тамоми сифатҳои психологӣ насли наврас заминаҳои боэтимод гузоршан лозим аст.

МИНБАРИ

АҚИДАҲОИ ИҚТИСО- ДИИ ҲУСАЙН ВОИЗИ КОШИФӢ

Шахло ҚУРБОНОВА,
донишҷӯи соли 4-уми факултаи
молиявию иқтисодӣ

Мо дар ин мақола ақидаҳои иқтисодии Ҳусайн Воизи Кошифиро ба хонандагон пешниҳод мекунем.

- Бидон, ки ҳар як инсонро касби ҳалол дуруст ва покиза зарур аст. Аз касби дурусту ҳалол маош ба даст меояд, ки ин боиси хотирҷамъию фарогати инсон мегардад. Касбе ки аз он фоида ва роҳати зиёд набошад ҳам, ҳалол бошад, зарур аст. Ҳар касе, ки аз касби худ манфиат гираду ба дигарон нафъ нарасонад, гӯё ки вай кор накарда бошад. Шахсе, ки бо касбе машғул нашавад, вай бори худро ба гардани дигарон бор карда бошад ва сабаби ранҷи оламиён гардад, ки ин кор раво набошад. Исбот гашт, ки ҳар мард бояд бо меҳнати ҳалолои худ пул кор кунад, он вақт одоби касби худро ба ҷой меоварад. Ҳар як касб роҳ ва одоби ба худ хосе дорад, ки ба тафсилӣ зикр мекунем.

- Агар пурсанд, ки касбҳо ҳамагӣ чанд одоб доранд. Бигӯй, ки ҳашт. Аввал, он ки касби худро аз моли ҳаром ва шубҳанок пок дорад, дуюм, он ки касбро барои ба даст даровардани маош равона кунад, на барои ҷамъ кардани мол, сеюм, бо касби худ обрӯӣ гирад, чаҳорум, бо касе, ки моли ӯ ҳаром бошад, муомила накунад, панҷум, дар ҳунари худ қори айбнок ва беэтиноӣ накунад ва аз олудагӣ нигоҳ дорад, шашум, боинсоф бошад, бо касе, ки ба қадри арзиши қори намерасад, муомила накунад, ҳафтум, дар вақти бо тарозу кор кардан, кам надихад ва пули зиёд наситонад, ҳаштум, дар вақти чен кардани матоъ кам надихад, то баракат гӯм накунад.

- Агар пурсанд, ки одоби фуруқтани чизе чанд аст. Бигӯй ҳашт: аввал, он ки ба харидор сухани нарм бигӯяд, дуюм, он ки моли худро ба қадри ҳақиқат, ки набошад дарғе надошта фурушад, сеюм, ҳар чизе, ки мефурӯшад, таърифи бисёр накунад, чаҳорум, чизи нуқсондорро нафурӯшад ва агар фурушад, айбашро ба харидор бозгӯяд, панҷум, дар вақти бор кашидану чен кардан фиреб надихад, шашум, агар чизи харидаро бекаму кост боз гардонанд, пули онро баргардонанд, ҳафтум, агар касе пули нақд надошта бошад чизе ба насия талабад, бидихад, ҳаштум, молашро зиёдтар аз қимати худ нафурӯшад.

- Агар пурсанд, ки одоби харидани чизе чанд аст. Бигӯй, ки дуводоҳ: аввал, он ки бо пули ҳалол харад, дуюм, пули қалбақӣ надихад, сеюм, молро камтар аз қимати аслии худ нахарад, чаҳорум, ба фурушанда сухани саҳт нагӯяд, панҷум, ӯ тақлифи бисёр накунад, ки ин мол дар дигар ҷой ҳам дар фуруш аст, шашум, аз он чи, ки мехарад, бисёр бахшад, ҳафтум, чун чизе харид бошад, боз нагардонад, ҳаштум, чизи харидаро ба домон нагузорад, нуҳум, чизи харидаро дар остин накунад, даҳум, муздкиса аз фурушанда наситонад, ёздаҳум, харидро дар ҷой покиза кунад.

БЕМОРИИ ДИАБЕТИ ҚАНД

Ҷазира РАҲМАТОВА,
донишҷӯи соли 5-уми факултаи
химия, биология ва география

Ин беморӣ бештар дар байни ҷавонон ба назар мерасад ва дар ҳолати густариш аст. Ҳамасола гирифтори ин беморӣ ба ҳадди 6-10% афзоиш меёбад. Сабаби онро аксар мутахассисон дар фарбеҳии зиёд ва аз меъёр зиёд будани холестерин ва рағван дар таркиби хун медонанд. Дар ин беморӣ ҳормонҳои бо номи "инсулин" тавлид намешавад ё ба шакли зарурӣ фаъолият намекунад.

Инсулин барои табилии қанди таркиби хун ва ғизоҳо ба энергия хизмат мекунад. Дар шахсони дучори ин беморӣ гардида, бо далели ин ки инсулин камбудӣ дорад ва ё ба хуби амал намекунад қанд (глюкоза) то сатҳи хатарнокӣ дар хун боло меравад.

Навъҳои беморӣ: 2 намуди ин беморӣ вучуд дорад. Навъи якум бо номи диабетӣ ҷавон маълум аст ва навъи дуюм бештар дар шахсони калонсол ба мушоҳида мерасад.

Диабети қанди навъи 1 - беморие, ки дар асоси он ғадуди зери меъда аз худ инсулин чӯдо намекунад ва дар натиҷаи ин ба бадани бемор доруи инсулин гузаронидан лозим меояд.

Диабети қанди навъи 2 - беморие, ки дар асоси он ғадуди зери меъда аз худ кам инсулин чӯдо мекунад ва ин беморӣ водор месозад, ки барои кам шудани миқдори қанди хунаш дору истеъмол намояд ё ба таъминоти духтур ба баданаш доруи инсулин гузаронад.

Диабети қанд беморие ҳаст, ки метованад тамоми рағҳои баданро осеб диҳад. Барои мисол метавонад ба иллатнок кардани рағҳои гурда боиси норасогии фаъолияти гурдаҳо кардан ё бо вайрон кардани рағҳои хунгарди дил сабаби пайдошавии беморҳои ишемикии дил, сактаи миокард (инфаркт) ё марги нобахангом мешавад. Иллатҳои рағҳои мағзи сар боиси ташаққули сактаи мағзи мегардад. Вайроншавии рағҳои пой бошад, сабаби пайдоиши гангрена ё тахфифи худи пой шуда метавонад.

ПУЛ ВА ПАЙДОИШИ ОН

Раҳматулло БОЗОРОВ,
донишҷӯи соли 2-уми факултаи
молиявию иқтисодӣ

Доир ба пайдоиши пул ақидаҳои гуногун ҷой доранд. Дар марҳилаҳои аввалини тақсими ҷамъиятии меҳнат моли ягонае вучуд надошт, ки мавқеи миёнаравии дигар молҳоро иҷро кунад ва ин боиси душвориҳои зиёд дар ҷараёни мубодила гардида буд.

Мувофиқи ақидаи олимони бостоншиносон тангаҳои филизӣ аввалин бор дар асрҳои XII-и пеш аз мелод дар Чин пайдо шудааст. Баъдтар бостоншиносон аз соҳилҳои Баҳри Миёназамин тангаҳоеро дарёфт карданд, ки ба асрҳои VI-VII-и пеш аз мелод тааллуқ доштанд. Ин тангаҳои давлатҳои Лидия ва Эгине буданд.

Пул дар иқтисодиёт нақши асосиро иҷро намуда, ҳамчун ҷузъи асосии бозор баромад мекунад. Пул ва вази-фаҳои он дар низоми иқтисодӣ аз он иборат аст, ки вай ҳамчун занҷир пайвастанандаи муносибатҳои байни мол-истеҳсолкунандагонро ба ҳам пайваст менамоянд. Бо воситаи пул, нарх ва арзиши молҳо ифода карда мешаванд. Тавассути пул истеҳсоли маҳсулоти ҷамъиятӣ ба роҳ монда мешавад. Бо ёри пул ташаққулу тақсимот ва истифодабарии даромади миллӣ, тавассути буҷети давлатӣ, андоз ва қарз ба роҳ монда мешавад. Пул яке аз ихтироҳои бузургтарини инсоният ба ҳисоб рафта, воситаи пешбарандаи иқтисодиёти ҳар як давлат ба ҳисоб меравад.

ҶАВОНОН-ОЯНДАИ МИЛЛАТ

Шаҳром САҒАРОВ, донишҷӯи соли 1-уми
факултаи филологияи хориҷӣ

Ҳар як насл донишҳои омӯхтаашро ба насли оянда мерос мегузорад. Ин таҷриба сол ба сол рушд меёбад ва ин дастовард ба пешрафти ҷомеа ба кор бурда мешавад. Ҷавонон ояндаи миллатанд. Аз ин рӯ, эътибори далаат ба ҷавонон бештар аст.

Сарвари давлатамон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон ин масъаларо муҳим хонданд ва гуфтаҳои сарварамон намунаи ибратанд. Агар ҷавонон ояндаи миллат бошанд, ҷавонони лаёқатмандро метавон моияи сарбаландии Ватан номид. Маҳз ҷавони болаёқат метавонанд бори гарони илмро бар душ гирад.

ДОНИШЧҶҮ

ОЁ ИНТЕРНЕТ ЧОЙИ КИТОБРО ГИРИФТА МЕТАВОНАД?

Гулафзо ДАВЛАТОВА,
донишҷӯи соли 4-уми факултаи
филологияи тоҷик ва журналистика

Сад хона китоб хони суде набувад,
Бояд, ки китобхона дар сина бувад.

Оре, китоб ёр, беҳтарин дӯстдору ғамхор, нишондиҳандаи ҳаёти осоиштаву мадагори инсон аст. Китоб манбаи ягонаи пайдоиши илму дониш ва фазлу эҳсони инсонии комил ба шумор меравад. Агар кас як умр ба мутолиаи омӯзиши он машғул бошад, чизеро талаф намедиҳад. Мутолиаи китоб касро бо беҳтарин олами пурасрор, ки ҷаҳонро равшанию нур ва хушию сурӯр мебахшад, огаҳ месозад. Шахсе, ки пайваста дар мутолиаи китоб мекушад, дарахти пурсамареро меомонад, ки меваҳои он ҳар лаҳза инсонро ҷон, ҳастиву тавон ва имону вичдон мебахшад.

Инсон барои қонё гардонидани талаботи худ ҳамарӯза кӯшиш мекунад, ки аз рӯзномаву маҷалла ва китоб истифода барад. Боиси таассуф аст, ки хонанда на ҳар вақт китобу рӯзномаро дастрас карда, маълумоти лозимаро ёфта метавонад.

Хушбахтона, солҳои охири, пас аз тараққи кардани илму техника мардум барои сайқал додани дониши худ рӯ ба интернет оварданд, ки ин аз пешрави давлату миллат дарак хоҳад дод. Воқеан, интернет воситаест, ки хонандаро ба дунёи рангини афсонавии илму дониш хидоят мекунад. Шахс метавонад бо воситаи интернет мавзӯи ба худ лозимаро ба зудӣ дастрас карда, ба мутолиа машғул шавад. Агар интернетро бо китобу рӯзномаҳо муқоиса кунем, бешубҳа гуфта метавонем, ки бо воситаи интернет маълумотро дастрас кардан осонтар аст. Аз ин рӯ, интернетро модари маънавии илму маърифат гӯем, хато нахоҳем кард. Бинобар ин, солҳои охири, пас аз тараққи кардани илму техника мардум каме аз китобу китобхонӣ дур шуда, рӯ ба интернет оварданд. Дар ҳамин радио саволе ба миён меояд, ки оё интернет ҷои китобро гирифта метавонад?

Ман гумон мекунам, ки интернет ҷои китобро гирифта наметавонад. Аз он сабаб, ки баъзе хонанда ба мазмуну мӯҳтавои маълумоти аз интернет пайдокардааш он қадар аҳамият намедиҳад. Дар китоб бошад, вай баръакс ҷустуҷӯ мекунад, мехонад, таҳлил карда, ба хубӣ дарк хоҳад кард. Як ҷиҳати бартари интернет дар он аст, ки он маълумоте, ки дар китоб нест, дар он ҳаст. Бинобар ин, интернет ҳар лаҳза ҳар дақиқа барои инсон раҳнамо шуда метавонад. Вале ба ҳамаи ин нигоҳ накарда, китоб ҳеҷ вақт дар байни воситаҳои маълумотдиҳанда мавқеи худро бой намедиҳад.

Фаромӯш набояд кард, ки агар хоҳем дар ҷомеа мавқеи мақоми хоси худро гум насозем, обрӯю шаъну шарафи махсус дошта бошем, меҳри китобро аз худ дур насозем. Зеро маҳз китоб аст, ки инсонро бо маърифату маданият, хуштарбияву хушхлоқ ва доною заки мегардонад. Китоб дар ҳаёти башари дӯсти боадлу инсоф аст.

5 МУАММО: 50 СОМОНӢ МУКОФОТПУЛӢ

Довуд БОБОХОНОВ,
донишҷӯи соли 3-юми факултаи физика
ва математика

1. Агар x 250%-и y -ро ташкил диҳад, у чанд фоизи (%) x -ро ташкил медиҳад?

2. Аз 6-то рақам 9 адади 100-ро ҳосил кунед.

3. Ададҳоро бо ададҳои зарб зада 1234567654321-ро ҳосил намоед. (худаширо ба 1 зарб зада ҷавоб қабул карда намешавад.)

4. Ҷавонмарде дар сояе нишаста буд. Ногоҳ аз пеши ӯ марде давон-давон гузашта рафт. Баъд аз ӯ саворае дар даст шамшер омад ва аз ҷавонмард пурсид, ки "Бо ҳамин роҳ ягон кас нагузашт?" Агар ҷавонмард гӯяд, ки гузашт, савора рафта он мардро қатл мекунад. Агар гӯяд, ки нагузашт дурӯғ гуфтааст. Ҷӯи чӣ кор кунед, ки савора он мардро қатл накунад ва дурӯғ нагӯяд. Ҷӯи дар ҷавоб чӣ гуфт?

5. Гов дар як сол як бача мекунад. Соли дуюм бо ҳамроҳи бачааш боз бача мекунад. Соли сеюм бо ҳамроҳи ҳарду бачаҳояш боз бача мекунад. Гов дар 20 сол чанд бача мекунад.

Шахсе, ки аввалин шуда, ҷавобҳои дурустро ба идораи рӯзнома пешниҳод мекунад, бо маблағи 50 сомонӣ мукофотпулӣ дода мешавад.

ҲУНАРҶОИ МАРДУМИРО РАВНАҚ МЕБОЯД

Бону МУЗАФАРОВА, донишҷӯи соли
2-юми факултаи таърих, ҳуқуқ ва
муносибатҳои байналмилалӣ

Солҳои 2019-2020 Соли рушди деҳот, сайёҳӣ ва ҳунарҳои мардумӣ эълон карда шудааст. Пешвои муаззами миллат муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон қайд кардаанд, ки барои рушди ҳунарҳои мардумӣ ба соҳибкорон ва ҳунармандон қарзҳои имтиёзнок ҷудо карда шаванд ва ин боиси хушнудӣ ва сарфарозии кулли мардуми Тоҷикистон аст. Дар тӯли як сол дар ҷумҳурӣ бисёр иқдомҳои неқ ба анҷом расонида шуд, ки боиси тараққиёти мамлакат гардид. Дар ин муддат ҳунарҳои мардумӣ, аз ҷумла ҳунарҳои дастӣ, бофандагӣ, дӯзандагӣ, кӯлолгарӣ, пешрафт карда, дар ҷумҳурӣ корхонаҳо ва сеҳҳои бофандагӣ дӯзандагӣ сохта ба истифода дода шудаанд, ки боиси ташкилшавии ҷойҳои нави корӣ ва беҳтар гардонидани вазъи ҳалқи ҷумҳурӣ гардид. Инчунин, дар донишгоҳу донишқадаҳои ҷумҳурӣ курсҳои махсуси дӯзандагӣ кушода шудаанд, ки бисёре аз донишҷӯдухтарон аз нозуқиҳои ин касб бархӯрдор гардидаанд.

ИНҶОРО БОЯД ҲАМА ДОНАД!

Холмурод САИДОВ, донишҷӯи соли
2-юми факултаи филологияи хориҷӣ

Имрӯз дар ҷомеаи кунунӣ ба мушоҳида мерасад, ки бархе аз мардум афъолу суҳанҷӯеро ба Ислому рабт медиҳанд, ки агар ба онҳо аз нигоҳи таълимоти исломӣ бингарем, мебинем, ки ҳеҷ аслу асоси шаръие надоранд. Аммо ҷойи таассуф аст, ки ин гуна ақидаҳои хурофотӣ дар байни ҷомеа роичу раво доништа шудааст. Барои таъйиди сухани худ, дар инҷо чанд суханеро зикр намудем, ки аз ақидаҳои хурофотии роичу имрӯза ба шумор меравад. Масалан:

1. Дар миёни занҳо роич аст, ки бояд зан пеш аз мард намоз хонад. (Ин ғалат аст.)
2. Дар шаби Қадр вақте лаҳзаи мавъуд фаро мерасад, ба ҳар чӣ даст бизанӣ тилло мешавад. (Ин ғалат аст.)
3. Касе саидзодест, наметавонад саидзодаро ба зани гирад. (Ин ғалат аст.)
4. Домод баъд аз туй ҳафт рӯз бояд аз хона бадар нашавад, илло муҳаббати оилавиашон коста мегардад. (Ин сухани беасл аст.)
5. Баъди гузаштани намоз бояд дарҳол ҷойнамоз ҷамъ карда шавад, илло дар он шайтон намоз меғузорад. (Ҷоҳилие беш нест.)
6. Азон бояд дар тарафи рост ва қомат дар тарафи чапи масҷид гуфта шавад. (Дурӯғ аст.)
7. Баъди намози таҳҷҷуд хобидан савоби намозро зоеъ мегардонад. (Аломати бесаводист.)
8. Тифл ҷойи дафншудаи нофашро дӯст медорад. (Иштибоҳ аст.)
9. Баъди намози аср то гуруби офтоб хӯрдану нӯшидан ҷоиш нест. (Ғалати маҳз аст.)
10. Номи фарзани қаблан мурдаро ба фарзанди зинда гузоштан мумкин нест. (Нодуруст аст.)
11. Кадом ҳайвонеро, ки бояд забҳ кунед, бояд забонашро аз кунҷи даҳон берун бароред, илло макрӯҳ аст. (Аломати бесаводист.)
12. Хӯрдани гӯшти ақиқа ба падару модар ва бобову биби фарзанд мумкин нест. (Ин амал асл надорад.)
13. Дар рӯзи ҷаҳоршанбе сар шӯстан ва ё умуман "хаф" кардан мумкин нест. (Аломати нохуш аст.)
14. Баъд аз ҳалво кардан (қабл аз идайн) дигар чизеро бо собун набояд шӯст. (Асоси воқеӣ надорад.)
15. Баъд аз меҳмон рафтани бояд то ягон об гузаштанаш хонаро ҷоруб назар. (Аз танбалиаш гуфтааст.)
16. Дар даҳони дар нашин, ки оқибати хуб надорад. (Ин хато аст.)
17. Ҷорӯбро росто намон, ки убол аст. (Ин ғалат аст.)
18. Дар шаб хонаро нарӯб, то ин ки дубора бар гардад. (Инаш дурӯғ аст.)

ҒОЛИБИ ДАВРИ 2-ЮМИ ВИКТОРИНА МУАЙЯН ГАРДИД!

Ба 50 саволе, ки дар даври 2-уми озмуни "Саволу ҷавоб" ба хонандагон пешниҳод гардида буд, 3 нафар ҷавоб ирсол кард, ки инҳо Усмонов Муҳаммадалӣ, донишҷӯи соли 4-уми факултаи филологияи хориҷӣ, Гиёев Низомуддин, донишҷӯи соли 3-юми факултаи таърих, ҳуқуқ ва муносибатҳои байналмилалӣ ва Тошматов Умар, хонандаи синфи 9-уми МТМУ № 52-и шаҳри Қўлоб мебошанд. Аз ин нафарон Усмонов Муҳаммадалӣ ва Гиёев Низомуддин ба 50 саволи пешниҳодгардида ҷавоби дуруст гардониданд ва Тошматов Умар бошад, ба 45 савол ҷавоби дуруст додааст. Аз ин рӯ, ғолибон Усмонов Муҳаммадалӣ ва Гиёев Низомуддин мебошанд.

50 САВОЛ: 100 СОМОНӢ МУКОФОТПУЛӢ

Хонандагони азиз! Ҳайати эҷодии рӯзномаи "Анвори дониш" барои таваҷҷӯи хоссатон ба Шумо миннатдорӣ баён намуда, баҳратон хушиҳои рӯзгорро таманно доранд.

Ҳайати эҷодии рӯзнома бо хости хонандагон мақсад гузошт, ки дар ҳар шумора озмуни саволу ҷавобро пешниҳод кунанд. Ҳоло 50 савол ба Шумо пешниҳод мегардад ва ҳар хонандае, ки аввалин шуда ҷавобҳоро ба идораи рӯзнома ирсол мекунад, насиби 100 сомонӣ мукофотпулӣ мегардад. Ба Шумо бароҳонем!

Мӯҳлат то 28-уми феврал муайян гардидааст.

1. Чанд фоизи Ҷумҳурии Тоҷикистонро кӯҳсор ташкил медиҳад?
2. Воҳиди кор?
3. Бо фармони Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон кадом сол ба Мирзо Турсунзода унвони Қаҳрамони Тоҷикистонро доданд?
4. Шиддатро бо чӣ чен мекунанд?
5. Муаллифи асари "Паёми машиқ" кист?
6. Геометрия аз чанд қисм иборат аст?
7. Воҳиди пули Эстония?
8. "Чор унсур" асари кист?
9. Вилояти Мухтори Қўҳистони Бадахшон аз чанд шаҳр иборат аст?
10. Асари геометрии Эвклид чӣ ном дорад?
11. Дарёи пуробтарин дар ҷаҳон кадом дарё аст?
12. Пойтахти давлати Италия кадом шаҳр аст?
13. Модари ҳазрати Умар чӣ ном дошт?
14. Косахонаи сари инсон чанд устухон дорад?
15. Муаллифи асари "Мунозира" кист?
16. Сардафтари адабиёти классикии тоҷик кӣ буд?
17. Муҳити беҳаворо чӣ мегӯянд?
18. Лампочкаро кӣ ихтироъ кард?
19. Кули Сарез кадом сол пайдо шуд?
20. Аввалин давлатҳои қадимаи Осиёи Миёнаро номбар кунед?
21. Ҷумҳурии Тоҷикистон кадом сол узви комилхуқуқи Созмони Миллали Муттаҳид гардид?
22. "Ҷиҳил ҳадис" асари кист?
23. Ҷумҳурии Тоҷикистон кадом сол истиқлолият ба даст овард?
24. Пойтахти давлати Сомониён кадом шаҳр буд?
25. Асосгузори давлати Сосониён кӣ буд?
26. Аввалин лиёҷикзани тоҷик кӣ буд?
27. Воҳиди хурдтарини забони тоҷикӣ чӣ ном дорад?
28. Теоремаи машхуртарин дар алгебра?
29. Ситология чиро меомӯзад?
30. Китоби Қуръон кай ба забони тоҷикӣ баргардонид шуд ва кӣ ташаббускор буд?
31. Пойтахти давлати Полша кадом шаҳр аст?
32. Воҳиди заряди электрикӣ?
33. "Тутинома" асари кист?
34. Хурдтарин адади озоди дурақама?
35. Муодилаи дараҷаи чорумро боз чӣ мегӯянд?
36. "Математика шоҳи фанҳост", ин суханони кадом олим аст?
37. Хурдтарин давлат кадом давлат аст?
38. Ноҳияи дуртарини Ҷумҳурии Тоҷикистон кадом ноҳия аст?
39. Номи пештараи ноҳияи Мӯъминобод чӣ буд?
40. Асосгузори илми педагогика кист?
41. Пойтахти Япония кадом шаҳр аст?
42. "Маснави Маънавӣ" асари кист?
43. Охирин амири Бухоро кӣ буд?
44. Номи асосии шоира Фарзона чист?
45. 2700-солагии шаҳри Қўлоб кадом сол чашн гирифта шуд?
46. Метали вазнинтарин кадом металл аст?
47. Муаллифи "Шоҳнома"-и насрӣ кист?
48. Прокароит чист?
49. Пойтахти давлати Чин кадом шаҳр аст?
50. Аввалин бор телевизиони рангаро дар қучо ва кадом сол ихтироъ карданд?

Сайид РАҲМОН

ПАЁМИ ПЕШВОИ МИЛЛАТ-БАРНОМАИ ҲАЁТАН МУҲИМИ РУШДИ ДАВЛАТДОРӢ

Насрулло АБДУЛЛОЕВ, номзади илмҳои сиёсӣ,
мудири кафедраи фалсафа

Боиси хушнудӣ ва қаноатмандист, ки ҳамасола дар моҳи декабр Паёми Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон ба Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон ироа мегардад. Паёми имсола бисёр саривақтӣ ва хотирмон буд. Он тахминан, як соату бист дақиқаро дар бар гирифт. Дар Паёми имсола фаъолияти соланаи ҳамаи сохторҳо ва соҳаҳо мавриди таҳлил ва баррасӣ қарор дода шуд. Оғози суҳан бо масъалаи мушкилоти оби ошомиданӣ дар сайёра ва ташаббусҳои беназири Ҷумҳурии Тоҷикистон дар ин самт баррасӣ карда шуд. Татбиқи ташаббуси чоруми ҷаҳонии мамлакат дар соҳаи об-«Даҳсолаи байналмилалӣ амал: Об барои рушди устувор соҳаҳои 2018-2028» бо иштироки Роҳбари давлат дар Маҷмааи умумии Созмони Миллали Муттаҳид бори дигар Тоҷикистонро ҳамчун кишвари ташаббускор ва пешсаф дар арсаи ҷаҳонӣ эътироф намуд.

Воқеан дар шароити тағйирёбии иқлим, ки масъалаи ҳифзи манбаъҳо ва захираҳои оби тозаи ошомиданӣ ба яке аз мушкилоти асосии мардуми сайёра таъдил ёфтааст, Ҷумҳурии Тоҷикистонро дар ин самт ҳамчун кишвари ташаббускор ва пешсаф дар арсаи ҷаҳонӣ эътироф намудааст. Инчунин, масъалаи иншооти бузурги аср НОБ "Роғун" баррасӣ карда шуд. Албатта, ба кор андохтани агрегати якуми НОБ "Роғун" як қадами устувору бузурги давлат дар самти расидан ба ҳадафи якуми стратегии миллии истиқлолияти энергетикӣ ба ҳисоб меравад. Мавҷудияти чунин нерӯгоҳҳо баҳри рушди соҳаи иқтисод ва амалӣ намудани ҳадафҳои минбаъдаи давлат ва Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон басо созгор мебошад.

Аз ҷониби Пешвои миллат муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон ҳадафҳои ояндаи стратегӣ мамлакат ба таври мушаххас баён карда шуданд: "Мо таъмини истиқлолияти энергетикӣ ва истифодаи самарабахши нерӯи барқ, аз бунбасти коммуникатсионӣ баровардан ва ба кишвари транзитӣ таъдил додани Тоҷикистон, ҳифзи амнияти озуқаворӣ ва дастрасии аҳолии мамлакат ба гизои хушсифат, инчунин, вусъатдиҳии шугли пурмаҳсулро ҳамчун ҳадафҳои стратегии худ интихоб намуда, нақшаи гузариши иқтисодӣ кишварро аз шакли аграрӣ-индустриалӣ ба индустриалӣ-аграрӣ амалӣ гардонидани ис-

тодаем".

Бояд қайд кард, ки гузариши соҳаи иқтисоди кишвар аз шакли аграрӣ-индустриалӣ ба индустриалӣ-аграрӣ имконоти зиёдеро фароҳам меоварад:

1. Муҳайё намудани ҷойҳои нави корӣ;
2. Имкони коркарди ашиёи хом дар дохили кишвар;
3. Пешниҳод намудани молу маҳсулоти аълосифат ба дохил ва хориҷи кишвар;
4. Ҳифзи арзишҳои миллии ва эҳё намудани анъанаҳои миллии;
5. Истеҳсоли либоси ягонаи миллии ва сунатӣ аз қабилӣ чакану атласу адрас ва ғайра.

Дар даврони истиқлолияти давлатӣ оину ҷашнҳои миллии ва арзишҳои фарҳангии, ки дар давоми асрҳо ягонагии

маънавии мардумро ҳифз мекарданд, аз қабилӣ Наврӯз, Меҳргон, Сада, Шашмақом, Фалак, атласу адрас, чакан ва монанди инҳо эҳё гардиданд.

Пешвои муаззами миллат муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон баҳри расидан ба ҳадафи чоруми стратегӣ, яъне саноатикунӣ кишвар ба ҳамаи роҳбарони вилоятҳо ва шаҳру ноҳияҳо супориш доданд, ки бояд фаъолияти худро доир ба ҷалби сармояи мустақим, бунёди корхонаҳои нави истеҳсоли, ба кор андохтани корхонаҳои аз фаъолият бозмонда ва ташкили ҷойҳои корӣ вусъат бахшанд ва доир ба вазъи иҷрои корҳо ҳар нимсола ба Ҳукумати мамлакат ҳисобот пешниҳод наоянд.

Вобаста ба ин, Пешвои миллат муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон пешниҳод карданд, ки ашъи хоми барои коркард ва истеҳсоли маҳсулоти ниҳой воридшаванда, ба истиснои ашъи хоми дар Тоҷикистон истеҳсолшаванда ва молҳои зераксизӣ, аз андоз аз арзиши иловашуда ва боҷи гумрукӣ озод карда шаванд ва сохторҳои марбута дар давоми як моҳ тартиби татбиқи имтиёзи мазкурро муайян наоянд. Албата ин пешниҳоди роҳбари давлат боиси босурат амалӣ гардидани ҳадафи чо-

руми стратегии мамлакат, яъне саноатикунӣ кишвар хоҳад шуд.

Бояд қайд намуд, ки эълон гардидани солҳои 2019-2021 Соли рушди деҳот, сайёҳӣ ва ҳунарҳои мардумӣ низ як навъ василаест, баҳри амалӣ намудани ҳадафи чоруми стратегии мамлакат равона карда шудааст. Дар заминаи ин эҳё намудани ҳунарҳои мардумӣ, рӯ овардан ба арзишҳои миллии фарҳангӣ ва таъмини ҷойҳои нави корӣ мебошад.

Таҳлилҳои аз Паём то Паём имкон медиҳанд хулоса намоем, ки мамлакатам мо марҳила ба марҳила дар ҳама ҷабҳаҳои ҳаёти инсонӣ, аз ҷумла иҷтимоӣ сиёсӣ, фарҳангӣ ва иқтисодӣ, рушд карда истода, сатҳи камбизоатӣ ва муҳочират коҳиш ёфта истодааст. Вобаста ба ин, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон дар паёмашон чунин иб-рози назар намуданд: "Дар натиҷаи амалӣ намудани вазифаҳои дар Паёми соли гузашта баёншуда соли 2018 рушди маҷмӯи маҳсулоти дохилӣ дар сатҳи 7,3 фоиз ҷамъбаст гардида, таваррум дар сатҳи 5,4 фоиз нигоҳ дошта шуд.

Пешрафти соҳаҳои мухталифи иқтисодӣ, баҳусус, бахшҳои истеҳсоли таъмин гардида, зиёда аз 150 ҳазор ҷойҳои корӣ нав таъсис дода шуданд ва дар се соли охир шумораи шахсоне, ки ба муҳочирати меҳнатӣ мераванд, 25 фоиз кам гардид.

Даромади пулии аҳоли 11 фоиз зиёд шуда, ҳаҷми пасандозҳо дар нисбати бонкии кишвар нисбат ба соли гузашта 9 фоиз афзуд ва сатҳи камбизоатӣ то 29,5 фоиз коҳиш ёфт".

Қобили зикр аст, натиҷаҳои зикршуда фаъолияти пурсамар ва масъалагузориҳои мушаххаси раёсату ҳукумати кишварро собит менамоянд. Ҳамаи тадбири масъалагузориҳои Президенти мамлакат муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон ба он оварда расонд, ки имрӯз Ҷумҳурии Тоҷикистон дар арсаи байналмилалӣ ба сифати кишвари сулҳпарвару инсондӯст, пайрави арзишҳои демократӣ, тарафдори ҳамкориҳои башардӯстона шинохта шудааст. Моро зарур аст, ки ёдгориҳои таърихӣ худро ҳифз кунем, обод гардонем ва ба онҳо ҳамчун ҷузъи таркибии сарнавишти миллати кӯҳанбунёдамон муносибат намоем. Бинобар ин, ҳар як шаҳрванди кишвар вазифадор аст, ки новобаста аз мавқеи иҷтимоӣ бо дасту дили гарм ва азму иродаи қавӣ бештар фаъолият намояд ва дар рушду нумӯи кишвари азизамон саҳми арзандаи худро гузорад.

ЗАБОНИ МОДАРӢ

Бе забони модарӣ бе ту
чаман гум кардаам,
Бе забони модарӣ шеър
суҳан гум кардаам.
Тоҷикам ман бехтарин
ганҷам забони модарист,
Бе забони модарӣ
Модар-Ватан гум кардаам.
Бо забони модарӣ дар
дидаву дил ҷо шудам,
Раҳнамои олами андар
раҳи фардо шудам.
Дигарон бо тегу ханҷар
гар ҷаҳонгирӣ кунанд,
Ман ба шеър бо суҳан
тоҷи сари дунё шудам.

СУЛҲ ПОЯНДА БОД!

Биларзад ҳама даҳр аз номи ҷанг,
Намонад касе кош дар коми ҷанг,
Ҷаҳон то бувад сулҳ поянда бод!
Нагун бод эй кошки ҷоми ҷанг.
Зи рӯи ҷаҳон ҷанғо нест бод!
Ҳама ҷангҷӯю бенанғо нест бод!
Ғубори гулу ҷанги гулзорҳо,
Ба рӯ чину ожанғо нест бод!
Биё, сулҳро расму оин кунем,
Биё, то ки аз ҷанг нафрин кунем,
Нарезем ҳаргиз дигар ашки чашм,
Ба лабханда дунё нигорин кунем.
Зи сулҳ аст ҳар хонадонро зиё,
Зи сулҳ аст ҳафт ахтаронро ҷило.
Бувад сулҳ осоиши зиндагӣ,
Дилу ҷону рӯҳу равонро сафо.
Зиҳӣ, эй падарҳои сулҳофарин!
Зиҳӣ, эй далерони гурду матин!
Шумо решаи зулму кандаед,
Зиҳӣ, родмардони рӯи замин!
Туро шукр гӯем Яздони мо,
Ки амну амонанд тифлони мо.
Зиҳӣ, сарзамини шуқфони мо!
Зиҳӣ, сарвари давру даврони мо!

Сулаймон СУЛТОН,
мутахассиси Раёсати тарбия

Ҷанг кӯдаконро
хор мекунад...

АКСҶОИ ГҶӢ

Ҳеч вақт
одамҳоро бо
интизорӣ имтиҳон
накунед! Интизорӣ
одамҳоро иваз
мекунад...

Прежде, чем начать говорить, проверь соединение...

